ÑAPA

Weekendbijlage
van dagblad Amigoe

zaterdag 15 september 2012

REPORTAGE

Cliniclowns:
'Lach onder de riem'

5

ACHTERGROND

Transparency International:
'Allemaal schuldig'

10

INTERVIEW

Verzegeld kassasysteem:
'Het geld moet hier blijven'

14

Thee om wakker te blijven

'Kinderen hebben een ontbijt nodig'

Helaas zijn er op Curaçao nog steeds veel kinderen die zonder ontbeten te hebben op school komen en dat geeft reden tot bezorgdheid, want niet ontbijten heeft invloed op het prestatievermogen en de algehele gezondheid. Gelukkig zijn er mensen die vinden dat men voor elkaar moet zorgen en in 1998 werd de 'Fundashon duna e mucha un man' (DMM) opgericht door de Lions Club Curaçao. Deze stichting heeft primair als doel om 'het kind in noden te helpen', onder meer door kinderen die thuis geen ontbijt of andere maaltijd krijgen hiervan te voorzien.

Angelo Hironimus (links) en George Sleeswijk.

Tekst: Judice Ledeboer Foto's: Ken Wong

In de doelstelling van de stichting staat nog een aantal punten (zie kader), maar het realiseren van die doelen zijn nog niet allemaal uitgewerkt door tijd- en geldgebrek. Een aantal leden van de Lions Club Curaçao zet zich al vanaf het begin van de oprichting van de stichting geheel vrijblijvend in om het ontbijtproject handen en voeten te geven. Het logo van de stichting is dan ook een hand met vijf vingers en elke vinger staat voor een doel van de stichting. Vinger één is 'het voorzien van een ontbijt en andere maaltijd'.

Het project is ooit ontstaan op verzoek van een school. Er waren kinderen die zonder ontbijt op school kwamen en men vroeg de Lions Club om de overgebleven pastechi's na een bijeenkomst aan deze school te geven. "Als er kinderen zijn die zonder eten naar school gaan op deze specifieke school, dan moesten er meer scholen zijn die met dit probleem te maken hebben", legt Lions' clublid George Sleeswijk uit. Het idee om vanuit de Lions Club iets te doen voor kinderen werd geboren. Lion Nico Wever is de initiatiefnemer van het project op Curaçao. "In het buitenland bestond er al een dergelijk project vanuit de Lions Club. Lions Club International vroeg ons of we een project voor straatkinderen wilden opzetten. We hebben dat project een beetje aangepast naar de behoefte op het eiland en toen zijn we met een pilot begonnen bij twee scholen in St. Rosa en Montaña. We schrokken wel. We wisten niet dat het zo erg was. Er waren kinderen die echt honger leden en onderwijzers kochten uit hun eigen zak eten voor die kinderen! We hebben toen een diëtiste in de arm genomen die ons adviezen gaf over de voedingswaarde van voedingsmiddelen en die adviezen zijn nog steeds de basis van alle maaltijden die wij geven vanuit het project."

Het gehele project is dan wel opgezet door de Lions Club, maar er zijn ook bedrijven en instanties die meehelpen om het project tot een succes te maken. De leveranciers geven speciale inkoopprijzen, de drukker van de bonnen waarmee gewerkt wordt is nauw betrokken en zo dragen ook andere bedrijven hun steentje bij. "Iedere cent die we ontvangen gaat direct naar het project. Er blijft geen dubbeltje hangen", aldus Wever. Omdat de basisgedachte is dat de Lions Club zijn projecten vanuit een onafhankelijkheidspositie wil uitvoeren is er tot op heden geen samenwerking met instanties binnen de overheid.

Ook Sleeswijk is al vanaf het begin betrokken bij het project en hij is ook één van de schoolbezoekers. Op het moment zijn er 30 scholen en krijgen rond de 1000 kinderen een ontbijt, bestaande uit boterhammen met beleg. De bedoeling is dat de scholen geheel zelfstandig alles organiseren, zoals de inkoop van brood en beleg en het klaarmaken van het ontbijt. De Lions Club helpt wel als er extra hulp of advies nodig is.
Op de scholen die meedoen is het personeel geïnformeerd over het project en zij hebben vooral de taak om de kinderen goed te observeren. Aan de houding en het gedrag van een kind kan men opmaken dat er iets aan de hand is en als het duidelijk wordt dat een kind zonder ontbijt naar school komt, kan het kind meedoen aan het ontbijtproject. Dat kinderen geen ontbijt krijgen heeft diverse redenen. Er zijn moeders die heel vroeg de deur uitmoeten, al om drie uur 's nachts, om bijvoorbeeld schoonmaakwerkzaamheden te doen. De kinderen moeten er zelf voor zorgen dat ze opstaan, zich aankleden, eten en naar school gaan en dan schiet het ontbijt erbij in. Het komt ook voor dat er geen ontbijt is door bijvoorbeeld financiële problemen of dat moeders niet thuis wonen, zelfs niet eens op het eiland. Ook daar zijn allerlei redenen voor. Een van de schoolleiders (inzake de privacy voor de school en kinderen is ervoor gekozen om geen namen te noemen) van een school die al meer dan tien jaar meedoet aan het project zegt hierover: "Ik zit al 35 jaar in het vak. Je kunt aan kinderen zien dat ze een ontbijt nodig hebben. Vroeger gaf ik dikwijls mijn lunch aan kinderen omdat ze nog niet gegeten hadden. En sommigen gaf ik ook een kopje thee om wakker te blijven." Ze is heel blij met het ontbijtproject en zegt met nadruk: "De Lions laten je nooit in de steek. Je vraagt vijf vingers en je krijgt er tien."
De scholen die met het project meedoen hebben allemaal een contactpersoon uit de Lions Club; dit zijn de zogenoemde schoolbezoekers. Er zijn er op dit moment tien. Iedere schoolbezoeker heeft regelmatig contact met één of meerdere scholen, telefonisch of ze gaan er naartoe. Lion Sleeswijk bezoekt de vier scholen die hij begeleidt een paar keer per jaar. "Je bouwt echt een relatie op met de schoolleider, waardoor je betrokken blijft", zegt hij hierover.

Iedere school regelt het ontbijt voor de kinderen op zijn eigen manier. Op de school van de schoolleider die de Ñapa te woord stond, verzorgen de leerlingen uit groep zeven het ontbijt. Om half acht beginnen de kinderen met handen wassen, dan alles klaarzetten en de boterhammen bereiden. Een andere groep gaat vragen wie er een ontbijt nodig heeft. Vanuit de kinderen is er ook een sociale controle naar elkaar toe, want soms komen de kinderen zelf met een melding dat een kind geen ontbijt heeft gehad. "Halverwege de maand hebben we de meeste aanvragen voor een ontbijt. Dan raakt het geld thuis op", aldus de schoolleider. Op haar school krijgen ruim 135 kinderen ook iedere middag een warme maaltijd via een ander project.

"Het succes van het project is vooral te danken aan de grote betrokkenheid van de schoolleiders", zegt Wever. "Onlangs was er een schoolleider die zich verontschuldigde voor de grote hoeveelheid brood die er door de school besteld wordt. Ik vond dat niet erg, want als ze dat nodig heeft voor de leerlingen dan is dat goed. Ze legde me uit dat ze wat extra brood bestelde voor kinderen die thuis geen lunch krijgen." Hij schudt zijn hoofd. "Maar niet alle schoolleiders denken op die manier mee. Er was eens een school die niet mee wilde doen omdat die school niet geassocieerd wilde worden met armoede."

Incidenteel zijn er ook projecten die onder een andere 'vinger' vallen, zoals donaties van een oven, koelkast of vriezer, zodat de scholen voedingsmiddelen als vleeswaren, worstjes en kaas beter kunnen bewaren. Jammergenoeg (en dit is nog zwak uitgedrukt) zijn scholen vaak het slachtoffer van inbraken en zijn er koelkasten en ovens gestolen, die via het project gedoneerd waren. "Ze pakken gewoon onze spullen weg", zegt de schoolleider en haalt haar schouders op.

Sinds vorige jaar is Angelo Hironimus voorzitter van de stichting DMM. Het totale project was een beetje verwaterd. Alleen het ontbijtproject was actief. Hironimus is nu bezig om het project weer nieuw leven in te blazen. Als er voldoende beschikbare fondsen zijn, wordt er een pilot gestart om schoolmaterialen te doneren (valt onder vinger 2). De aanwezige schoolleider reageert enthousiast. "En dan heb ik al een verzoek", zegt ze. "We hebben een groot tekort aan werkboeken, misschien kunnen jullie ons daarmee helpen."
De jongerenclub van de Lions, de Leo's (voor jongeren van 14 tot 30 jaar) wordt nauw betrokken bij de stichting DMM. Er is door leden van de Lions veel know how in het project gestopt en dit willen ze graag doorgeven aan de leden van de Leo's. (Leo staat overigens voor Leadership, Experience, Opportunity). Zij doen hun eigen fundraising en projecten, maar coördineren wel met de Lions Club. Thans zijn zij bezig om 'vinger 2' actief te maken. Wever: "We doen alleen projecten die we aankunnen. Ook administratief is er per project veel te doen. Het gaat erom dat we de jongeren laten zien hoe we een helpende hand bieden, want dan gaan zij dat later ook doen."

Voorzitter Hironimus uit zijn bezorgdheid inzake de financiën. De projecten van de Lions kunnen alleen gerealiseerd worden door gelden via sponsoring, adoptie, giften en fundraising. "De kosten zijn de laatste tijd enorm gestegen. Alles is duurder geworden, brood, vlees, kaas. Alles. Iedereen staat onder druk." Om de kinderen te kunnen helpen met projecten kan men één of meerdere kinderen 'adopteren' (vanaf 15 gulden per kind per maand).

Om iedereen te informeren over de stand van zaken van de stichting en de projecten, vindt er ieder jaar een vergadering plaats waar onderwijzers en directeuren van betrokken scholen, toekomstige scholen, donateurs, toekomstige donateurs en andere belangstellenden naartoe kunnen komen. Tijdens deze vergadering wordt informatie gegeven over de financiële stand van zaken, onder meer waar gelden aan besteed worden. De eerstvolgende vergadering vindt op dinsdag 18 september plaats in het kantoor van het Rode Kruis aan de Fokkerweg. Iedereen is welkom.

Voor informatie kunt u contact opnemen met de voorzitter van de DMM, Angelo Hironimus, telefoon 6701626, e-mail: angelo.h493@gmail.com

Lions Club

Een Lions Club is een charitatieve club waarvan de leden op vriendschappelijke basis samenwerken, dus zonder politieke, godsdienstige of beroepsmatige verbondenheid. Deze serviceclubs maken deel uit van de wereldwijde associatie Lions International.

Doelen van de 'Fundashon duna e mucha un man':

- Kinderen voorzien van een ontbijt en andere maaltijd;
- Kinderen ondersteunen in naschoolse activiteiten door middel van huiswerkbegeleiding, recreatie, educatieve activiteiten;
- Het kind sociaal begeleiding te geven door middel van pleegouders, mentorschap, peetouders, peetvaders en een 'rol-model';
- Het kind een goede voorlichting te geven, evenals aan zijn ouders ten aanzien van goede opvoeding, gezonde voeding, seksualiteit, normen en waarden, verslaving en budgettering;
- Het kind te voorzien van onder meer schoolmaterialen, leesboeken, agenda's, schooltassen, schrijfmiddelen;
- Het geven van materiële en immateriële hulp en steun aan scholen en andere onderwijsinstellingen.

ÑAPA 2012 Nr. 32

INHOUD

Ontbijtproject Lions 1
Muntenmuseum 2
Asiento! (3) 3
Gezondheid 4
Cliniclowns 5
Cultuur 6
Historie/literatuur 7
Varia
Puzzels 8
Eten&Drinken 9
Transparency International 10
Business
Columns 11
Business
Rubrieken 12
In bedrijf:
Innovation Event 13
Verzegeld kassasysteem 14

Colofon

BLADMANAGER
Karin Wooning
EINDREDACTEUR
Hans Vaders
ADVERTENTIES
Marloes Tak
VORMGEVING
Wendela Ataliede
Sarah Kuiper
Aan deze Ñapa werkten mee:
Marja Berk
Marius Bremmer
Verele Ghering
Fred de Haas
Margot Hack
Erik van Kampen
Lisette Keus
Shakti-Aroena Lakhi
Judice Ledeboer
Roxanne Martha
Wouter Mol
Milangela Plate
Jan de Ruijter
Johanneke Schelling
Hans Vaders
Bertine Vermeer
May Voges
Miriam de Windt
Ken Wong
Karin Wooning
Ñapa is een publicatie van:
Uitgeverij Amigoe NV
Scherpenheuvel z/n
Curaçao
Tips voor de redactie?
Bel 736-9050
Email napa@amigoe.com
Adverteren?
Bel Marloes Tak
767-2000
advertentienapa@amigoe.com

Muntenmuseum:

Ruilhandel en ‘yotin kortà’

Op de grote zwart/wit afbeeldingen die in de ontvangstruimte hangen, staat symbolisch het begin van een economie afgebeeld. Grote schepen liggen aangemeerd en de kade ligt vol goederen. Mensen woonden in kleine nederzettingen en verbouwden zelf hun groente en fruit en bij aankomst van een schip werd er naar hartenlust geruild.

Ruilhandel is de voorloper van geld.

Tekst: Marja Berk Foto’s: Ken Wong

Wanneer onze voorouders het met elkaar eens waren over de prijs van de producten die zij wilden ruilen, was iedereen tevreden. Die ruilhandel is de voorloper van het geld, de keiharde munten; we lopen in het Muntenmuseum op de Scharlooweg. In de moderne, koele ontvangstruimte staat een houten handkar vol fruit en groenten. Het is niet van echt te onderscheiden en dat is dan ook de reden dat een van de limoenen tandafdrukken laat zien. “Leuk hè”, zegt Jerry Hasselmeyer, “we krijgen regelmatig bezoek van scholen en zo leren de kinderen hoe ruilhandel werkt. Een appel voor een ei. Een van die kinderen dacht dat het echt was”, lacht hij.

Hasselmeyer is één van de directeuren bij de Centrale Bank en het Muntenmuseum behoort tot één van zijn verantwoordelijkheden. Hij runt het museum met veel plezier en nieuwsgierig vraag ik naar zijn achtergrond. Rechten gestudeerd op Curaçao en het bankwezen had zijn onverdeelde aandacht. Nancy van der Wal zit tegenover hem en luistert aandachtig naar zijn verhaal. Zij is hoofd Afdeling Bedrijfscommunicatie. Daar valt het museum onder en de PR van de bank. Vanaf 1999 bekleedt zij deze functie in het museum, dat in 1993 ontstond. “Dat ontstaan heeft verschillende redenen”, aldus Hasselmeyer. “Ten eerste wil je als Centrale Bank toch een beeld kunnen geven van de geschiedenis van het geld. Tenslotte zijn wij daarmee verbonden. Het is uitermate interessant om te laten zien hoe geld ontstaan is, hoe het wordt gemaakt en gebruikt.

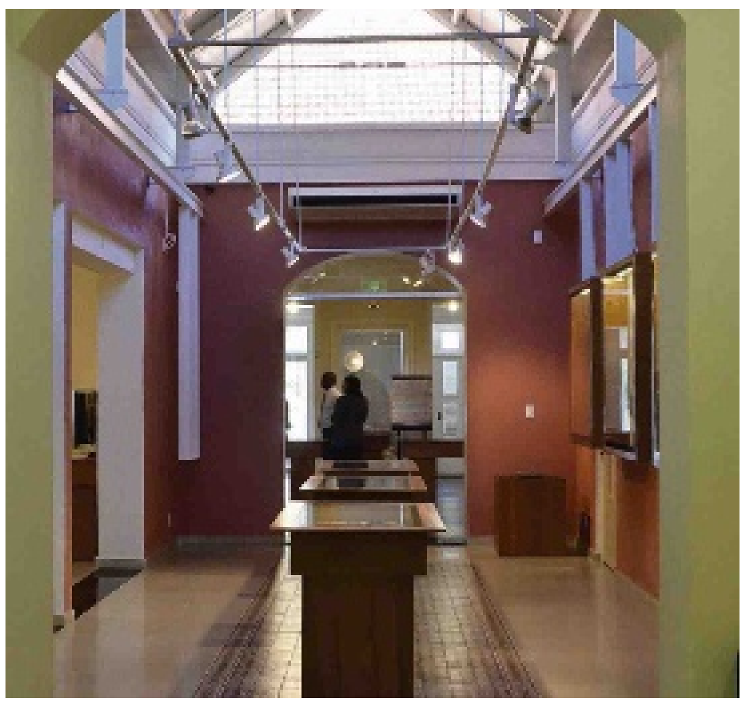

Er zit een enorme geschiedenis achter. Dan is een museum dé gelegenheid bij uitstek om mensen meer bij die historie te betrekken.”

Taak

Hasselmeyer vindt het ook een taak van de Centrale Bank om dit erfgoed te bewaken. “We hebben het in dat kader niet alleen over geld, maar ook over kunst. Een groot deel van de kunstcollectie van de Centrale Bank hangt in de werkruimtes. Kantoorpersoneel kan er volop van genieten.” Maar kunst is ook vertegenwoordigd in het museum, waarin de geschiedenis teruggaat tot de 17e eeuw. Behalve de collectie munten en bankbiljetten heeft het Muntenmuseum ook een permanente tentoonstelling van kunstwerken met schilderijen en sculpturen. De kunst is afkomstig uit de privécollectie van Morris Curiël, een bevriende relatie van de bank.

Het doel van het museum is om bezoekers te informeren over de geschiedenis van geld op Curaçao en de voormalige eilanden van de Nederlandse Antillen, alsook het waarborgen van het nationaal erfgoed. In de bibliotheek van het museum kunnen bezoekers diverse boeken over de geschiedenis van geld raadplegen en kunnen scholieren er terecht voor het maken van hun schoolprojecten over geld. Om bezoekers en studenten de gelegenheid te bieden, staat er in een grote ruimte een leestafel met veel stoelen. Daarachter staan imposante boekenkasten.

Voor de rondleiding is mevrouw De Lannoy in charge en zij vertelt met veel enthousiasme over ‘haar’ museum. Er zal geen vraag zijn waar zij het antwoord niet op weet. Al 24 jaar is zij in dienst bij het museum, dus zo gek is die veelomvattende bekwaamheid niet. Slenterend langs vitrines komen we de eerste betaalmiddelen tegen uit de 15e eeuw. Schelpen, kralen, we doen het er niet meer voor. “Hier zie je een Katangakruis. Het komt uit de Afrikaanse regio en de chiefs van de dorpen gebruikten dit als middel om slaven te kopen en te verkopen. Het is een traditioneel betaalmiddel.” Tot een van die betaalmiddelen behoort zelfs een blauwe glazen kraal, afkomstig uit Venetië. Die kralen werd door schepen van de West-Indische Compagnie naar Curaçao gebracht.

Aangekomen bij het echte geld dat door Spanjaarden, Portugezen en de rest van Europa naar de eilanden werd gebracht, wordt duidelijk dat de diversiteit van die munten wellicht verwarrend moet zijn geweest, althans voor ons. Het was een ratjetoe aan betaalmiddelen. “Maar voor grote bedragen werd goud gebruikt, dat is een internationale taal.”

Vanaf 1675 tot aan het begin van de vierde Engelse Oorlog in 1780 was Curaçao een bloeiende vrijhandelshaven. Aan het einde van 18e eeuw stagneerde de bloei van de handel op het eiland en er ontstond al snel een tekort aan munten. Om aan het gebrek aan pasmunten een einde te maken, werd door gouverneur Johan Lauffer in 1799 het besluit genomen om de Spaanse zilveren peso (8 realen) in vieren te kappen, van een instempeling te voorzien en elk vierde deel een waarde van 3 realen oftewel 18 stuivers te geven. Deze nieuwe munten kregen vanwege de vorm de naam ‘driekantje’ en vanwege de vermeende productiemethode de naam ‘guillotine’ naar het gelijknamige moorddadige executie-instrument uit de Franse revolutie. In het Papiamentu werd de naam ‘guillotine’ verbasterd tot ‘Yotin Korta’.

Wandelend door het museum blijkt de muntencollectie én de collectie papiergeld veelomvattend te zijn. Te groot om dat in een aantal woorden te vangen. Een rijke geschiedenis is voorafgegaan aan onze huidige economie en het geldsysteem. Daarom zou een uitgebreid bezoek aan de Scharlooweg meer dan de moeite waard zijn. De toegang is gratis.

Voor meer informatie over het Muntenmuseum kunt u terecht op www.moneymuseum.cw.

Foto van de week

Nadat de brievenbus voor de tweede maal gestolen was, bedacht de bewoner van dit adres een alternatieve oplossing en hing een colafles aan het hek voor de postbode. Sindsdien komen de brieven weer naar behoren binnen.

De foto werd ingezonden door Paul Nissink.

Heeft u een leuke foto? Stuur hem naar napa@amigoe.com

Thuis

Wals

Monique Casimiri

In december kreeg ik het boek: Waarom elf Antillianen knielden voor het hart van Chopin. Geschreven door Jan Brokken. Ik heb het in één ruk uitgelezen. Wat een magnifiek boek. Ik heb het verschillende collega’s aangeraden. Collega’s waarvan ik weet dat ze van muziek houden of zelf musiceren. Maar voor mij maakt het het extra leuk om te lezen, omdat de namen van de personages mij zo bekend voor komen.
Ik heb vrienden die zonder twijfel familie zijn van enkele personages. Daarnaast heb ik enkele personages zelf ontmoet of ken ik persoonlijk.
In het kort vertelt het boek over de muziekgeschiedenis van Curaçao. Over de componisten van weleer en over musici van nu. Over de Curaçaose wals en mazurka en hoe die zijn oorsprong vond bij Chopin.
Wat mij het meest bijbleef uit het boek was het feit dat de componisten, als ze iemand een plezier wilden doen een wals cadeau deden. Een traditie die ontstond aan het einde van de negentiende eeuw en die de gehele twintigste eeuw voort zou duren.
Nu wil het toeval dat mijn vader dit jaar zeventig zou worden. Is geworden inmiddels. Hij heeft zijn hele leven muziek gemaakt en heeft er altijd veel plezier aan beleefd. De gedachte om voor hem een wals te laten componeren was snel gemaakt.
Ik kende ook al een musicus op Curaçao die dit voor ons zo kunnen doen. Rond de jaarwisseling heb ik contact met hem gezocht en hij wilde dit graag doen. In juli was het stuk af. In augustus vierden wij de verjaardag van mijn vader. Het muziekstuk, ‘Wals voor Pedro’ genaamd, was een groot geheim. Nu is iets geheim houden in onze familie niet zo gemakkelijk, maar het is wonderwel gelukt.
Gezeten op een stoel, in de feestzaal, las ik een passage voor uit het boek. De passage over de traditie wat betreft het cadeau doen van walsen. En bij het einde van de passage lieten wij de muziek horen die gecomponeerd is voor mijn vader.
Zo’n speciaal gevoel. Als echte Antilliaan stond mijn vader op om mijn moeder ten dans te vragen en samen dansten ze als eersten op zijn eigen wals.
Een traditie waar ik nog nooit van had gehoord, maar die wij graag nieuw leven wilden inblazen en bij deze gedaan hebben. Genodigden op het feest waren ontroerd en spraken de hele avond over dit bijzondere cadeau. Niet alleen de Antillianen die er waren. Maar zeker ook de Nederlanders.
Pierre Dunker, de componist van het stuk, heeft een mooi stuk geschreven. Met dank dat je deze taak op je wilde nemen.
Het duurt nog even voordat ik zeventig ben, maar als er tegen die tijd iemand is die voor mij een wals wil schrijven, dan zou ik dat een grote eer vinden. Ik zal proberen om me niet met de compositie te bemoeien.

Opmaat naar een herdenking

Asiento! (2)

Als opmaat tot de grote herdenking in 2013 van het feit dat Nederland 150 jaar geleden de slavernij in zijn koloniën heeft 'afgeschaft', neemt onze medewerker Fred de Haas de lezers van Ñapa mee in een veelomvattend artikel over de slavernij van de klassieke oudheid tot heden. Er wordt ook aandacht besteed aan de interne Afrikaanse en de Arabische slavenhandel die zo mogelijk nog verwoestender was dan de Atlantische. Als een Phoenix die uit de as van de slavernij verrijst zien we tenslotte de geboorte van authentieke Creoolse culturen, waarin muziek en religie zo'n kenmerkende rol spelen.

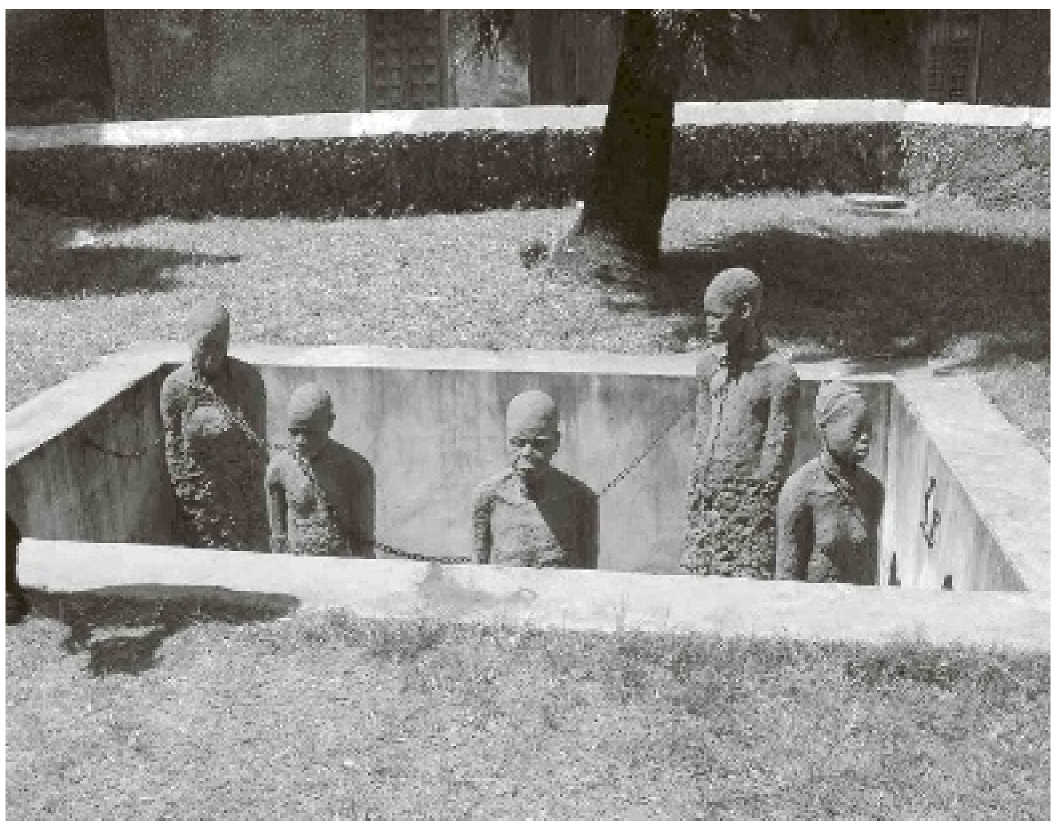
Slavenhandelmonument te Zanzibar.

Tekst: Fred de Haas

De Grieken gebruikten veel verschillende woorden om het begrip 'onvrije' of 'bediende' aan te duiden. Daarom is het vaak onduidelijk wanneer er nu sprake was van 'slaaf' en wanneer van 'bediende'. Het Griekse woord 'sklavos' wordt voor de eerste keer in de elfde eeuw na Chr. (1061) aangetroffen.

Het woord 'slaaf'

Ik heb er eens een paar gezaghebbende woordenboeken op nageslagen. De 'Greek lexicon of the Roman and Byzantine periods' door prof. E.A. Sophocles (tweede druk 1870, herdruk 1914, Cambridge, USA, Harvard University) beslaat de periode van 146 voor Chr. tot 1100 na Chr. Daarin wordt vermeld dat 'sklavos' een aanduiding is voor iemand die afkomstig is uit het geografische gebied waar de Slavische volken wonen. Met dat gebied wordt zuid-oost-Europa bedoeld, waar

Eunuchs werden gebruikt voor de bewaking van de harem.

veel 'slaven' vandaan kwamen. Een ander toonaangevend woordenboek is de 'Revised Medieval Latin Word-List' (door R.E. Latham, 1965, Oxford University Press). Daarin vinden we de middeleeuws Latijnse woorden 'sclavus, sclava, esclavus, esclava' uit de 13e eeuw in de betekenis van 'Slavisch' en 'Slaaf' als aanduiding van een volk.
De conclusie hieruit moet zijn dat dit volk ongewild zijn naam heeft gegeven aan het begrip 'slaaf' (Frans 'esclave', Spaans 'esclavo', Portugees 'escravo', Italiaans 'schiavo', Engels 'slave', Duits 'Sklave', enzovoorts).
Het is opmerkelijk dat de 'Slaven' zelf die term niet gebruiken. Het Russische woord voor 'slaaf' is 'rab' (je vindt dat onder meer terug in het woord 'rabota' dat 'werk' betekent). Het Russische woord 'slavjanje' duidt gewoon 'Slavische volkeren' aan.

Curaçao

Het zal u ongetwijfeld zijn opgevallen dat er elementen zijn in bovenstaand verhaal die we ook aantreffen tijdens de - indertijd wettelijk toegestane - slavernij op Curaçao. Dezelfde schandelijke verkooptaferelen hebben zich op het eiland afgespeeld en men liet de slaven ook werken onder een opzichter, een vitó of bomba.
Het recht met betrekking tot de slavernij was in de tijd van de West-Indische Compagnie nogal chaotisch. Men kon teruggrijpen op het oude Romeinse recht, er waren wat plaatselijke regels, de West-Indische Compagnie zelf beschikte over een reglement en de contractregels van het Asiento (waarover hieronder meer) waren zeer uitgebreid.
Slaven waren gewoon 'bezit' van de eigenaar. Deze moest er wel voor zorgen dat zijn/haar slaven ergens konden wonen, kleding kregen en eten.

Er was tot in de 20e eeuw nog sprake van 'herendiensten', hoewel in zeer afgezwakte vorm. Ik herinner me dat ik in de jaren zestig van de vorige eeuw met Richard Pieternella (voormalig Gevolmachtigde minister van de Antillen in Nederland) op Banda'bou liep en we een man tegenkwamen die, gezeten op een ezel, op weg was naar een stuk grond dat hij ging bewerken voor de familie Muskus in de stad. De man vertelde dat hij dit volgens afspraak nog één dag in het jaar moest doen. Stomverwonderd constateerden Richard en ik dat we hier duidelijk te maken hadden met een symbolisch overblijfsel van de oude 'herendiensten', zoals die ook golden in de tijd van de Romeinen.

Het verleden lag dichterbij dan we ooit hadden kunnen denken...

In aansluiting op bovenstaande zou ik nog willen vermelden dat de slaven uit de oudheid voornamelijk blanke slaven waren, hoewel de Romeinen er ook Afrikaanse slaven op nahielden.
Belangrijk om te onthouden is dat men in Europa min of meer 'gewend' was aan het feit dat er zoiets als 'slavernij' bestond. Het tragische was dat dit verderfelijke instituut, dat in de late middeleeuwen op zijn terugtocht leek, weer nieuw leven zou worden ingeblazen en opnieuw schrijnende vormen zou gaan aannemen met de ontdekking van de 'Nieuwe Wereld' door de Spanjaarden en het verkennen van de Afrikaanse kusten door de Portugezen.

Maar laten we, voordat we onze pijlen richten op de Europeanen, eerst enige aandacht schenken aan de niet geringe rol die vroeger in de slavenhandel werd gespeeld door Arabische en Afrikaanse slavenhandelaren.

De Islamitisch-Arabische Slavenhandel

Voordat de Atlantische slavenhandel een aanvang had genomen, voerden de islamitische Arabieren al honderden jaren dit infame bedrijf in Afrika.
De Arabieren haalden hun slaven uit de Sahellanden, Centraal- en Oost-Afrika. Ook joegen zij, in tegenstelling tot de Europeanen, actief op mensen, waarbij zij voornamelijk belangstelling hadden voor jonge kinderen. Mannen werden vaak onthoofd. Tot ver na de Europese 'afschaffing' van de slavernij zijn de Arabieren met hun handel doorgegaan en bleven hun slavenkaravanen door het Afrikaanse landschap trekken.

Er zijn talloze beschrijvingen bekend van hoe het er op een slavenmarkt van jongens en meisjes aan toeging. Een van die beschrijvingen dateert uit 1581 en betreft een slavenmarkt in Caïro, Egypte:

'(...) Ze worden op een rij, met hun handen op de rug gebonden, spiernaakt tegen de muur gezet, zodat men ze beter kan bekijken en zien of ze een of ander gebrek hebben. Voordat ze naar de markt gaan laten de handelaren de slaven een bad nemen, ze kammen hun haar, maken er leuke vlechtjes in om ze beter te kunnen verkopen, doen sierbanden om hun armen en enkels en hangertjes in hun oor, aan hun vingers en aan het eind van hun vlechtjes; zo worden ze naar de markt gebracht en als paarden verkocht. In tegenstelling tot de jongens dragen de meisjes een lendendoekje om hun schaamdelen te bedekken. Vervolgens mag iedereen ze van voren en van achteren betasten, laten lopen, rennen, spreken en zingen, hun gebit inspecteren en ruiken of ze niet uit hun mond stinken. Als de koop bijna is gesloten zetten ze, in het geval van meisjes, deze een beetje apart, achter een groot laken waar ze, in tegenwoordigheid van de koper, inwendig worden onderzocht door voor dit doel aangestelde vrouwen om te kijken of ze nog maagd zijn. Als dit het geval is dan zijn ze meer waard' (F. Renault: Lavigerie, l'Esclavage africain et l'Europe, Toulouse, 1971, t. II, p. 33).

In het begin haalden de Arabieren slaven uit West-Afrika. Daarbij maakten ze gebruik van bewapende stammen die in hun opdracht op jacht gingen naar mensen. Later werden deze razzia's door Afrikaanse staten zelf georganiseerd, waarbij gebruik werd gemaakt van bepaalde volksstammen die hierin waren gespecialiseerd. Tot aan het begin van de 20e eeuw zijn de Arabieren doorgegaan met slaven uit West-Afrika te halen. De Peuls hebben in 1895 (!) nog een verwoestend spoor getrokken door het oosten van Tsjaad en duizenden mensen gevangen genomen.
Ook hielden de Arabieren razzia's in het gebied rond de Rode Zee. Ze zorgden er in de negentiende eeuw voor dat ze uit de buurt bleven van de Engelsen en de Fransen die de mensenjacht probeerden te stoppen vanuit de plaatsen waar ze zich hadden gevestigd, zoals Aden en Djibouti. In 1888 (!) werden er op de markt in Medina nog 5000 zwarte slaven verkocht (F. Renault, Lavigerie, l'Esclavage africain et l'Europe, Toulouse, 1971, t.II, p. 48-54).
In Egypte werden er in de voornaamste plaatsen markten gehouden waar slavenhandelaren zwarte slaven verkochten aan kopers uit het hele Midden-Oosten. De handelaren haalden hun slaven meestal uit Zuid-Sudan (Fachoda).

Zanzibar

Vanuit Zanzibar vond er een verwoestende Arabische slavenhandel plaats van Noord-Oeganda tot Mozambique en van de Indische Oceaan tot de Congo-rivier. Europese reizigers, zoals de Engelsen Livingstone en Stanley, hebben hier beschrijvingen van nagelaten.
Sultan Seyid Saïd, bijvoorbeeld, had grote hoeveelheden slaven nodig voor zijn kruidnagelteelt in Zanzibar en op andere eilanden langs de kust van Oost-Afrika.
Arabische slavenhandelaren vestigden zich in het Congo-gebied waar hun nakomelingen (Afrikaans-Arabische mestiezen) grote handelsimperia stichtten. Het merendeel van de slaven ging richting Indische Oceaan. De gevangen slaven werden aan elkaar gebonden, vrouwen en kinderen met touwen. Mannen werden aan elkaar geketend in groepen van tien of twintig. Wie niet mee kon komen werd afgemaakt.
De reis duurde twee tot drie maanden en de verliezen aan mensenlevens waren enorm.
De verhalen van Livingstone, die dit soort karavanen in 1876 wekenlang tegenkwam, wekten hevige verontwaardiging in Engeland. De slaven werden aan de kust in Arabische boten (dhows) geladen waar ze met 150 tot 200 man gehurkt in moesten plaatsnemen. Zieken en stervenden werden in het water gegooid omdat de kapitein geen belasting wenste te betalen voor mensen die niets opbrachten. Tussen 1830 en 1873 werden er ongeveer 20.000 slaven per jaar op de markt in Zanzibar verkocht.
De Arabische slavenhandel heeft miljoenen doden veroorzaakt. Paradoxaal genoeg moet het op het krediet van de koloniale (Franse, Engelse) bezetting worden geschreven dat er niet nog eens miljoenen en miljoenen slaven hun weg hebben gevonden naar de slavenmarkten in Zanzibar, Caïro of Alexandrië.
Renault en Daget (Les traites négrières en Afrique, Paris, 1985, p.59) hebben berekend dat er ongeveer 17 miljoen mensen het slachtoffer zijn geworden van de hele Arabische slavenhandel.

De eunuch

De welgestelde Arabieren en Turken maakten voor hun uitgebreide harems gebruik van oppassers, de zogenaamde eunuchs. Voor dat doel werden Afrikaanse jongemannen gevangen die tussen hun 10e en 15e jaar werden ontmand om dienst te doen als harembewakers. Die jongens kwamen voornamelijk uit Bornu (ten westen van Tsjaad), Niger en Sudan.
Ten gevolge van die castratie hebben vele jongemannen het leven gelaten. Wat gebeurde er namelijk?
'(...) het hele geslachtsdeel werd bij de jongens weggehaald. Na de castratie werd er een loden pijpje of bamboe in de urinebuis gedaan die de jongemannen eruit moesten halen als ze moesten plassen. Dat moesten ze doen totdat de wond genezen was. (,,,) het aantal jongens dat het leven liet was veel hoger dan het aantal dat bleef leven, vanwege het gebrek aan verzorging en hygiëne; er werden immers vitale delen geraakt (M. Chebel, le génocide voilé. Enquête historique, Paris, 2008).
Dat verklaart waarom de prijs van een eunuch zo hoog was: '(...) een notabele uit Kano kocht, bijvoorbeeld, twaalf eunuchs voor tien paarden. Als je weet dat je normaal gesproken voor één paard twaalf gewone slaven kon kopen, dan betekent dit dat je voor eunuchs twaalf keer zoveel moest betalen (Renault-Daget, 1985 p. 59).
Eunuchs kwamen ook voor bij de Grieken en Romeinen en de Aziatische hoven.
Het woord 'eunuch' komt van het Griekse 'eune (= bed) en echein (= houden), dus 'iemand die het bed bewaakt', een harembewaker.

Me dunkt dat we nu genoeg hebben verteld over de vroegere Arabische slavenhalers. Het is tijd om de blik te wenden naar het Iberisch schiereiland waar Spanjaarden en Portugezen de grote aandrijvers zijn geweest van de handel in slaven die eeuwenlang Afrika en de Nieuwe Wereld zou gaan teisteren.

De Portugese zeevaarders

De Grieken, Romeinen en Phoeniciërs kenden maar een beperkt deel van Afrika, onder meer de kuststrook langs de Middellandse Zee en een stukje West-Afrika, waarschijnlijk tot Kaap Bojador die op 220 kilometer ten zuiden van de Canarische eilanden ligt. Bij Bojador stonden sterke stromingen die je alleen maar door slimme navigatie kon vermijden. De Portugezen ontdekten hoe ze dat moesten doen. Je kon alleen maar om Kaap Bojador heen als je 25 tot 30 zeemijlen uit de kust en buiten de stroming bleef. Daarna kon je de kust weer volgen naar het zuiden. Terug was moeilijker omdat het schip bij nadering van Bojador west-noord-west moest varen, loodrecht op de kust, vervolgens met de passaatwind meezeilen en pas als de Azoren in zicht kwamen naar Zuid-Portugal kon koersen.

De 'ontdekkingstochten' op de Atlantische Oceaan begonnen in de 13e eeuw. In 1339 stonden de Canarische eilanden al op de kaart van Angelino Dulcert. Begin 15e eeuw kwamen ze in bezit van de Spaanse Kroon.

Een belangrijke rol bij de Portugese ontdekkingen speelde de Portugese Infante Dom Enrique 'O Navegador' (Hendrik de Zeevaarder). In 1437 mocht hij van zijn broer, koning Duarte, het Marokkaanse Tanger aanvallen. De expeditie werd een ramp en de Portugezen mochten zich alleen terugtrekken met achterlating van veel krijgsgevangenen. Ook de jongste broer van Hendrik, Fernando, viel in handen van de Marokkanen. Na zijn dood werd zijn lijk aan de benen opgehangen aan een kanteel van de muren van Fez.
De Portugezen konden sinds 1455 hun gang gaan in Afrika omdat zij hiervoor toestemming hadden gekregen van paus Nicolaas V.

Wordt vervolgd

Dom Enrique 'O Navegador' (Hendrik de Zeevaarder).

Medisch

Vragen over... hoge bloeddruk

Tekst: Wouter Mol

Wat zijn de kenmerken van een hoge bloeddruk?
Hoge bloeddruk wordt ook wel hypertensie genoemd. Hypertensie is een 'sluipmoordenaar'. Dat komt omdat de meeste mensen met een verhoogde bloeddruk nergens last van hebben. Zeker de eerste jaren hoeft hypertensie absoluut geen klachten te geven. Dat is waarschijnlijk het gevolg van het feit dat hypertensie zeer langzaam ontstaat. Bij mensen bij wie de bloeddruk snel stijgt (en dat is zelden het geval) kunnen wel klachten ontstaan van hoofdpijn, vermoeidheid, moeite met concentreren en spontaan een bloedneus krijgen. Deze klachten zijn dus altijd een reden de bloeddruk te laten controleren.

Waarom is een hoge bloeddruk zo gevaarlijk?
Bij langdurige hoge bloeddruk kan er schade optreden aan de (grote) slagaderen; dit leidt tot verkalking van de slagaderen. Hierdoor hebben mensen met onbehandelde hoge bloeddruk een hoger risico op hart- en vaatziekten: een beroerte, hartaanval, hartfalen, erectiestoornissen, oog- en nierproblemen. Daarom is het belangrijk dat een behandeling met een bloeddrukverlagend medicijn wordt gegeven. In de meeste gevallen zal dit bloeddrukverlagend medicijn levenslang gebruikt moeten worden.
Omdat de bloeddruk in het algemeen met de jaren stijgt, betekent dit dat we onze bloeddruk regelmatig moeten laten controleren.

Wat kan er met je gebeuren als je een hoge bloeddruk hebt?
Zie vraag 2.

Hoe weet je dat je bloeddruk hoog is?
Dit kunt u laten meten bij uw huisarts. De bloeddruk wordt gemeten via een test met een opblaasbare rubberen manchet rond de bovenarm die verbonden is met een drukmeter. De bloeddruk wordt weergegeven in twee getallen, optimaal is een bloedruk van 120/80.
• het hoogste (systolische) getal geeft de druk aan terwijl het hart slaat, de bovendruk.
• het laagste (diastolische) getal geeft de druk aan in de bloedvaten als het hart in rust is, tussen twee slagen in, de onderdruk.
Wanneer de bloeddruk bij drie verschillende metingen ernstig verhoogd blijkt te zijn, mag van hypertensie gesproken worden. Worden licht of matig verhoogde bloeddrukwaarden gevonden, dan moet dit bij vijf verschillende metingen het geval zijn voordat van hypertensie gesproken mag worden.

Wat zijn de oorzaken van hoge bloeddruk? In welke mate is het erfelijk?
Risicofactoren voor hypertensie:
Erfelijkheid: mensen van wie de ouders een hoge bloeddruk hebben, lopen een grotere kans op het krijgen van een hoge bloeddruk.
Geslacht: onder de 55 jaar hebben mannen een hoger risico om hoge bloeddruk te krijgen dan vrouwen, maar vanaf 55-74 jaar is het percentage vrouwen hoger. Ouder dan 75 blijken veel meer vrouwen een hoge bloeddruk te hebben dan mannen. De bloeddruk neemt toe met de leeftijd.
Ras: mensen van het negroïde ras hebben een grotere kans op hoge bloeddruk dan blanken.
Zwaarlijvigheid en overgewicht: mensen die last hebben van overgewicht krijgen veel eerder een hoge bloeddruk dan mensen die geen overgewicht hebben.
Suikerziekte (diabetes), jicht en nieraandoening: mensen met deze aandoeningen lopen een hogere kans op hoge bloeddruk.
Zwangerschap: sommige vrouwen krijgen hoge bloeddruk tijdens de zwangerschap, vooral in de latere stadia. Deze kan na de geboorte meestal weer terugkeren naar normaal.
Gebruik van orale anticonceptiemiddelen: vrouwen die orale anticonceptiemiddelen gebruiken lopen meer kans op een hoge bloeddruk, vooral als zij overgewicht hebben of een hoge bloeddruk hebben gehad tijdens de zwangerschap, een familievoorgeschiedenis hebben van hoge bloeddruk of lijden aan een lichte nieraandoening.
De combinatie roken en gebruik van anticonceptiepillen kan het risico op een hoge bloeddruk verhogen.
Stress: te veel stress kan een rol spelen bij een te hoge bloeddruk.
Roken: nicotine in sigaretten veroorzaakt vernauwing van bloedvaten. Hierdoor moet uw hart harder werken en dit betekent ook

een hogere belasting van uw bloedvaten. Ook bevorderen de stoffen in sigarettenrook de vorming van atherosclerose (vernauwing van de bloedvaten veroorzaakt door de vorming van vetafzetting op de wanden van de bloedvaten).
Overmatig gebruik van alcohol: in het algemeen kan het nuttigen van meer dan twee glazen per dag voor mannen en één glas per dag voor vrouwen bijdragen aan een hoge bloeddruk.

Orgaanaandoening
Bij 5 procent wordt de hoge bloeddruk veroorzaakt door een orgaanaandoening, bijvoorbeeld een nierziekte. In dit geval is een uitgebreid onderzoek noodzakelijk.

Wat zijn de natuurlijke manieren om de bloeddruk te verlagen? Minder zoute dropjes een bijvoorbeeld?
De volgende maatregelen kunnen uw kans op hart- en vaatziekten verlagen. Soms daalt hierdoor ook de bloeddruk.
• Stoppen met roken is het belangrijkste. Voor uw hart en vaten is roken erg slecht.
• Eet gezond en gevarieerd, niet te veel, niet te zout en niet te vet. Eet vooral groente, fruit, aardappels en graanproducten. Kies voor magere melk- en magere vleesproducten, kip, vis of plantaardige vleesvervangers. Eet weinig verzadigde vetten. Kies in plaats daarvan voor onverzadigde vetten zoals in dieetmargarine, vloeibare bak- en braadproducten en plantaardige olie.
• Eet niet te veel drop. Veel drop verhoogt de bloeddruk. (Zoute drop dus dubbel zo erg)
• Drink niet meer dan twee glazen alcohol per dag en liefst niet elke dag.
• Neem voldoende lichaamsbeweging (minstens vijf dagen per week een half uur intensief bewegen zoals stevig wandelen, fietsen, zwemmen, dansen, traplopen of tuinieren; Beweging is goed voor uw bloeddruk en gewicht. Zorg ook voor voldoende ontspanning en afleiding.
• Als u te zwaar bent (overgewicht), probeer dan af te vallen door gezond en niet te veel te eten en meer te bewegen.

Welke medicijnen zijn er?
Er zijn veel verschillende medicijnen beschikbaar, elk met een ander werkingsmechanisme om de bloeddruk te verlagen. De belangrijkste klassen geneesmiddelen zijn:
• ACE-remmers
• Angiotensine II antagonisten
• Bètablokkers
• Calcium kanaalblokkers
• Diuretica (plastabletten)
Uw arts bepaalt welk medicijn het meest geschikt is voor uw hoge bloeddruk. Op basis van hoe hoog uw bloeddruk is, uw leeftijd en of u nog andere aandoeningen heeft zoals diabetes, hartfalen of nierproblemen.
Veel mensen hebben een combinatie nodig van medicijnen om hun bloeddruk op het gewenste niveau te krijgen. Hoewel alle vijf klassen geneesmiddel de bloeddruk kunnen verlagen, zijn sommige middelen meer geschikt voor bepaalde patiënten, bijvoorbeeld:
• Zwangerschap: Bètablokker of calcium kanaalblokker
• Suikerziekte (diabetes): ACE-remmer (type I diabetes); angiotensine II antagonist (type II diabetes)
• Nierziekte: Angiotensine II antagonist of ACE-remmer (plus diureticum of calcium kanaalblokker)
• Ouderen: Diureticum of calcium kanaalblokker

Waarom is het procentueel gezien zo'n probleem op Curaçao?
Zie vraag 5. Op Curaçao komen veel risicofactoren voor.

Als je beweegt of slaapt, je bloeddruk verandert toch steeds. Hoe weet je dan dat je bloeddruk te hoog is?
Schommelingen zijn normaal. Gedurende het etmaal schommelt bij iedereen, gezond of niet gezond, de bloeddruk enorm. Dit dag- en nachtritme wordt mede geregeld door de bijnieren via de afgifte van bijnierschorshormonen aan het bloed. 's Nachts is de aanwezige hoeveelheid bijnierschorshormoon relatief klein waardoor ook de bloeddruk relatief laag is. Tegen de tijd dat we wakker worden gaat de bloeddruk een stuk omhoog, doordat de bijnieren dan een extra hoeveelheid bijnierschorshormoon maken. In de loop van de dag neemt de bloeddruk weer iets af, om aan het eind van de middag en het begin van de avond opnieuw te stijgen. Dit kunt u meten door een 24-uurs bloeddrukmeter te gebruiken.

Waarom neemt de bloeddruk meestal toe in de zwangerschap?
Zwangerschapshypertensie komt voor bij circa 5 à 10 procent van alle zwangerschappen maar vooral bij vrouwen die voor de eerste keer zwanger zijn. Bij de meeste vrouwen is niet duidelijk waardoor zwangerschapshypertensie optreedt. Bij een aantal ziekten is de kans op zwangerschapshypertensie verhoogd. Voorbeelden zijn suikerziekte, vaat- en nierziekten, sommige auto-immuunziekten of al eerder bestaande hoge bloeddruk. Ook bij een meerlingzwangerschap is de kans op zwangerschapshypertensie toegenomen. Vermoedelijk spelen ook erfelijke factoren een rol. Vrouwen die een moeder of zuster hebben die een ernstige vorm van zwangerschapshypertensie doormaakten, lopen zelf ongeveer vijfmaal zoveel kans ook een hoge bloeddruk tijdens de zwangerschap te krijgen.

Wouter Mol is huisarts te Curaçao

Mens & Psyche

Pathologisch gokken

Een gokje wagen is niet ongewoon voor velen onder ons. De één koopt een kraslot, de ander stopt eens bij een nummerkantoor of één van de vele met hun waar wapperende bijèchi-verkopers langs de weg, terwijl sommigen naar het casino gaan, meedoen aan bingo, sportweddenschappen of televisie- en gsm-spelletjes.

Tekst: Milangela Plate

Uit een onderzoek in 1996 werd geconstateerd dat er op Curaçao inderdtijd jaarlijks bijna 300 miljoen gulden aan gokken werd uitgegeven. Op een bevolking van ruim 155.000 personen deed 57 procent regelmatig mee aan kansspelen. Het betrof grotendeels minimumloners en bijstandtrekkers. Alleen al in het legale circuit, werd jaarlijks ruim 4000 gulden per persoon uitgegeven.
Volgens het onderzoek was ruim 4 procent van de gokkers, ruim 3500 personen, pathologisch gokker ofwel verslaafd te noemen. Dit percentage problematische gokkers is relatief hoog, afgezet tegen 2 procent in de Verenigde Staten en Europese landen.

Het aanbod van kansspelen wordt wereldwijd steeds groter, onder meer via internet. Gokken wordt steeds laagdrempeliger. 80 Procent van de mensen doet ooit in z'n leven weleens aan gokken. Alhoewel een gokje wagen op zich geen kwaad kan, heeft pathologisch gokken daarentegen soms grote/desastreuze gevolgen, zoals baanverlies, geweldpleging in de partnerrelatie, verwaarlozing van kinderen en financiële problemen.

Symptomen
Gokken wordt problematisch wanneer er sprake is van aanhoudend of terugkerend gokgedrag dat interfereert met het dagelijkse leven. Pathologisch gokken kenmerkt zich door het volgende: men piekert of maakt zich zorgen over het gokken, heeft herhaaldelijk doch vergeefs geprobeerd om het gokgedrag te minderen of te stoppen en is daarbij rusteloos of prikkelbaar. Gaandeweg besteedt men steeds meer tijd en geld aan gokken. Pathologische gokkers worden steeds wanhopiger in hun pogingen om verliezen terug te winnen, daarbij zetten zij steeds grotere bedragen in en/of sluiten soms grote leningen af, ongeacht de gevolgen.

Problematische gokkers trachten doorgaans hun gokprobleem voor anderen te verhullen, door geheimzinnig te doen of te liegen over waar ze heen gaan en hoeveel ze aan het gokken hebben uitgegeven. Uiteindelijk raken vrienden en familie gealarmeerd door dergelijke plotselinge geheimzinnigheid over geld en financiën, geldtekort voor vaste lasten ondanks hetzelfde inkomen, spaargeld dat verdwijnt en plotselinge leningen / (creditcard) schulden of doordat de persoon in kwestie steeds vaker vrienden en familie vraagt om geld te lenen.
In ernstige gevallen gaan pathologische gokkers over op onwettige handelingen om het gokken te kunnen betalen of schulden af te lossen, zoals oplichting, afpersing, vervalsing, diefstal of verduistering.
Ook wanneer iemand zich het gokken financieel kan veroorloven, kan gokgedrag pathologisch zijn omdat het problemen veroorzaakt op andere gebieden zoals relatiebreuk of verlies van waardevolle contacten.

Risicofactoren
Pathologische gokkers vertonen veel gelijkenis met alcohol- / drugsverslaafden, zowel in gedrag als in aangetoonde afwijkingen in de hersenen. Zowel pathologische gokkers als alcoholverslaafden kunnen zich minder goed remmen, zijn slechter in plannen en minder flexibel in denken en handelen. Soms gaan deze aandoeningen ook met elkaar gepaard.

Pathologische gokkers blijken verder anders te reageren op risicosituaties. Bij het maken van keuzes ziet men normaal gesproken een opvallende reactie van het hart (hartslag gaat omhoog) en de huid (men wordt warmer of gaat zweten); allemaal waarschuwingssignalen om risico's te vermijden. Pathologische gokkers ervaren dergelijke lichamelijke waarschuwingssignalen in veel mindere mate, waardoor zij kwetsbaarder zijn voor het ontwikkelen en in stand houden van gokproblemen.

Behalve zojuist genoemde biologische factoren spelen ook psychologische factoren een rol in het uitlokken, verergeren en/of in stand houden van pathologisch gokgedrag. Pathologische gokkers zijn vaak onvoldoende in staat adequaat om te gaan met onaangename situaties zoals conflicten, schulden, baanverlies of onaangename gevoelens zoals stress, somberheid, eenzaamheid en angst, onrust, hulpeloosheid en zij zoeken hun uitvlucht in gokken. De aandoening gaat dan ook vaak gepaard met depressie en angststoornissen met vermijdingsgedrag. Ook psychiatrische problematiek, zoals schizofrenie en een antisociale persoonlijkheidsstoornis zijn risicofactoren voor het ontwikkelen van pathologisch gokgedrag.

Pathologisch gokken komt zowel bij mannen als vrouwen voor. In Nederland zijn er naar schatting veertig- tot zeventigduizend pathologische gokkers, daarvan is meer dan zeventig procent man. In de Verenigde Staten behoren juist huisvrouwen en jongeren tot de risicogroepen. Zij gokken veelal via het internet en realiseren zich onvoldoende hoeveel zij ongemerkt vergokken. Bij mannen begint pathologisch gokgedrag in de vroege adolescentie, terwijl dit bij vrouwen juist op veel latere leeftijd het geval is.

Behandeling
Herkenning en erkenning van de signalen van verslaafd gedrag zijn de eerste stappen naar een oplossing voor de verslaving. Pathologische gokkers gaan over het algemeen niet vrijwillig in behandeling. Relatieproblemen, problemen met justitie of een andere psychiatrische stoornis die er gelijktijdig is, brengen de patiënt pas in beeld.
Alhoewel het niet gemakkelijk is om van een gokprobleem/-verslaving af te komen, is het zeker niet onmogelijk. Cognitieve gedragstherapie helpt bij gokverslaving door te focussen op ongezond gokgedrag en gedachten die daarbij een rol spelen, zoals het rationaliseren van verliezen en valse overtuigingen. Ook leert de persoon omgaan met drang om te gaan gokken, alsook omgaan met onaangename emoties die gokgedrag uitlokken. Daarnaast kan de persoon door een maatschappelijk werker worden ondersteund in het oplossen van problemen op financieel, werk- en sociaal gebied, die veroorzaakt zijn door het verslavingsgedrag.

Preventie
Voorkomen is altijd beter dan genezen. Momenteel is de aandacht voor gokpreventie beperkt en is er weinig preventiemateriaal beschikbaar. Het lijkt zinvol om de bevolking in het algemeen en risicogroepen in het bijzonder te sensibiliseren rond gokproblematiek. Psycho-educatieve informatie met aandacht voor onder meer het toeval bij kansspelen en verslavingsrisico's kunnen een eerste aanzet zijn. Nemen we andere landen als voorbeeld, dan zien we dat er ook een rol is weggelegd voor kansspeluitbaters die mensen tegen zichzelf in bescherming kunnen nemen, indien zij pathologisch gokgedrag waarnemen bij klanten.

Milangela Plate is psycholoog/gerontoloog.
Email: milangela.plate@takecare.an

Clini Clowns:
'Een lach onder de riem'

Het is rustig op de kinderafdeling van het Sint Elisabeth Hospitaal. In de kamers aan de muren boven de bedden hangen slechts een paar beterschapskaarten en tekeningen, en de meeste bedden zijn leeg en strak opgemaakt. Goed nieuws, want hoe minder kinderen in het ziekenhuis, hoe beter natuurlijk. Toch is een aantal bedden wel bezet en het zien daarvan roept meteen een akelig gevoel op; een kind hoort daar niet, een kind hoort de clown uit te kunnen hangen.

Foto: Cliniclowns/Bea Moedt

Tekst: Lisette Keus

Een dame met een gehaakt mutsje op haar hoofd en een vrolijk gezicht komt de Ronald McDonald Family Room van de kinderafdeling binnen. Zo heet ze Yolanda Faneyt, met een rode neus op heet ze clown Ola, de hoofdclown van de Clini Clowns. Op verzoek mogen we een dagje mee met hen, want hoe is het om met kinderen te lachen door een waas van tranen?

"Je moet in ieder geval met heel veel fantasie te werk gaan. Want aan de ene kant moet je neerzetten wat je hebt geleerd, maar aan de andere kant moet je het omzetten naar een bepaald kind", vertelt Faneyt, die al ruim een jaar als Clini Clown werkt.

Clini Clown word je niet zomaar; er gaan wel degelijk selectieprocedures en trainingen aan vooraf. Want clown-zijn is niet voor iedereen weggelegd en al helemaal niet als je met zieke kinderen moet werken. Bijzonder en dankbaar werk is het wel, zegt Faneyt, alias Clown Ola, op de site: "Ik speel met liefde en zorg voor onze zieke kinderen. Ik probeer telkens weer hun fantasie te prikkelen. De beloning die ik iedere dag krijg is niet in geld uit te drukken. Elke keer als ik een zorginstelling verlaat, weet ik dat ik een verschil heb gemaakt voor het kindje dat ik achterlaat."

> "Zitten de bretels recht, is de broek hoog genoeg en zijn de strikken goed gestrikt? Dan pakken ze een triangel, halen diep adem, slaan een keer voorzichtig op het instrument en beginnen al zingend door de gangen te lopen"

Van persoon tot clown

Ik heb weleens gehoord dat een persoon echt verandert op het moment dat hij of zij een neus opzet en leg dit voor. Faneyt: "Ja klopt. Ik verander wel op het moment dat ik mijn neus opzet. Je bent ook iemand anders, met mijn neus op ben ik clown Ola, met mijn neus af Yolanda. Doordat ik van huis uit maatschappelijk werker ben denk ik dat ik het wel gemakkelijker vind om het niet mee naar huis te nemen. Ik ben denk ik een geboren clown", grapt ze. "Nee, oké, maar mijn natuur is wel een beetje zo. En mijn hoofd is er eigenlijk op ingesteld, ik heb zelf drie kinderen en kijk met hen filmpjes en doe spelletjes. Dit werkt wel. Wel vind ik het soms moeilijk om te bepalen waar de grens ligt. Die van jou als clown en die van het kind."

Barbara van Wijk is zelf geen clown, maar de organiserende factor achter de Clini Clowns en vult Faynet aan: "Een clown mag nooit nee zeggen. Dit moeten ze dan op een andere manier zien te doen. Als een kind steeds wil dat de clown bij hem of haar blijft, kan dat natuurlijk niet. Ieder kind moet aandacht krijgen. Dit moeten de clowns dan dus op een manier zien op te lossen zonder nee te zeggen."

Gishamilen Jonge voegt zich bij ons. Ook zij is clown, de jongste, drieëntwintig pas. Ze was eenentwintig toen ze auditie deed en eigenlijk te jong, maar ze maakten een uitzondering voor haar. "Ik wist dat ik te jong was, maar wilde het heel graag proberen en op aanraden van een andere clini clown heb ik toch gewoon auditie gedaan. En of ik iets moest overwinnen om clown te worden? Ja!", zegt ze stellig en begint dan te lachen. "In het begin was ik heel bang voor de reactie van de kinderen en anderen. Ik wist niet zo goed wat ik wel kon doen en wat ik niet kon doen. Ik was bang om iets te doen wat niet goed was. En nu ik weet wat ik kan doen, voelt het beter aan en weet ik ook meer wat wel en niet kan."

Zingend door de gang

Jonge en Faneyt verdwijnen op een gegeven moment en komen even later terug gehuld in vrolijke kleding met rode koontjes op hun wangen, met sproetjes en een rode clownsneus op: Ola en Mini. Ze checken elkaars kleding; zitten de bretels recht, is de broek hoog genoeg en zijn de strikken goed gestrikt. Dan pakken ze een triangel, halen diep adem, slaan een keer voorzichtig op het instrument en beginnen al zingend door de gangen te lopen. "Zo beginnen ze elke keer, ze laten eerst even zien dat ze er zijn, dan lopen ze langs alle kamers. Daarna gaan ze de kinderen één voor één af", vertelt Van Wijk. Een van de verpleegsters is er even bij komen staan en vult Van Wijk aan: "Soms komen ze ook aanscheuren hoor, met een ziekenhuiskar of zo", lacht ze. "Het is niet altijd zo voorzichtig."

Reactie

Meteen komt een jongetje zijn kamer uit en vrolijk verwelkomt hij de clowns. Duidelijk dat hij al langer hier is - hij kent en herkent de clowns - maar gelukkig oogt hij goed. De clowns reageren meteen en beginnen met hem te dollen. Dan pakken ze een heel klein muziekorgel en geven dat aan de jongen; hij mag draaien, Ola bespeelt de triangel en Mini doet een dansje.

Samen met het jongetje lopen ze dan naar een bedje waar een heel jong kindje ligt - een jaar of anderhalf. Met z'n drieën staan ze aan het bedje en maken muziek voor het kindje, ze zingen zachtjes, spelen met een doekje en imiteren - op z'n clowns - een ballerina. De act is klein, de act is voorzichtig. Precies zoals Yolanda het had uitgelegd: "Je moet aanvoelen wat wel kan en wat niet. Wat kan een kind hebben, hoe zwak of hoe goed is het? Heeft het kind pijn? Het zijn de kleine dingen waar je op let."

Van tevoren bespreken de clowns en de pedagogisch medewerkster namelijk altijd even wie er zijn en wat ze kunnen verwachten. Ze gaan niet inhoudelijk in op ziekten, maar belangrijke dingen, of een kind pijn heeft bijvoorbeeld, worden altijd even besproken. Ook als er speciale reacties komen van kinderen - een kindje wat normaal niet reageert en nu wel - dan wordt dat achteraf besproken.

Het kindje in het bedje reageert op de clowns, maar minimaal. Totdat ze weglopen en het kind haar handje door de spijlen steekt en een geluidje maakt. De clowns draaien zich meteen weer terug en gaan nog even door. Even later lopen ze voorzichtig weg, het kindje laat het erbij en kijkt hen na.

> "Met z'n drieën staan ze aan het bedje en maken muziek voor het kindje, ze zingen zachtjes, spelen met een doekje en imiteren - op z'n clowns - een ballerina. De act is klein, de act is voorzichtig"

De overige kinderen in de kamer slapen. En al ziet dus niemand de clowns, hun act gaat onvermoeibaar door; ze sluipen door de kamer, ze tikken elkaar aan en maken grapjes. Eenmaal op de gang maken ze nog een dolletje met een van de zusters die voorbij komt lopen.

"In het begin was het wel even wennen voor de zusters dat we hier rondliepen", vertelt Yolanda later. Ze heeft even haar neus afgedaan om normaal te kunnen antwoorden. "Maar nu zijn ze het wel gewend en maken we ook grapjes met hen. Ze pikken het allemaal heel leuk op."

Patiëntje

Er wordt een kindje binnengebracht, ze hangt over de schouder van haar moeder. De moeder kijkt ernstig, maar er verschijnt een glimlach om haar mond als ze de clowns ziet. Ola en Mini lopen om de moeder heen en beginnen naar het meisje te zwaaien. Het meisje richt verbaasd haar hoofd op en zwaait dan terug. De moeder neemt het kindje mee naar een kamer waar ze even moeten wachten, maar de zuster gebaart dat de clowns best even kunnen kijken en dus lopen Ola en Mini naar binnen. Ze doen een dansje voor het meisje; het meisje vindt het leuk en glimlacht. Dan wordt het meisje opeens niet lekker en begint over te geven. De clowns roepen er een zuster bij en nemen zelf gepaste afstand. Het meisje kijkt even op en vanuit de deuropening wrijft clown Ola over haar borst en slaakt een zucht, zo van 'dat lucht op hé?' Dan klapt het meisje van ellende weer dubbel, de moeder wrijft het kindje over haar ruggetje en kijkt Ola verslagen aan. Ola glimlacht en knikt; een troostend gebaar, een lach onder de riem.

Foto: Cliniclowns/Bea Moedt

Clini Clowns voor ouderen

22 September zijn er weer audities voor nieuwe clowns, onder meer omdat de Clini Clowns nu ook op Curaçao een nieuwe weg in zijn geslagen en er dus meer clowns nodig zijn.

Van Wijk: "We zien dat ouderen - dementerende ouderen - Clini Clowns ook graag ontvangen. En dat de ouderen er heel leuk op reageren. Het is luchtig, vrolijk en gezellig. Het gaat vooral om de persoonlijke aandacht die de ouderen dan even krijgen. Het verschil tussen Clini Clowns voor kinderen en voor ouderen is dat kinderen gezond van geest zijn en ziek van lichaam. Ouderen zijn ziek van geest. Ook leven kinderen in een fantasiewereld die moeilijker is om te lezen, je weet niet altijd wat er in hen omgaat. Bij ouderen kan je uit hun ervaring putten, zij hebben een heel leven achter zich, met hen kan je bijvoorbeeld praten over een afspraakje."

Van Wijk geeft een voorbeeld van een filmpje op YouTube van de Schotse versie van Clini Clowns voor ouderen, Elderflower. Een clown heeft een verzameling hoedjes - van uniformpetten tot 'hippe' petjes - en vraagt aan een dementerende vrouw welke ze zal dragen naar een date. De clown zet er een op - een marinierspet - en de vrouw bekijkt haar. Je ziet de vrouw denken dat er is iets niet klopt, maar ze kan haar vinger er niet opleggen. Ze besluit dat de vrouw de pet maar niet moet dragen. "Ergens weet ze wel dat het niet klopt, maar haar hersenen maken de schakel niet meer", vertelt Van Wijk.

Het Filmpje Elderflower is te vinden op youtube (zoek op 'elderflower clowns').

Inspiratie

Herkenbaar, maar mysterieus

Hoewel dansen niet los te zien is van de Curaçaose cultuur, wordt soms vergeten dat dans ook kunst is - of in ieder geval kan zijn. Volgens danseres Josefina Ferreira is het vooral de theatraliteit van de dans en de spiritualiteit van het thema wat een dans bijzonder maakt.

In een eerder interview noemde we Ferreira , die eigenaresse en docente van de Fina Dance Art School is, de 'Godmother' van de Curaçaose danstalenten. Maar wie is haar 'Godmother' van de dans?

Fina: "Als ik kind werd ik altijd gemotiveerd door mijn balletjuf Cocky van Oost. Maar nu wordt ik geïnspireerd door Martha Graham en Pina Bausch. Zij zijn allebei helaas overleden, maar wat ik zo bijzonder vond is dat zij allebei niet alleen op dans richtten, maar ze probeerden dans op een hele theatrale manier – waarbij ze zich ook richtten op andere disciplines, zoals toneel en film- neer te zetten. En dan met hele diepgaande thema's ook; Martha Graham gebruikte veel uit de

Pina Bausch

Griekse mythologie en Pina Bausch gebruikte meer dagelijkse thema's die dichtbij de mens staan, maar wel dramatische thema's zoals de dood."

Een geheel

"Ik kijk naar hun theaterstukken, waar ze gebruik van maken, en hoe ze het vormgeven. Hoe is de belichting vooral, hoe zijn de speciaal effecten. Pina Bausch heeft bijvoorbeeld de laatste periode in haar leven veel gewerkt met films. En ik kijk naar hoe gebruiken ze props, attributen. Het is het totaalplaatje hoe zij een stuk neerzetten en waar zij gebruik van maken. Hoe ze het thema dus brengen; belichting, kostuum, thema, alles moet kloppen met elkaar. "

Ontmoet

"Ik heb ze helaas nooit persoonlijk ontmoet. Krisztina de Chatel, haar heb ik wel persoonlijk ontmoet. Zij was een dansdocent moderne dans op de Academie toen ik mijn opleiding deed en zij vroeg mij of ik danseres bij haar wilde zijn. Maar ik moest vanwege de ziekte van mijn vader dat afzeggen omdat ik terugmoest naar Curaçao. Heel jammer. Zij is nu heel erg gegroeid en ontwikkeld en haar company is nu wereldberoemd. Ik denk dat ze nu tegen de zeventig is en nog steeds werkt ze als choreograaf. Zij is ook iemand die heel veel werkt met theatraliteit. Laatst heeft ze bijvoorbeeld een stuk gemaakt waarbij ze vuilnismannen van straat heeft gebruikt. Zij werkt vaker met 'normale' mensen, tenminste dansers zijn ook normaal, maar normaal als geen professionele dansers. Ze gebruikt ze naast elkaar, wat natuurlijk heel interessant is."

"Of wat ze ook doet is werken met natuurelementen. Zo heeft ze een stuk gemaakt waarbij ze een soort krater met aarde en zand had gemaakt waar de dansers op moesten bewegen. Ze is altijd aan het uitdagen hoe je nieuwe bewegingen kan ontwikkelen. Dat deden Martha Graham en Pina Bausch ook, hele mystieke mensen alle drie; spiritueel, met een boodschap, grensverleggend en met een statement. Zo proberen ze mensen te raken en door elementen te gebruiken die dichtbij de mensen liggen - herkenbaar."

Plato zei ooit: "De essentie van alle kunst is nabootsing: het uitbeelden van het menselijk leven." Andere kenners, critici en filosofen zijn weer juist van mening dat artiesten scheppers zijn: ze creëren, ze maken van niets iets. Hoe het ook zij, alle kunstenaars hebben inspiratiebronnen. In deze rubriek vragen we bekende Curaçaose artiesten en artiesten met een band met het eiland, naar hun inspiratiebronnen en dan in het bijzonder welk werk of welke andere artiest hen geïnspireerd en beïnvloed heeft.

Cultuurgids

Evenals bij haar eerdere fotoboeken worden in de cultuurgids van Sinaya Wolfert het heden en de toekomst in beeld gebracht vanuit het verleden.

Een groot deel van de Curaçaose cultuur is immers te herleiden naar de historie. De verhalen en foto's over het oogstfeest (seú), de landhuizen, de opera Slaaf en Meester van operazangeres Tania Kross, de plannen van Izaline Calister voor de herdenking van 150 jaar slavernijverleden, de spinverhalen van Mister Anansi (Nanzi) Wijnand Stomp, ze hebben allemaal een relatie met het verleden, met de Curaçaose historie.

Niet alleen de slaven, ook de indianen en de diverse bevolkingsgroepen die in de loop der eeuwen Curaçao aandeden, lieten hun sporen na in architectuur, muziek, dans en theater, gebruiken en tradities, taal en voeding. Veel van deze aspecten van het Curaçaose culturele erfgoed komen langs. Ook de relatie met Nederland waarmee Curaçao in 2013 tweehonderd jaar in het Koninkrijk der Nederlanden zit, blijft niet onvermeld. Het gedeelte verleden heeft immers ook een grote invloed op de Curaçaose cultuur gehad. Met de interviews, thema's, foto's, prentbriefkaarten en een overzicht van cultuurgerelateerde evenementen tracht Sinaya Wolfert de Curaçaose samenleving in beeld te brengen, heel praktisch gecombineerd met een agenda voor 2013 die de bijzondere momenten weergeeft. Ook is er een overzicht van optredens van Curaçaose artiesten in Nederland voor zover reeds bekend was bij het ter perse gaan.

Deze gids is verkrijgbaar in Nederland via sinaya.wolfert@gmail.com; op Curaçao vanaf 10 oktober bij de lokale boekhandels, Landhuis Bloemhof en Gallery Alma Blou. Voor meer informatie: http://www.sinayawolfert.nl/cultuuragenda.php

Ont(k(leding

Ont(k)leding van Fridi Martina wordt volgende week zaterdag gepresenteerd in Landhuis Bloemhof.

In het boek zijn er verslagen van vele reizen in de Beleving, Leermomenten en opgedane Inzichten in Nederland, die ont(k)leed en vertolkt worden door de hoofd-vertolker, een Curaçaose vrouw: Angela Bartolomeo Matheo, zij is docente Culturele Anthropologie, aan een Universiteit in Nederland. Zij schrijft in de vorm van: Gedichten, Gedachten, Monologen en Bespiegelingen. Haar reizen zijn geplaatst binnen de context van de Geschiedenis in ontwikkeling. Angela treedt tevens op als vertaalster van de opgedane ervaringen voor talloze niet-westerse bevolkingsgroepen, die dagelijks in Nederland en de westerse wereld worstelen met de overheersende normen, waarden en handelingen van de 'geciviliseerde' eerste wereld, én de economische en financiële consequen-ties daarvan. Angela vertelt over haar verlangens naar muzikaliteit, naar flexibiliteit in het omgaan met elkaar. In Nederland en de 1ste wereld mist zij de medemenselijkheid heel erg. Zíj gelooft dat muzikaliteit en flexibiliteit kunnen dienen als voertuig voor de beweging die nodig is bij haar onderzoek naar de wetmatigheden van de Ziel, vanuit háár achtergrond: het NU! Curaçao én The Caribbean zijn NU aan zet! De 4de wereld!! Zij heeft in 4 continenten gewerkt en gestudeerd in de Dramatische Kunsten. Uit hoofde van haar functie bestudeert zij de mentaliteit van Nederland en de westerse beschaving versus haar eigen culturele en historische achtergrond. Gedu-ren-de haar onderzoek wordt ze vervuld met hoop op inzicht én met het ver-trouwen dat het Vermogen om te slagen in het bewerkstelligen van wezenlijke ver-anderingen in haarzelf, haar eigen omgeving en op deze aarde binnen het bereik zijn van haar éigen dagelijks bestaan. Het hypothetische uitgangspunt bij haar onderzoek luidt: "Creatie van Menselijkheid".

Culturele Agenda

KUNST & EXPOSITIES

Taboo
De expositie 'Taboo' is te zien in Landhuis Bloemhof tot en met zaterdag 13 oktober. Er is werk te zien van diverse Curaçaose en Arubaanse artiesten. Het streven is om lokale, internationale en privé-taboes bespreekbaar te maken en mensen in discussie met elkaar te brengen, onder meer via een filmavond of discussieforum, waarover binnenkort meer.
Voor meer informatie: tel. 737-5775 of e-mail info@bloemhof.an.
Landhuis Bloemhof
Sta. Rosaweg 6, naast Café Tap Maar In
Openingstijden: dinsdag tot en met zaterdag tussen 09.00 en 14.00 uur.

De vogels van Curaçao
Expositie aquarellen 'De vogels van Curaçao'. Al vele jaren komt schilderes Marianne van Veen op Curaçao. Gefascineerd door de natuur op het eiland is zij als autodidact begonnen met schilderen. Met name hebben de vogels op het eiland haar aandacht. Haar werken zijn te omschrijven als realistisch met veel aandacht voor details. Tot en met eind december exposeert zij haar aquarellen in restaurant E Lanternu, Fontijn 20 aan de Weg naar Soto. De expositie is, met uitzondering van dinsdag, dagelijks geopend van 10.00 tot 14.00 uur en van 17.00 tot 22.00 uur.

Fonz Heijdens
Bij Mon Art Gallery in het Renaissance Rif Fort kunt u een foto-expositie bezichtigen van Fonz Heijdens. Ook is er werk te zien van Evelien Sipkes (theepotten), Annemiek Dicke (vuurtorens), Marlies Schoenmakers (keramiek) en Margo Nelissen (sieraden).

Bosi's en Brasa / Sunchi i Brasa
Bij Gallery Alma Blou is vanaf vandaag de expositie te zien van George Struikelblok getiteld Bosi's en Brasa / Sunchi i Brasa. De kunstenaar komt met de Sana Budaya Dance Company, een dansgroep die tijdens de expositie als het ware uit de doeken van Struikelblok tot leven komt. Sana Budaya Dance Company is een dansgezelschap dat via podiumkunsten de Surinaamse cultuur wil behouden, promoten en ten toon spreiden. Hun kracht en inspiratie putten zij daarom ook uit de verschillende culturen, die op een eigentijdse wijze worden gepresenteerd.

MUZIEK

Klassiek concert Jules Marchena
Op woensdag 26 september houdt Jules Marchena een klassiek concert op zijn mondharmonica. Hij begeleidt zichzelf op de kwarta (kleine Zuidamerikaanse gitaar). Hij speelt werken van Bach, Schubert, Beethoven e.a. Dit is zijn derde (zijn tweede klassieke) concert.
Tijd: 19.30 uur
Plaats: Cultureel Centrum Curacao te Emmastad

Cd Rudolf Palm
De Maduro Muziek Stichting op Curaçao heeft recent een cd uitgebracht met een 18-tal werken van de Curaçaose musicus en componist Rudolf Palm (1880-1950). Rudolf Palm is een kleinzoon van Jan Gerard Palm (1831-1906) en de vader van de Curaçaose componisten Albert Palm (1903-1958) en Edgar Palm (1905-1998). De composities worden op de cd vertolkt door de Curaçaose medicus-musicus-componist Robert Rojer.
De cd is nu op Curaçao te koop bij boekhandel Mensing's Caminada. In Nederland is de cd te bestellen via de website van de Palm Music Foundation. http://www.palmmusicfoundation.com/

NIEUW & OPMERKELIJK

Ont(k)leding
Op zaterdag 22 september om 10.00 uur 's ochtends, presenteert Fridi Martina in Landhuis Bloemhof het eerste deel van haar trilogie getiteld: Ont(k)leding. Des Vermogens. De Trilogie is opgedragen aan wijlen Zijne Koninklijke Hoogheid Claus, Prins der Nederlanden, die Fridi's werk kende en haar een paar keer uitnodigde voor een dialoog om de dramatische kunsten in te zetten voor een dialoog op gelijkwaardige basis. Het voorwoord is geschreven door Zijne Exellentie Gouverneur Frits Goedgedrag, die Fridi's werk ook al 30 jaar kent. Bij de presentatie treedt Fridi zelf op en bestaat de mogelijkheid het boek te kopen. Fridi zal ook voor degenen die dit wensen het boek signeren.

Locals Day Koraal Tabak
Bezoek Zuid-Amerika en Afrika in een dag! Open dag georganiseerd door Curacao Ostrich Farm, Amazonia Tours en Welzijn & Spa bij L'aldea. Tours en andere activiteiten, eten en drinken, handwerken enzovoorts. Sedula meenemen!
Zondag 16 september
Tijd: 9.00 tot 16.30 uur.

Paint to Relax
Workshop: Anti-stress, anti-depressie, anti-eenzaamheid. Een ochtend of middag met kunstenares Nena Sanchez in haar drie uur durende workshop 'Paint to relax'. Leer schilderen voor uw plezier en creatief omgaan met kleur. Ervaring niet nodig.
Datum: zondag 23 september
Tijd: 1e workshop 09.30 uur tot 12.30 uur, 2e workshop 14.30 uur tot 17.30 uur.
Plaats: Landhuis Jan Kock, Willibrordus.
Voor meer informatie of reserveren: email info@jankokcuracao.com of bel tel 738.2377 tussen 10.00 en 17.00 uur.

DANS & THEATER

Luna Yen
La Tentashon is begonnen met de audities voor Luna Yen, het 'open podium' oftewel de talentenjacht voor jongeren. In de categorieën dans, zang, acteren, rap, breakdance, hiphop, spoken word en stand up comedy mogen 15 jongeren en/of groepen laten zien wat ze kunnen.
Voor meer informatie: bel Teatro Luna Blou 462-2209 of mail naar latentashon@gmail.com

Trouw & Liefde
Vijf mannen vertellen over hun liefdesleven. Monologenvoorstelling van Gita Hacham, gebaseerd op waargebeurde verhalen. Alles wat u altijd wilde weten over mannen en hun visie op trouw en liefde.
Zondag 16 september om 15.00 uur
Maandag 17 september om 20.00 uur
Dinsdag 18 september om 20.00 uur
Locatie: Teatro Luna Blou
Entree: 27,50 gulden

Kata ku Ana a perde konvoi
Komedie van Anthony Jamanika. Twee bejaarde dames zorgen voor Cristel. Ze voeden haar op in beeld en gelijkenis, maar Cristel wil geen oude vrijster worden zoals Kata en Ana en verzet zich tegen hun streken.
Zaterdag 15 september om 21.00 uur
Zondag 16 september om 15.00 uur
Locatie: Teatro Luna Blou
Entree: 27,50 gulden

Gobiernu a kai?
Een moderne stand-up comedy van Boskwiri & Friends met Chokoy, Loloy, Dibo Doran, Boy, Robby Juliana en Boskwiri. Een voorstelling vol humor waarin verschillende politici en mensen uit de wereld van de media worden neergezet.
Zaterdag 15 september om 21.00 uur
Zondag 16 september om 20.00 uur
Plaats: La Tentashon
Entree: 27,50 gulden

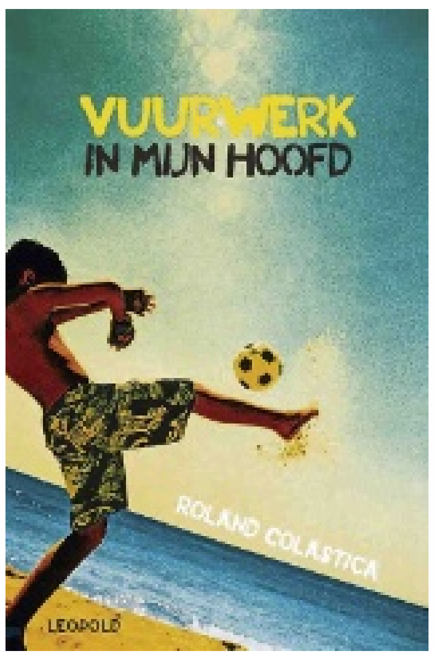

NIEUW & OPMERKELIJK

Cultuurgids
Sinaya Wolfert, bekend van haar fotoboeken, komt dit jaar uit met de Curaçao cultuurgids met agenda 2013 en vele verhalen en foto's. De herdenking van 150 jaar afschaffing van de slavernij staat er centraal in. Het bijzondere van de gids is dat het niet alleen een agenda voor 2013 is, maar ook een algemene cultuurgids voor het eiland Curaçao. Er staan interviews en verhalen in met leerzame en leuke informatie en inzichten over de Curaçaose cultuur.
Aan het eind van 2013 kan desgewenst het agendadeel worden verwijderd. Men houdt daarna een fraai boekwerk over met 16 uitneembare prentbriefkaarten, boeiende interviews, achtergrondverhalen en veel foto's. (zie kader)

FILM

Documentaires in Maritiem Museum
Het Maritiem Museum gaat vanaf onder de titel 'Docu Donderdag wekelijks weer documentaires vertonen.
20 september: Deep Blue: een prachtige natuurfilm over de wereld onder water.
27 september: Antarctica: een waar verhaal over de poolexpeditie van sir Ernest Shackleton. Het grootste overlevingsverhaal aller tijden.
27 september: Pirates, over de hedendaagse piraterij bij Somalië.
Entree: Nafl 10 (of 25 inclusief hapjes en drankje)
Reserveringen: 465-23 27 of 562-34 27
Filmhuis Openbare Bibliotheek
9 en 11 oktober: Tous les Soleils.
Plaats: Auditorium, Nationale Bibliotheek, Scharloo
Tijd: 19.00 uur

BOEKEN & LITERATUUR

The Portuguese Immigrant in Curaçao
Charles do Rego analyseerde het proces van immigratie, participatie en integratie in het kader van zowel de verzendende als de ontvangende landen. Inzicht op de uitkomst van de strijd om de eigen cultuur te behouden én om zich tegelijkertijd aan te passen en te gedijen in een nieuwe samenleving.
Het boek is verkrijgbaar in de lokale boekwinkels en bij Caribpublishing.

Vuurwerk in mijn hoofd
Het eerste boek voor kinderen (11/12 jaar) van Roland Colastica met de titel Vuurwerk in mijn hoofd (ISBN 978 90 258 5998 5 - 30 gulden) is uitgegeven bij Leopold en op Curaçao te verkrijgen bij Bruna en Mensing's Caminada. Roland Colastica, geboren op Curaçao (1960), was de jongste van negen broers en één zus. Zijn moeder was sopraan in het kerkkoor en zijn vader een gepassioneerd verteller van filosofische verhalen. Roland (Roj) groeide dus op met muziek, zang en 'storytelling'. Hij kwam er al jong achter dat ook hij niet zonder creatieve expressie kon. De bekende kinderboekenschrijver Sjoerd Kuyper begeleidde Roland in het schrijversproces (www.rolandcolastica.com / www.leopold.nl).

Soliman Reys, De Veenboer, groot-admiraal & renegaat & zeerover
Nel Casimiri-Veenboer dook de geschiedenis in en schreef een boek over een van haar voorvaderen. Het boek is getiteld Soliman Reys, De Veenboer, groot-admiraal & renegaat & zeerover en voor 29,50 gulden verkrijgbaar bij Bruna en Mensing's Caminada.

VARIA

Yoga/wandeling
Inspirerende ochtend in de natuur met gids. Pittige wandeling in de natuur van Banda'bou naar Garden of Rocks. Yoga/meditatiesessie gedurende de wandeling op een mooie plek in de natuur. Draag stevige wandelschoenen en een lange broek. Neem een handdoek mee om op te zitten en zorg voor water en wat te eten.
Datum: zondag 23 september
Tijd: 07.30 - 12.00 uur
Prijs: 25 gulden. Telefoon: info voor aanvang startpunt, opgeven 5283029; info@yogacentrumcuracao.com

Landhuis Groot Santa Martha
Iedere eerste zondag van de maand houdt Landhuis Groot Santa Martha een Open Dag. Er is een keuze uit verschillende soorten krioyo-maaltijden, een buffet, lekkernijen en drankjes. Ook zijn er producten van de werkplaatsen te koop.
Tijd: 09.00 - 15.00 uur.
Toegang volwassenen: 2,50 gulden. Kinderen: 1 gulden.
Voor meer informatie: telefoon 864-7287.

Ascencion
Iedere eerste zondag van de maand is er vanaf 10.00 uur Open Huis op landhuis Ascencion. De toegang is gratis. Om 11.00 uur is er een rondleiding om en door het landhuis.
Stichting Vormingscentrum Landhuis Ascension organiseert vrijwel iedere donderdag rondleidingen over de plantage en omgeving. Vanaf 08.30 uur bent u welkom. De rondleiding duurt ruim een uur. Deelname is uitsluitend mogelijk bij opgave via tel: 864-1950, 518-7265 of per mail: info@landhuisascencion-curacao.com.

NOTEERT U ALVAST

Workshop Bloemhof
'Jewelry Design with Silver Clay' met Margo Nelissen.
Datum: woensdagen 17-31 oktober
Tijd: 18.00 – 21.00 uur
Prijs: Nafl. 225

'A breast or Two'
Expositie en kunstagenda over borstkanker. In oktober zal in de Mon Art Gallery in het Renaissance Rif Fort de expositie 'A breast or Two - Celebration of Life' te zien zijn en de uitgave van de unieke Art Desk Dairy 2013, een kunstagenda met teksten van Nicole Grimmelt-Pieternella en illustraties van Wilson García. Meer dan veertig kunstenaars, waaronder José Maria Capricorne, Tirzo Martha, Ria Houwen, Evelien Sipkes, Yubi Kirindongo, Ellen Spijkstra, Hortence Brouwn en sieradenontwerpster Rebecca Paz, hebben zich laten inspireren door de teksten van de door borstkanker getroffen Curaçaose Nicole.

Workshop Intuïtie, 'een zesde zintuig'
Datum: zaterdag 27 oktober, 3, 10 en 17 november
Tijd: 14.00 - 16.30 uur.
Thema's: 27/10: ontspanningsoefeningen voor het lichaam; 03/11: ontspanningsoefeningen voor het denken; 10/11: ervaren van de zintuigen; 17/11: intuïtie, het zesde zintuig;
Aanmelden met persoonlijke gegevens en telefoonnummer: info@yogacentrumcuracao.com
Meer informatie: tel. 528-3029, yogacentrumcuracao.com, Kaminda Johan M. Statius van Eps 14
Prijs: 275 gulden ex ob

Kerstmarkt
Op zaterdag 1 december organiseert Landhuis Bloemhof haar 2e Kerstmarkt van 09.00 tot 14.00 uur. Zij nodigt dan ook mensen uit die hun handgemaakte artikelen voor een redelijke prijs willen verkopen tijdens de markt. Bloemhof is op zoek naar zelfgemaakte werken en producten zoals bijvoorbeeld kerstdecoraties, kleine schilderijen, kookboeken van lokale auteurs, pepperjelly, specerijen en kruidenmixen, bewerkt textiel, voorverpakte lekkernijen en hapjes, wijn, ponche crema en andere leuke artikelen die als cadeautje kunnen dienen. Prijzen voor tafels en tenten zijn tussen de 30 en 75 gulden. Als u, of iemand anders die u kent, geïnteresseerd is om te participeren, graag snel een e-mail sturen naar info@bloemhof.an of bellen naar 7375775. De ruimte is beperkt. Wie het eerste komt, het eerste maalt!

De Culturele Agenda verschijnt iedere zaterdag in de Ñapa. Stuurt u alle info s.v.p. naar: agenda.cultuur@gmail.com.

Panorama Mesdag:
‘Een magische ervaring’

Onlangs bracht ik met Amerikaanse gasten een bezoek aan enkele toeristische hoogtepunten in Den Haag. Madurodam deden we later met de tram, maar vanaf het Centraal Station wandel je langs een fraaie route in no time naar het Binnenhof, het Buitenhof en de gebouwen van de Staten-Generaal. Ook Panorama Mesdag is van daar te belopen. Eenmaal binnen in dit wonderlijke gebouw met het oudste panorama ter wereld riepen mijn Amerikanen vertwijfeld uit: “Wat geweldig, waarom gaan alle Amerikanen die Nederland bezoeken hier niet heen?”

Tekst en foto’s: Marius Bremmer

Door een bedrieglijk echte overgang van echt duinzand met bijbehorend helmgras en schelpen in het geschilderde doek waan je je bovenop hetzelfde duin als waar Mesdag stond.

Hendrik Willem Mesdag (1831-1915) is één van de bekendste kunstenaars van de Haagse School, een stijlperiode aan het einde van de negentiende eeuw. Hij raakte hoog op een duin bij Scheveningen geïnspireerd door het vergezicht op de zee, de duinen, de stad Den Haag en het dorp Scheveningen. Hij besluit om wat hij ziet vast te leggen op een panoramisch doek: een cilindrisch schilderij dat helemaal rond is op ruime afstand van de toeschouwer. Zo maakt hij het grootste schilderij van Nederland: niet minder dan 120 meter lang en maar liefst 14 meter hoog!

Panorama Mesdag is het oudste panorama ter wereld en het is op zijn oorspronkelijke plaats bewaard gebleven. Het is een uniek cultuurhistorisch monument. Het woord ‘panorama’ komt uit het Grieks en betekent ‘alles’ (pan) en ‘zicht’ (horama). Omdat het doek rond is, staat de kijker dus niet vóór, maar middenín het schilderij. Door een bedrieglijk echte overgang van echt duinzand met bijbehorend helmgras en schelpen in het geschilderde doek waan je je bovenop hetzelfde duin als waar Mesdag stond, maar ook helemaal terug in de tijd van het Scheveningen van 1881. En probeer dat maar eens na te vertellen, als je weer thuis bent in Amerika!

Cilinder
Bovenop het Seinpostduin, toen het hoogste duin van Scheveningen, tekent Mesdag ter plekke het uitzicht op een glazen cilinder. Door er papier omheen te leggen, kan hij er een platte weergave van maken. Door een lichtbron in het midden van de cilinder te zetten, kan hij de scène ook op een doek projecteren. De glazen cilinder die Mesdag gebruikt om het panorama te schilderen, staat tegenwoordig nog steeds in het midden.

Als alle voorbereidingen voltooid zijn, kost het Mesdag en zijn assistenten nog vier maanden om het kunstwerk in te schilderen. Théophile de Bock richt zich vooral op de lucht en de duinen, Breitner schildert de cavalerie die op het strand aan het oefenen is en Blommers is verantwoordelijk voor de moeder met haar dochter die achter de afscheiding toekijken. Sientje Mesdag schildert samen met Breitner het dorp Scheveningen. Mesdag zelf houdt zich bezig met de boten en de zee. Op het panorama schildert Mesdag zijn vrouw Sientje in plaats van een handtekening. Ze zit op het strand onder een witte parasol voor haar schildersezel tussen de schuiten.

Sientje Mesdag-van Houten en Hendrik Willem Mesdag

Erfenis
Wie is deze schilder? Hendrik Willem Mesdag wordt op 23 februari 1831 te Groningen geboren. Hij is het vierde kind van Klaas Mesdag en Johnanna Wilhelmina van Giffen. Hendrik Willem is al jong geïnteresseerd in kunst. Zijn vader is amateurschilder en kunstverzamelaar. Hij regelt voor zijn beide zoons behalve onderwijs ook tekenlessen. Na zijn schooltijd werkt Willem Mesdag zestien jaar lang in de zaak van zijn vader. Hij blijft steeds tekenen en schilderen. Daar zorgt zijn Groningse vrouw Sientje van Houten wel voor, met wie hij in 1856 trouwt. Als haar vader in 1864 overlijdt, krijgen Willem en Sientje een vette erfenis. Daarom kan Willem stoppen met werken en zich op de schilderkunst storten. Hij verhuist naar Brussel en gaat er drie jaar bij de schilder Willem Roelofs in de leer.

De voorkant en ingang van Panorama Mesdag aan de Zeestraat.

In 1868 bezoekt hij met zijn broer Taco het Duitse eiland Norderney. Daar raakt hij enorm gefascineerd door de zee. Hij verhuist naar Den Haag, waar hij elke dag naar zee en strand kan.

In 1870 breekt Mesdag als schilder door, als hij twee schilderijen instuurt voor de ‘Parijse Salon’. Als volslagen onbekende schilder wint hij met zijn ‘Les Brisants de la Mer du Nord’ de gouden medaille. Door zijn geweldige handelsgeest weet hij in binnen- en buitenland naam te maken. Zo krijgt hij als inmiddels bekend zeeschilder in 1880 de opdracht van een Belgische firma om een panorama te schilderen. Het Panorama Mesdag is het resultaat van een Belgische rage. Enkele Brusselse ondernemers willen er een graantje van meepikken en vragen Mesdag een ‘Haags maritiem panorama’ te schilderen, waarschijnlijk op aanraden van Mesdags kunsthandelaar in Brussel. Zij laten de Scheveninger David Puls de grond aan de Zeestraat kopen en het 16-hoekige rotondegebouw neerzetten door aannemer Gerard Klomp. Dat wordt de eenvoud zelf: ijzeren kolommen, op staal gefundeerd, ingevuld met bepleisterde baksteen en afgedekt met een zelfdragende gietijzeren kapconstructie. Het is een fraai voorbeeld van industriële architectuur. Bij de opening is ook Vincent van Gogh aanwezig, die over het panorama zegt: “Het enige dat aan dit schilderij mankeert is dat er niets aan mankeert.”

Na het faillissement van de Belgische firma koopt Willem Mesdag in 1886 zijn eigen Panorama, dat hij als één van zijn belangrijkste werken beschouwt. Hij exploiteert het panorama zelf en bouwt onder meer de huidige aanbouwzalen voor het tentoonstellen van andere schilderijen, meest zeegezichten. Hij dekt tot aan zijn dood met eigen middelen de jaarlijkse exploitatieverliezen.

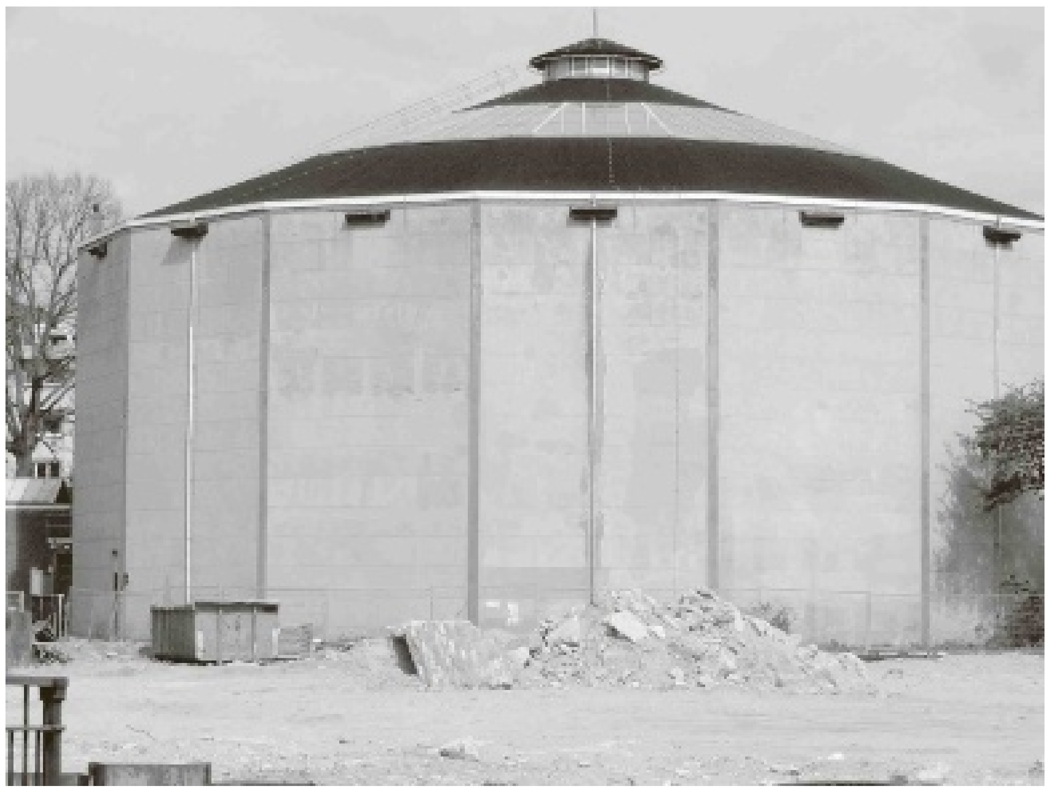

De buitenkant van het eigenlijke panorama is een fraai voorbeeld van industriële architectuur.

Particulier initiatief
Mesdag is op latere leeftijd een zeer geziene figuur in het Haagse kunstleven. Sinds zijn komst naar Den Haag is hij lid van ‘Pulchri Studio’, een vereniging van kunstenaars waarvan hij van 1889 tot 1907 voorzitter is en later erevoorzitter. Met zijn vrouw Sientje laat Mesdag een huis bouwen aan de statige Laan van Meerdervoort. Daar komt ook hun verzameling eigentijdse Franse en Nederlandse kunst. Het huis en de kunstverzameling, de ‘Mesdag Collectie’, schenkt hij in 1903 aan de Nederlandse Staat, want Karel, het enige kind van Willem en Sientje, sterft al op achtjarige leeftijd.

Hendrik Willem Mesdag overlijdt op 10 juli 1915 na een langdurig ziekbed. Voor het zover is regelt hij zijn zaakjes goed. Om de toekomst van Panorama Mesdag veilig te stellen, richt Mesdag - na de dood van zijn vrouw in 1909 - een familievennootschap op. De 33 neven en nichten krijgen allemaal een aandeel in deze vennootschap. Zo aanvaarden ze samen de zware taak om te zorgen voor de exploitatie en instandhouding van Panorama Mesdag.

De nazaten van deze neven en nichten doen dat nog steeds: tot op de dag van vandaag! Zo is Panorama Mesdag, dat al ruim 120 jaar de bezoeker een magische ervaring van ruimte biedt in de tijd van weleer, een uniek cultuurhistorisch erfgoed, bewaard gebleven door particulier initiatief. De moeite van het bezoeken waard, zelfs voor Amerikanen!

(www.panorama-mesdag.com)

Leesvoer

Extreem luid & ongelooflijk dichtbij

De tweede roman van de Amerikaanse schrijver Jonathan Safran Foer (1977) beschrijft hoe drie generaties van een Duitse familie betrokken raken bij twee van de gruwelijkste gebeurtenissen van de jongste geschiedenis.

Grootvader Thomas Schell overleeft op miraculeuze wijze het bombardement van Dresden. Vader Thomas Schell komt om bij de aanslag op de Twin Towers.

Oskar Schell is uitvinder, sieradenontwerper, amateur-entomoloog, francofiel, slagwerker, verwoed schrijver van fanmail, pacifist, archeoloog van Central Park, romanticus, Groot Ontdekkingsreiziger, juwelier, acteur, inconsequent veganist, verzamelaar van zeldzame munten, vlinders die een natuurlijke dood zijn gestorven, Beatlesspullen, miniatuurcactussen en halfedelstenen. Hij is negen jaar. Oskar verliest zijn vader bij de aanslagen op het WTC in New York. De 9-jarige zoon Oskar Schell hoort de laatste woorden die zijn vader inspreekt op de voicemail en begint een zoektocht naar het slot dat past bij de geheimzinnige sleutel die zijn vader heeft nagelaten. Een zoektocht die hem door de stad New York zal voeren, in een poging betekenis te geven aan de zinloze dood van zijn vader.

Het boek bevat zwart-witfoto's, tekeningen, handschrift in diverse kleuren, kaderteksten, (bijna) lege bladzijden: alsof de taal van de gangbare roman tekortschiet om grip te krijgen op de verschrikkingen van de geschiedenis.

Jonathan Safran Foer (1977) debuteerde in 2002 met de bestseller 'Alles is verlicht'.

Titel: Extreem luid & ongelooflijk dichtbij
Auteur: Jonathan Safran Foer
Uitgever: Anthos
ISBN10: 9041420517

Ars Poëtica

Geloof en Twijfel

Menen dat je gelooft en niet zeker zal zijn
Of je gelooft of dat je twijfelt
Met angst en beven de haven bereiken
Waar je geloof zal moeten blijken;
De zee is niet anders dan de woestijn:
Niets waar de ziel zich aan vast kan grijpen

Miguel de Unamuno (Spanje 1864-1936,
uit Heimwee naar de Eeuwigheid,
vert R.Lemm 1993)

Huntu Kòrsou

Sociaalbewust ondernemen

Over één ding zijn wij het met z'n allen eens. Wij wonen op een heerlijk stukje aarde omringd door zee en vol zonneschijn. En wij willen ook dat dit zo blijft. Maar een 'good quality of life' is niet vanzelfsprekend. Ieder van ons, van burger tot overheid en van maatschappelijke organisatie tot bedrijf heeft hierin zijn eigen verantwoordelijkheid te nemen.

Tekst: Shakti-Aroena Lakhi

Hoe een maatschappelijke organisatie dit in samenwerking met een bedrijf probeert te doen wil ik u deze week voorleggen. In de jaren negentig is de Stichting Signaal Sosial opgericht. "Deze stichting wil de armoedeproblematiek aanpakken op Curaçao", zegt Hennie Odendaal, één van de vrijwilligers van de stichting. Het aannemersbedrijf Janssen De Jong ondersteunt de stichting met financiën die anders besteed zouden worden aan kerstpakketten voor relaties. "Ook krijgt de stichting van verschillende bedrijven op het eilanden steun in de vorm van materiaal dat goed gebruikt kan worden. "Alle hulp is welkom en wij zijn er erg dankbaar voor dat wij die ook krijgen."

"Er is veel armoede op het eiland", beaamt Odendaal. "Zo zijn er gezinnen die het met een uitkering moeten doen van 157 gulden per twee weken per persoon. Dit is echt een schijntje en daar kan een gezin echt niet van rondkomen. Er is dan bijvoorbeeld geen geld voor school, uniformen of schoenen voor kinderen die het nieuwe schooljaar met frisse moed zouden moeten beginnen. Helaas kunnen zij dat niet", vervolgt Odendaal met een trieste ondertoon in haar stem.

Verzachten

Het geld van de stichting wordt daarom besteed aan het betalen van schoolgeld of boeken om zodoende het leven van de mensen iets wat te verzachten. Zelfs de aanschaf van brillen wordt vergoed. "Deze mensen zijn verzekerd, maar de verzekering dekt dit niet." En ook scholen worden niet vergeten. De Schotborghschool is bijvoorbeeld opgeknapt en een bibliotheek rijker.

Via de Ban Bario Bèks (BBB's), de regionale sociale diensten waar de stichting mee samenwerkt, wordt bepaald wie in aanmerking komt voor hulp. Odendaal: "Deze BBB's kunnen niet aan de vraag voldoen en vragen ons om ondersteuning. Ook via scholen krijgen wij aanvragen binnen."

De stichting biedt hoofdzakelijk acute hulp, maar is ook begonnen met een project in Soto waar een dagopvang van 7 uur 's ochtends tot 7 uur 's avonds wordt gerealiseerd. Kinderen tussen de 0 en 12 jaar uit deze wijk worden opgevangen. Odendaal: "Soto is een wijk die veel verwaarlozing en misbruik van kinderen kent. Daarom is een veilige opvang in deze wijk voor deze groep kinderen een must."

Ondanks dat Odendaal veel leed ziet in de wijken, geeft zij aan dat zij veel voldoening krijgt uit dit werk. "Het is erg dankbaar werk. Een glimlach van een kind die net een nieuwe bril heeft gekregen, ja daar doe ik het voor", besluit Odendaal optimistisch haar verhaal.

Dit is een voorbeeld hoe Stichting Signaal Sosial samenwerkt met het bedrijfsleven en dat een dergelijk bedrijf op die manier haar steentje bijdraagt op sociaal vlak en zodoende werkt aan een 'betere quality of life' op Curaçao.

Ir. Shakti-Aroena Lakhi is voorzitter en medeoprichtster van Huntu Kòrsou. Een stichting die zich inzet voor een 'betere quality of life' op Curaçao. Meer lezen over dit initiatief: www.huntu-korsou.org en www.facebook.com/HuntuKorsou

Spotlight op dieren

'Weeskonijntje'

Het kan gebeuren dat u een babykonijntje vindt waarvan de moeder is overleden (doodgereden bijvoorbeeld). Het kan dan handig zijn om de volgende tips bij de hand te hebben om voor dit diertje te kunnen zorgen.

Tekst: Margot Hack

Konijnenmoeders verzorgen hun kinderen gemiddeld vijf minuten per dag. Ze komen naar het nest 's morgens vroeg en 's avonds. De melk is dik en de kinderen zijn in staat om zich binnen een paar minuten vol te drinken. De moeders blijven dus niet bij de kinderen om ze warm te houden zoals sommige vogels en andere zoogdieren doen. Het nest bestaat uit gras en vacht van de moeder en beschermt op deze manier voldoende tussen de voedingen in. Dwing een moeder daarom nooit om op het nest te blijven wanneer de moeder nog leeft.

U kunt wel de baby's oppakken en checken of ze genoeg te eten krijgen door naar de maat van de buik te kijken (mag niet ingevallen zijn), de roze kleur van de huid en het niveau van levendigheid (ze moegen niet blauw worden of erg slap zijn). Daarnaast is het belangrijk om te luisteren hoe vaak ze piepen (babykonijntjes horen de meeste tijd stil te zijn en als ze blijven piepen krijgen ze niet voldoende te eten). Wanneer u in het wild een nestje tegenkomt en de moeder is nergens te bekennen, is het beter om de dieren met rust te laten, want de kans is groot dat dit een normale situatie is en u verkleint de kans op overleving door de rust te verstoren.

Wanneer u zeker weet dat de moeder niet meer leeft (of uw huiskonijn weigert naar haar kinderen om te kijken), dan kunt u proberen om de baby's te voeren met kittenmelk (KMR = Kitten Milk Replacer, verkrijgbaar bij de petshop). Als dit niet voorhanden is kan ook gebruik gemaakt worden van gewone geitenmelk. Onthoud dat de dieren slchts 2 maal per dag gevoerd hoeven te worden! Overvoeren is de hoofdoorzaak van sterfte bij moederloze konijntjes. Zorg ook voor een nestomgeving in bijvoorbeeld een doos met een schone handdoek en dek de doos af zodat ze in het donker zitten. Op het eiland hoeft er niet voor extra verwarming gezorgd te worden, maar tocht kan fataal zijn.

De volgende hoeveelheden zijn gebaseerd op een konijn dat ongeveer 2.5 kg zal worden als het volwassen is. Neem de onderstaande hoeveelheden en verdeel deze over twee maaltijden:

Pas geboren tot 1 week: 2 tot 2.5 ml per dag.

1 - 2 weken: 5 tot 7 ml (ook afhankelijk van de grootte en kan minder zijn bij kleinere konijnen).

2 - 3 weken: 7 - 13 ml. Tamme konijntjes openen hun ogen ongeveer 10 dagen na de geboorte. Vanaf deze leeftijd kan er ook hooi, gras, korreltjes en water aangeboden worden. Voor wilde konijntjes moet er groenvoer bij zitten.

3 - 6 weken: 13 - 15 ml en na 6 weken kunnen ze meestal van de melk af en over op vast voer.

"Bij een gebroken poot is het maken van een röntgenfoto altijd noodzakelijk anders kan de behandeling nooit goed gedaan worden!"

Dierenartsenpraktijken Vredenberg, Ronde Klip, Tera Kora en Comenencia Tel: 737-2185-737-3202

Margot Hack is dierenarts te Ronde Klip

Puzzels

PRIJSPUZZEL

HORIZONTAAL:
1. Flauw schijnsel; 5. loot; 8. afgescheiden bevolkingsgroep; 13. honingbij; 14. schaal van het Laatste Avondmaal; 16. hoon; 17. ratelpopulier; 18. watering; 19. vaatwerk; 21. atmosfeer overdruk; 22. koraaleiland; 25. plaats in Duitsland; 27. medaille; 28. hoofd; 30. ooit; 32. schaaldier; 33. plat rond gebak; 35. klef; 37. geliefde van Zeus; 38. wisselborgtocht; 39. siervogel; 40. muzieknoot; 41. verpakkingsmiddel; 43. raaigras; 45. bijbelse figuur; 47. inclusief (afk.); 49. domkop; 50. schop; 52. heuplaars; 54. zwaardwalvis; 56. familielid; 58. zenuwtrekking; 60. muzieksoort; 61. rivier (Sp.); 63. koppelriem; 65. rode verfstof; 67. tijdelijk gebruik; 68. soort tapijt; 69. kledingstuk; 70. mensenhater.

VERTICAAL:
1. Aalt; 2. onderricht; 3. soort antilope; 4. persoonlijk vnw.; 5. roem; 6. achter; 7. deel van een boom; 9. spil; 10. korte tijdruimte; 11. voorzetsel; 12. stad in Engeland; 14. haarverzorgingsmiddel; 15. boogbal; 18. haarkrul; 20. afgemat; 23. bepaalde pikante saus; 24. plezier; 26. raster; 27. buit; 28. gevaarte; 29. deel van het oog; 31. lus; 32. kind (Eng.); 33. wasgelegenheid; 34. achttiende–eeuwse japon; 36. bijbelse figuur; 42. ramp; 44. strop; 46. om die reden; 48. loterijbriefje; 50. brandgang; 51. vertaler; 53. deel van een hengel; 54. in orde; 55. handelen; 57. honingdrank; 59. verlaagde toon; 60. baardje; 62. kunsttaal; 64. muzieknoot; 66. Engelse ontkenning; 67. muzieknoot.

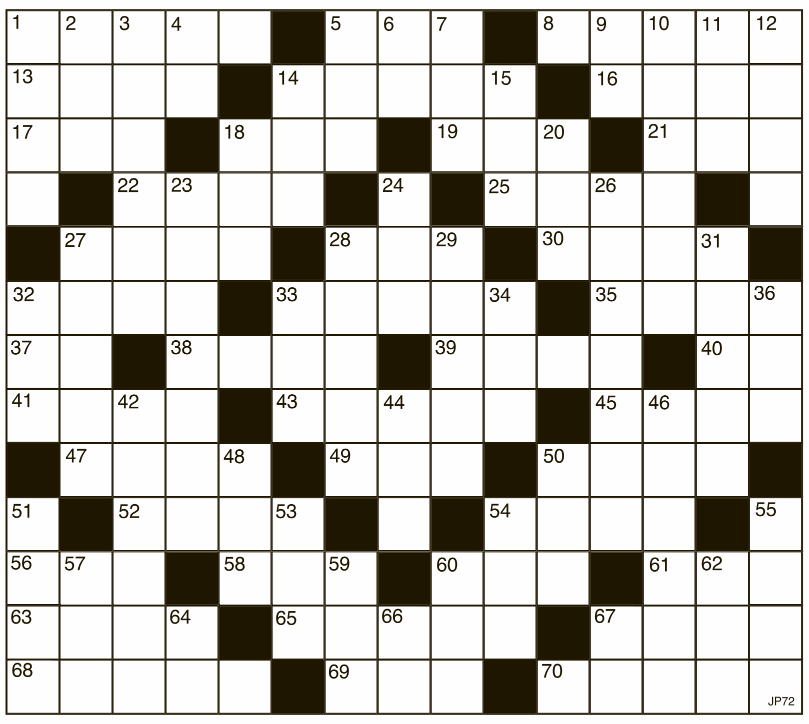

Uit de inzendingen van de Amigoe-puzzel van vorige week is als winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

Y.Bok
Shakespearstraat 2
Aruba

W.A. Williams
Jul.v. Stolberglaan 1
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie ophalen op het kantoor van de Amigoe. Curacao: Kaya Fraterna di Skèrpènè z/n tot drie uur n.m. Aruba: Bilderdijkstraat 16-2, tijdens kantooruren. Oplossingen moeten zowel op Curaçao als Aruba zijn ingediend op woensdag voor 12:00 uur. Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden: Amigoe-puzzel. Vanuit Bonaire kan de oplossing gefaxt worden naar Curaçao: (00599-9) 767-4744. De prijzen vervallen na drie maanden.

ANAGRAM

Op elke verticale regel dient een woord van vier een van vijf en een van zes letters te worden ingevuld. Het woord van vijf letters bestaat uit de letters van het voorgaande woord plus 1, het woord van zes letters bestaat uit de vijf letters van het voorgaande woord plus 1. Als de hele puzzel juist is ingevuld, vormen de letters op de vet omlijnde regel een woord.

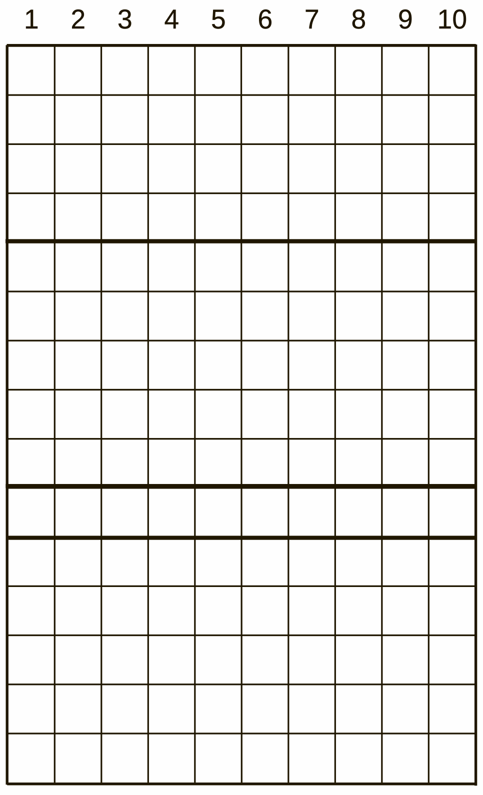

1. Suikerpalm, strijdperk, met genoegen;
2. Vedette, herfstbloem, nagroen;
3. Gedeeltelijke breuk, vallend sluitijzer, metaal;
4. Ontploffing, beddengoed, korte sok;
5. Gemalen schelpen, vol kieren, getal;
6. Tocht, mannelijk dier, gebakken vloertegel;
7. Verharde huid, verbouwer, deel van een woord;
8. Snijwond, zuigdop, plotseling;
9. Paar, zitmeubel, stijloefening;
10. Stad in Italië, inktvis, kamergenoot.

CRYPTO-OVERLAPPER

Op elke regel twee woorden invullen. Twee of meer eindletters van het eerste woord zijn meteen de beginletters van het tweede woord.

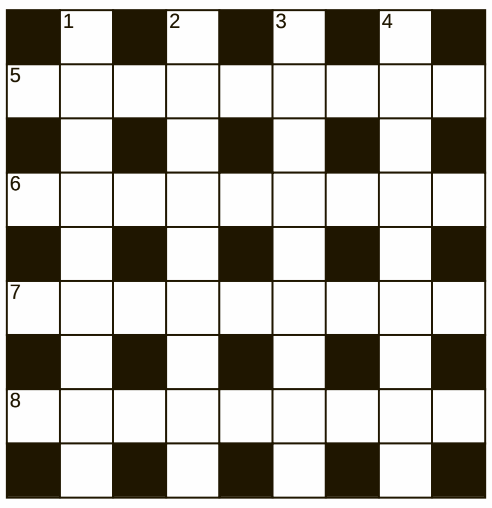

Horizontaal:
5. Die roept omdat het moet (6);
   De ondergang van een bolleboos? (8);
6. Lekkers met karakter voor schaatsers (8);
   Komt op tafel (4);
7. Zet af om te drinken! (4);
   Schoolmelk? (8);
8. In een zakdoek om niet te vergeten (5);
   Die ontwikkeling is niet van deze wereld (6)

Verticaal:
1. Die snotneus is een beetje gemeen (5);
   Slecht gebied? (8);
2. De sluiswachter staat er (liever niet) voor (5);
   Scheepsverlichting? (7);
3. Schaap dat de wind van voren krijgt? (8);
   Met of zonder spoed, het is niet goed! (4);
4. Documenten om te stappen (6);
   Een dwerg is het niet (5)

WOORDZOEKER

In deze mengelmoes van letters zijn al de onderstaande woorden verstopt. Streep alle woorden door. De resterende letters vormen dan regel voor regel van links naar rechts gelezen de oplossing van deze puzzel.

L E N E R E S Y L A N A E
A C I A D E F I N I T I E
N I G R C K N L K IJ T G O
E R E A R E N E E A B T E
D T S D T I I A R P U O B
N C R E A T G U L A A E B
O U L E S I A A S P S L L
R R R U G T R F T P H T E
G T R E S E IJ T I O O V N
E S E E S R L O E P R E I
T N R H D T N P L A Z R R
T I E E C E I A A G E B A
A IJ B A R U N W G N L O E
L R T E Q K R A Z A E D T
P N N E P T R A A T S E S
I T C E R R O C E R N N L

Analyseren
Bedrijfsauto
Bespioneren
Bobijn
Casco
Correct
Definitie
Equipe
Horzel
Intact
Irrigator
Knalpot
Lapel
Netel
Plank
Plattegronden
Redenaar
Regelpaneel
Restauratie
Ruche
Rustiek
Rijinstructrice
Staartpen
Stearine
Tanga
Triade
Verboden
Zwitser

PUZZELSLANG

Begin bij vakje 1. Bij elk volgend cijfer begint een nieuw woord. De laatste letter van een woord is telkens de eerste letter van het volgende woord. Bij goede invulling, is in de licht gekleurde vakjes een woord te lezen.

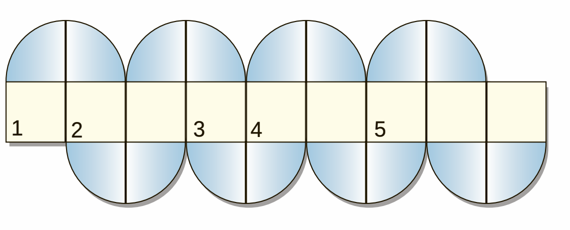

1. Figuur; 2. bijbelverklaring; 3. lusthof; 4. Amerikaanse waterval; 5. bloedverwanten.

© Puzzelland/120915

SUDOKU

1							5	2
				2	6		9	
	8		5	1		7		
7			1		3			
				8			7	
6		3			9		2	
	7	6	4					5
8		2				3		
	4		2		1	9		

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

Oplossing vorige week

3	1	5	4	7	9	6	2	8
6	9	4	2	8	5	7	3	1
7	8	2	1	3	6	5	9	4
2	5	8	3	6	4	1	7	9
1	7	6	9	5	8	3	4	2
4	3	9	7	2	1	8	6	5
8	2	1	6	4	7	9	5	3
5	6	3	8	9	2	4	1	7
9	4	7	5	1	3	2	8	6

OPLOSSINGEN VAN VORIGE KEER

Prijspuzzel: HORIZONTAAL: 1. Skateboard; 8. heep; 11. rog; 12. blij; 13. hel; 14. eb; 16. nes; 18. ais; 19. eg; 20. pub; 22. rob; 24. vat; 25. gei; 26. plof; 28. leder; 30. kern; 31. blo; 33. nor; 34. mensa; 36. adda; 37. graf; 38. serie; 40. uri; 42. kim; 45. cier; 46. zweem; 48. reno; 50. hem; 51. rad; 52. tijd; 54. tol; 55. er; 56. ook; 58. lea; 60. uk; 61. one; 62. oei; 64. sla; 66. fust; 67. sprokkelen. VERTICAAL: 1. Steppe; 2. ar; 3. ton; 4. eger; 5. ob; 6. ali; 7. rij; 8. hes; 9. el; 10. pagina; 13. hit; 15. bul; 17. sol; 18. aar; 19. eerst; 21. bob; 23. benauwd; 24. vergiet; 25. gen; 27. flair; 29. do; 30. kefir; 32. ode; 34. mak; 35. meier; 38. scherf; 39. rem; 41. re; 43. met; 44. kolken; 46. zak; 47. mijl; 49. nou; 51. roe; 53. desk; 56. ont; 57. ter; 59. ale; 61. os; 62. op; 63. io; 65. al. Crypto-overlapper: Horizontaal: 5. Finiksnut; 6. brugmanet; 7. inlanders; 8. geldzaaks. Verticaal: 1. Vieringen; 2. kingaande; 3. ijslandman; 4. humeureka. Anagram: 1. lier-liter-Filter; 2. karn-koran-Orkaan; 3. riek-knier-Rinket; 4. reus-steur-Ulster; 5. game-mager-Magiër; 6. teak-kreta-Aftrek; 7. ever-vrede-Vierde; 8. kers-sterk-Orkest; 9. trap-apert-Napret; 10. teil-talie-Detail. Eindoplossing: FORUMAVOND Woordzoeker: BEVOORRADERS Puzzelslang: 1. Oman; 2. noetiek; 3. klei; 4. interim; 5. muteren. Het sleutelwoord luidde: ONTKIEMEN

Zoet of zout, vet of mager

Visteelt staat meer en meer in de belangstelling, omdat door bevolkingsgroei en een toenemend welvaartsniveau de vraag naar vis toeneemt. Ook mede door het feit dat verse vis wereldwijd wordt aangeraden om vaker per week te eten. Maar er zijn verschillende soorten vis. Welke zal de beste keuze zijn? Zoetwatervissen, zoutwatervissen, vette of magere vissoorten?

Tekst: Miriam de Windt

Ook voor vis geldt de stelregel, hoe verser des te beter. Als u een weloverwogen keuze wilt maken welke vissoorten voor u het beste zijn, dient u de volgende informatie te hebben.

Verse vis: Vis is erg bederfelijk en daarom wordt verse vis meestal bewaard op ijs. Veel personen mijden het schoonmaken en de bereiding door de typische vislucht. Vislucht wordt veroorzaakt door de afvalstoffen (aminen) bij eiwitafbraak. Vette vis is door het hoge gehalte aan meervoudig onverzadigde vetzuren bovendien ook erg gevoelig voor vetoxidatie, waardoor het vet snel ranzig wordt. Ranzig vet geeft ook bijzonder onprettige geuren.

Voor een goede keuze dient u er zeker van te zijn dat de opslag van vis verantwoord is. U kunt dit beoordelen aan de hand van de geur, de huid en de ogen van de vis. Hoe langer de vis onverantwoord is bewaard, des te onaangenamer de geur, plakkeriger en slapper de huid/het visvlees en troebeler/ingevallen de ogen.

Zoetwatervis of zoutwatervis: Soms worden vissen van bepaalde regio's afgeraden voor consumptie. Dit om het hoge gehalte aan chemische stoffen die in het visvlees kan voorkomen door milieurampen of lozing van afvalstoffen van fabrieken. Vooral bij zoetwatervis komt dit voor. Bij zoutwatervis uit zeeën en oceanen komt dit nauwelijks voor. Voor een eiland zoals ons 'dushi Kòrsou', omringd door de Caribische Zee, is zoutwatervis, vooral de soorten die in dit gebied leven tot nu toe de beste keuze. De Caribische Zee is nog altijd erg schoon.

Welke soort visteelt: Ongelofelijk, maar ook in de visteelt wordt gemanipuleerd. Veel soorten visteelt maken gebruik van vismeel in het voer, waardoor er netto eigenlijk minder vis beschikbaar komt, maar wel in door de markt gewenste soorten en maten.

Het vismeel wordt over het algemeen geproduceerd van ansjovis en sardine-achtige soorten die in enorme hoeveelheden worden gevangen. Ongeveer een derde van de totale visvangst wordt gebruikt voor de productie van vismeel, waarvan een steeds groter gedeelte naar de visteelt gaat. Berekeningen laten zien dat bij een efficiënte zalmteelt ongeveer 4 kilo wilde vis nodig is om 1 kilo zalm te produceren. Begrijpelijk dat zalm prijzig is. Echter, eigenlijk ook jammer dat in feite voeding verloren gaat om zalm te produceren.

Indien u streeft naar een zo natuurlijk mogelijke voeding, probeer erachter te komen van welke teelt de vis is die u lekker vindt en hoe de vissen worden gevoerd. Want voeren met vismeel gemaakt van ansjovis of sardines, klinkt veilig en natuurlijk. Maar is dit vismeel inderdaad gemaakt van ansjovis of sardines? En bevat het chemische stoffen?

Miriam de Windt is diëtist en natural nutricionist.
Zij is te bereiken via:
T: 889-1788
C: 520-6932
E: mdewindt@scarlet.an

Voedingswaarde per 1-persoonsportie (zie tabel)

De percentages zijn berekend op basis van 2000 calorieën (8400 Kjoules) per dag, voor een gezonde volwassene.

Aan de hand van de percentages DAH, is dit gerecht een goede bron van ijzer, vitamine B1 en B2. Ook levert mulá aanzienlijke hoeveelheden van de vitamines B5, B6, B12, de mineralen magnesium, fosfor, selenium en Omega-3-vetzuren.

Minder gunstig zijn de hoge percentages eiwitten en cholesterol. Voor de grote hoeveelheid cholesterol hoeft u niet bang te zijn. Het merendeel van het cholesterol belandt na de spijsvertering in de ontlasting en heeft weinig invloed op uw cholesterolgehalte in het bloed.

Echter, het is wel raadzaam om de grote hoeveelheid dierlijke eiwitten te minderen door een kleinere portie mulá te nemen. Immers, gedurende de dag zult u ook andere voedingsmiddelen nuttigen met dierlijke eiwitten. Denk aan vleesbeleg, kaas, yoghurt en eieren. Tip: Vindt u het lekker om een groot stuk verse vis te eten, eet die dag dan groente op uw brood!

Vette vis

Het eten van vette vissoorten heeft een positief effect op uw gezondheid. In het algemeen wordt aangeraden om minstens tweemaal per week vis te eten, waarvan 1 maal vette vis. Vette vissoorten zijn makreel, zalm, haring en sardines.

Het eten van vette vis voorkomt hart- en vaatziekten, voornamelijk voor mensen in risicogroepen. Daarnaast zijn er aanwijzingen dat de inname van Omega-3-vetzuren de kans op dementie verlaagt. Het vet in vissen bestaat uit Omega-3-vetzuren (EPA en DHA) dat onder meer belangrijk is bij de hersenfunctie.

Er zijn echter ook nadelen. Het is bekend dat zich juist vooral in vette vis verschillende gifstoffen uit het milieu ophopen, onder meer PCB's, dioxines en kwik.

Voedingswaardetabel gebakken gefileerde mulá

Voedingsstoffen	Hoeveelheid	% DAH
Calorieën/ kJoules	263/1105	13%
Eiwitten	48g	48%
Vetten	8g	12%
Verzadigde vetten	0	0
Cholesterol	150mg	54%
Koolhydraten	2g	0
Voedingsvezels	1g	3%
Natrium	480mg	24%
Kalk	60mg	9%
IJzer	2.7mg	18%
Vitamine A	28mcg	3%
Vitamine B1	0.14mg	14%
Vitamine B2	0.7mg	54%
Vitamine C	7mg	10%

Kook mee met May

Gebakken gefileerde mulá

Hoofdgerecht voor 2 personen

Ingrediënten:
1 flinke moot mulá (minstens 1 pond)
sap van een halve limoen
zout en vers gemalen zwarte peper
1 eiwit losgeklopt
olijfolie
1 ui, in ringen gesneden
1 verse promèntè of een deel ervan, zaadjes verwijderd, klein gesneden

Bereidingswijze:
De mulá met limoen onder de kraan afspoelen.
Vellen en graten verwijderen zodat er vier filets overblijven.
Deze vier filets overlangs doorsnijden.
Met keukenpapier droog deppen.
Met zout en peper bestrooien.
Een Teflon-koekenpan verhitten, olie toevoegen.
De vis door het eiwit halen en snel in de hete olie aan beide kanten bruin bakken.
Op een schaal arrangeren, warm houden.
De pan met keukenpapier schoonvegen.
Een beetje olie in de pan doen.
De ui en peper in de olie bakken.
Over de vis strooien.
Lekker met zoete aardappelpuree en gebakken bananen.

Eet smakelijk,
May

WIJNADVIES

Verzorgd door de wijnspecialisten van Licores Maduro

Terrazas de los Andes Chardonnay, Mendoza Argentinië

Druivensoort: Chardonnay
Streek: Mendoza, Argentinië
Kleur: Perzikgeel
Geur: Banaan en druiven
Smaak: Rijpe tonen met limoenzuurtje

Voor de gebakken mulá neem ik u mee naar de voet van het Andesgebergte in Argentinië. Daar wordt de Terazzas de los Andes Chardonnay gemaakt. Een wijn die duidelijk Chardonnay is met gulzige rijpe smaken van banaan en gele meloen, maar ik proef ook een botertoon en een verleidelijk gebrand amandeltje in de afdronk.

De druiven voor deze wijn krijgen meer dan voldoende zonuren om lekker rijp te worden, toch heeft de wijn een goede balans. Door de koele nachten in het Andesgebergte behouden de druiven voldoende zuren en mineraliteit om de wijn spannend en evenwichtig te houden. Een wijn met een duidelijk Argentijns karakter.

Santé!

Deze wijn is verkrijgbaar bij The Store Licores Maduro en uw favoriete supermarkt!

Het genot van wijn

Hongaars Stierenbloed

Op wijncursus viel het soms niet mee die vele honderden namen van de wijnwereld te onthouden: Amarone della Valpolicella, Brunello di Montalcino, Vino Nobile di Montepulciano... welke waren nu ook alweer van Sangiovese-klonen gemaakt en welke kwamen uit Veneto en welke uit Toscane? Kennis over wijn opdoen is voor een heel groot gedeelte woordjes stampen. Net als bij grammaticalessen vroeger.

Tekst: Erik van Kampen

Eén naam onthield ik echter meteen toen ik hem voor het eerst hoorde: Stierenbloed, oftewel Bikavér. De beroemde rode wijn van de vestingstad Eger in Hongarije. Het verhaal dat erbij hoort is namelijk prachtig. In de 16e eeuw belegerde een groot Turks leger de stad Eger. De inwoners konden er niet in of uit. Om zichzelf in leven te houden dronken ze het enige vocht dat ze hadden: wijn. Zelfs de kinderen moesten noodgedwongen aan het vergiste druivensap. Op een gegeven moment werden ze zo overmoedig van dronkenschap dat ze met zijn allen als dolle stieren op het enorme Turkse leger afstormden. Hun baarden 'bloedrood' van de wijn. De Turken schrokken hier zo van dat er als hazen vandoor gingen.

De naam Bikavér of Stierenbloed mag alleen gebruikt worden door de wijnregio's Eger en Szekszárd. Szekszárd claimt de oudste rechten: Bikavér wordt bijvoorbeeld al genoemd in een prachtig gedicht van János Garay uit 1846. Eger dankt dus de grote bekendheid aan de geschiedenis van de vestigingstad Eger. In de 16e eeuw begon het Ottomaanse Rijk met zijn opmars in Europa. In 1552 stond een groot Turks leger van 120.000 man aan de poorten van het kasteel van Eger. 2000 Mannen, vrouwen en kinderen onder leiding van kapitein István Dobó werden door de Turken vijf weken lang belegerd.

De productie van Bikavér of Stierenbloed wordt gereguleerd in de Hongaarse wijnwet. Bikavér is een blend van minimaal drie van de volgende druivenrassen: Kadarka, Kékfrankos, Portugieser, Cabernet Sauvignon, Cabernet Franc, Merlot of Pinot Noir.

Het hele productieproces van het verwerken van de druiven tot het bottelen van de wijn, moet plaatsvinden in officieel geregistreerde kelders uit het wijngebied van Eger. Ook is er vastgelegd hoeveel most de wijn minimaal moet bevatten en hoeveel de maximale productiehoeveelheid is. Tenslotte moet Bikavér in eiken vaten rijpen en mag het pas na 1 november volgend op de oogst gebotteld worden. In 2004 is de Bikavér Superior geïntroduceerd. Deze naam mag gevoerd worden als er minstens vier van de eerder genoemde druiven worden verwerkt.

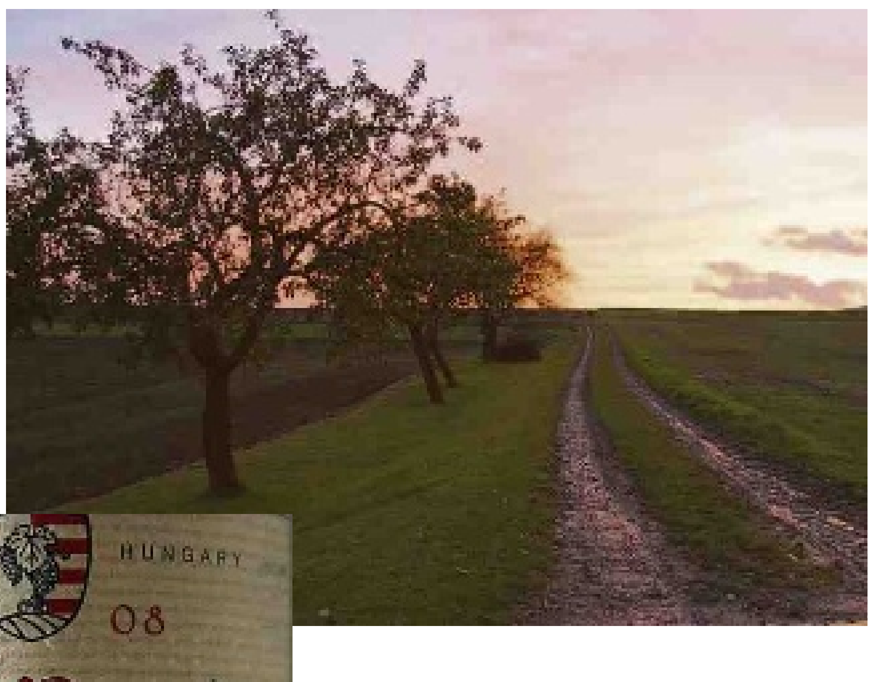

In de jaren 70 en 80 is de reputatie van Bikavér behoorlijk beschadigd door overproductie en het ontbreken van zelfregulatie tijdens het communistische bewind. Inmiddels zijn er diverse wijnmakers gekomen, die het hun missie maken om Bikavér weer op het wereldpodium te krijgen.

Dus komt u ooit een flesje 'Stierenbloed' tegen uit Hongarije, denk dan aan dit prachtige verhaal over moed en heldendom. Maar ook aan de zeer nauwkeurige manier van wijnmaken.

De gedachte is dat u door het drinken van een flesje Bikavér zelf meer moed en durf zult krijgen om een volgende stap te zetten in uw carrière en/of liefdesleven.

Mij heeft het in ieder geval op beider vlak veel gebracht.

À Votre Santé

Erik van Kampen is sommelier bij Licores Maduro.

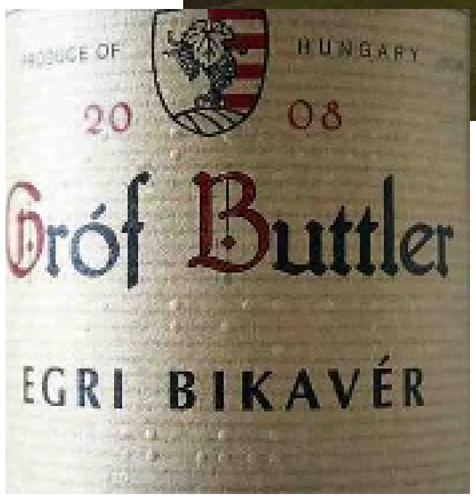

Allemaal schuldig aan corruptie

Bij Kranshi moet je het een en ander regelen en je weet dat dit weleens eindeloos zou kunnen gaan duren, maar via via heb je een naam gekregen... Je auto moet gekeurd worden en je weet dat deze afgekeurd zou worden door wat kleine gebreken, bij het keuringslokaal werkt echter iemand die je kent... En een familielid bekleedt ergens een hoge positie en hij of zij weet van een bepaalde opdracht alle ins en outs waar het bedrijf waar jij werkt bepaald een voordeel aan zou kunnen hebben...

Tekst: Lisette Keus Illustraties: www.transparency.org

Waar ligt de grens tussen vriendjespolitiek, zakelijk partnerschap en corruptie? Wanneer mag je gebruik maken van je netwerk ten behoeve van je eigen doelen en wanneer wordt dit gezien als crimineel gedrag?

Curaçao vormt een kleine gemeenschap waar de samenleving veel meer gebaseerd is op vriendschap en familie, dan in bijvoorbeeld Nederland. Iedereen gebruikt - of in sommige gevallen misbruikt - soms zijn of haar netwerk en vaak wordt er dan ook nog lacherig over gedaan: 'That's the Caribbean' of 'Tja, je woont op Curaçao'. De lijn tussen geaccepteerd en verwerpelijk handelen is dus dun. Wedden dat er zojuist bij iedereen een situatie in het hoofd opkwam waar men over de schreef is gegaan? Over de schreef ja, want ergens weten we allemaal wat wel en niet kan, we kennen de zogenaamde norm, ethisch noemen ze dit ook wel.

Complex

Regionaal directeur Alejandro Salas van Transparency International America (TI) zegt dat dit echter niet altijd zo hoeft te zijn: "Corruptie is een complex onderwerp, je vindt het op elk niveau. Politiek, olie, sport, overal. Het is dus belangrijk om de mensen bewust te maken van de aanwezigheid van corruptie. Het klinkt simpel, maar in sommige culturen - zoals in de voormalige Sovjetlanden - is corruptie heel normaal. Mensen begrijpen niet - omdat ze deel zijn van het systeem en dit mee is genomen van vroeger - dat zij het recht hebben om toegang te krijgen tot bijvoorbeeld gezondheidszorg tegen een eerlijke betaling in plaats van er extra voor te betalen. Of net zoals in Mexico waar de armste van de armen bijna drie van de tien pesos van zijn huishoudgeld alleen al aan de basisbehoeften water en elektriciteit betaalt. Het is een publieke voorziening, maar toch moet hij meer betalen. Bewustwording klinkt dus gemakkelijk, maar burgers begrijpen de invloed niet van corruptie; als ze dit wel weten zullen systemen zich herstellen. Corruptie maakt systemen kapot."

Programma-manager van de regio Amerika Zoe Reiter beaamt dat corruptie niet altijd als illegaal wordt bestempeld: "Er zijn landen waar het prima is dat iemand zijn broertje minister maakt, maar dit zien wij uiteraard wel als corruptie. In kleine gemeenschappen is er sneller belangenverstrengeling, daarom is het belangrijk dat er transparantie en openheid komt in de overheid. Mensen over de hele wereld voelen zich gefrustreerd en machteloos als ze over corruptie horen, maar wij zien dat burgers over de hele wereld het verschil maken. Dit zal niet over één nacht ijs gaan, maar het verandert wel degelijk. Soms kleinschalig, soms grootschalig. TI wil mensen duidelijk maken dat corruptie aangepakt kan worden. Het is niet alleen een probleem van politici, mensen zijn er een deel van, zij houden het in stand. Dit moet dus ook aangepakt worden met niet-politieke oplossingen."

Pilaren

Transparency International (TI) zal hier het onderzoeksmodel National Integrity System (NIS) gebruiken. Dit zal uiteindelijk uitwijzen wat de voedingsbodem is van corruptie door de gehele maatschappij. Naar aanleiding van dit onderzoek zullen zij aanbevelingen doen hoe corruptie te voorkomen en hoe deze bestreden kan worden op middellange en lange termijn.
Salas: "Het doen van aanbevelingen is een belangrijk onderdeel van ons werk. We doen literatuuronderzoek, houden interviews en dan delen we de uitkomsten met de stakeholders om er zeker van te zijn dat we het goed hebben. Uiteindelijk gaat het erom dat de pilaren waar een samenleving op gebouwd is, sterk zijn. Politie, justitie en de journalistiek spelen bijvoorbeeld een belangrijke rol."

Inmiddels is TI, in samenwerking met hun lokale partner Nelly Schotborgh, begonnen aan de eerste fase van hun onderzoek naar corruptie en deugdelijk bestuur op Curaçao. En nogmaals, voor de duidelijkheid, niet in opdracht van de overheid, maar nadat zij contact hadden met premier Gerrit Schotte heeft deze non-profit organisatie uiteindelijk zelf besloten hier een onderzoek te doen. Zo benadrukt Salas: "We hebben een paar maanden geleden contact gehad met de overheid van Curaçao over wat het onderzoek inhoudt. Na een paar weken hebben we uiteindelijk besloten het onderzoek te doen. De eerste stap was gezet door de overheid, maar de follow up kwam van ons. We hebben er wel over nagedacht en hadden al het gevoel dat het verkeerd zou worden geïnterpreteerd. Maar we willen heel duidelijk stellen: dit is ons werk en dit gaan we doen, de assessment. We hebben geen capaciteit en macht om mensen persoonlijk te onderzoeken. Op het eiland is er een verkeerde interpretatie van ons werk. Wij zijn geen Interpol of internationale politie. We hebben geen power om onderzoeken naar personen uit te voeren, we werken aan de preventieve kant. We werken ook niet echt samen met Interpol of de politiek. Wat we wel doen is soms samenwerken met ministeries om corruptie binnen die organisaties tegen te gaan. Maar meer om hen te helpen in het veranderingsproces."

Curaçao

Na de ophef over het rapport-Rosenmöller kondigde premier Gerrit Schotte in november 2011 aan dat Transparency International een onderzoek zou gaan doen op Curaçao. Dat dit onderzoek geen onderzoek naar individuele personen zou zijn leidde toentertijd direct al tot ergernis en discussie in de Tweede Kamer. Hoewel Schotte zei dat het rapport-Rosenmöller niets te maken had met het contact met Transparency International, verklaarde hij dat het onderzoek naar de nationale integriteit een goed vertrekpunt is om de verdeeldheid en twijfel op het eiland uit te roeien. In een brief aan de Kamerleden liet toenmalig minister van Koninkrijksrelaties Donner weten dat ook hij het aangekondigde onderzoek door Transparency International als een startpunt zag voor verbeteringen en besloot daarom voorlopig geen verdere actie te ondernemen.

Ik vraag Transparency International wat de eerste indruk is van Curaçao. Salas: "Curaçao en corruptie? Ik heb het gevoel dat het politieke systeem hier moeizaam verloopt. Eigenlijk hetzelfde als Paraguay en Venezuela bijvoorbeeld. Maar mensen denken altijd dat het erger is dan ergens anders. Maar er zijn dingen die gedaan kunnen worden en er zijn ook veel mensen die verandering willen."

Salas geeft een mooi voorbeeld van Brazilië. "Daar zie je drie ontwikkelingen. Er is een president die niet bang is om mensen uit haar kabinet aan te wijzen als corrupt. Zeven personen zijn uit hun positie gezet. Er is dus politieke wil. Ten tweede hebben ook burgers zich georganiseerd om dingen aan te pakken; zoals handtekeningenacties waaruit wetten voortvloeien. En het derde punt is dat het dus juridisch wordt onderbouwd."

Salas besluit zijn verhaal door op te merken dat vingerwijzen geen zin heeft. Je moet je niet tegen individuen richten, maar volgens hem moet je holistisch te werk gaan en de krachten bundelen. Dat brengt ons natuurlijk weer terug bij het begin, want als de oplossing van de corruptieproblematiek in een samenleving holistisch benaderd moet worden, betekent dat iedereen ook nog eens bij zichzelf te rade moet gaan. En wellicht zit louter ethisch handelen niet in de aard van het beestje - daar verschillen de meningen in de wereld van de wetenschap zeer over, daar branden we onze vingers nu niet aan - dat een wereld zonder corruptie een utopie is. Maar laten we voorlopig TI maar geloven en ervan uitgaan dat we corruptie met z'n allen kunnen tegengaan.

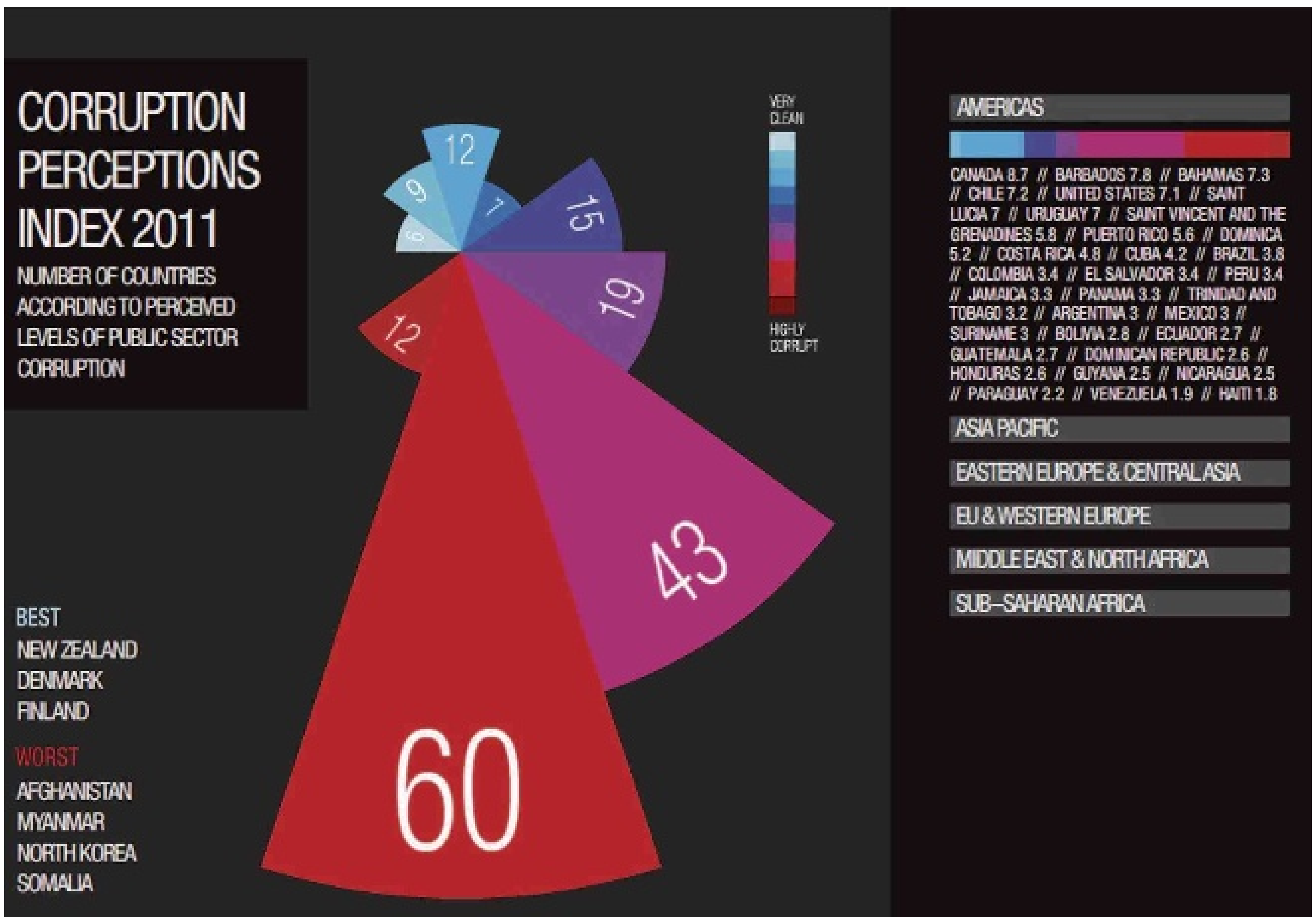

Burenrecht

Scheidsmuur en overhangende takken

Tekst: Johanneke Schelling

In ons Burgerlijk Wetboek staan verschillende bepalingen opgenomen die de relatie tussen twee buren regelen, die kort gezegd ook wel het ‘burenrecht’ worden genoemd. Behalve kwesties ter zake de scheidsmuur en de afwatering wordt in deze bepalingen onder meer geregeld hoe men dient om te gaan met beplanting en bebouwing om en nabij de erfgrenzen en overlast van de buren. In een vorig artikel heb ik het al over de afwatering gehad en ik zal het nu hebben over de scheidsmuur tussen twee erven en overhangende planten en bomen.

Uit de wettelijke bepalingen blijkt dat een eigenaar van een erf bevoegd is om dit af te sluiten en van de eigenaar van het aangrenzende erf kan vorderen dat deze meewerkt dat op de grens van de erven een scheidsmuur van anderhalve meter hoogte wordt opgericht. Onder een muur wordt volgens de wettelijke bepalingen verstaan, iedere van steen, hout of andere daartoe geschikte stof vervaardigde, ondoorzichtige afsluiting. Indien uw buren dus een scheidsmuur wensen te plaatsen van anderhalve meter hoogte dan moet u daar dus aan meewerken.

De meest gestelde vraag is voorts of u ook kan

worden verplicht om mee te betalen aan de scheidsmuur die uw buren wensen te plaatsen. De wet bepaalt hierover dat de kosten van de bouw van de scheidsmuur voor rekening komen van degene die de muur wenst te bouwen, doch dat de andere buur hieraan dient bij te dragen indien dit, gelet op de eisen van een goed nabuurschap, redelijkerwijze van hem kan worden verlangd.

Het moet dus gaan om een redelijke bijdrage, waarbij behoudens de gebruikte bouwmaterialen ook gekeken dient te worden naar de financiële positie van de buur en de noodzaak van de ander om een dergelijke scheidsmuur te plaatsen. Kortom, aan de hand van alle omstandigheden van het geval kan een redelijke bijdrage worden bepaald, maar kan ook besloten worden dat er helemaal geen bijdrage verschuldigd is. Alvorens u overgaat tot het bouwen van een scheidsmuur dient u hierover dus goede afspraken te maken met uw buren.

Voorts komt het vaak voor dat er takken of wortels van bomen en planten over de erfgrens heen hangen in uw tuin of dat uw bomen en planten hangen in de tuin van uw buren. Dit kan soms enige ergernis veroorzaken tussen buren. De wet bepaalt hierover als volgt. Indien de takken van een boom over de erfgrens heen hangen, dan dient de eigenaar van de boom eerst te worden aangemaand om deze takken te verwijderen. In geval de eigenaar van de boom nalaat om dit te doen dan mag de eigenaar van het erf waar de takken overheen hangen de takken zelf verwijderen en zich de takken toe-eigenen.

Ten aanzien van doorschietende wortels mag de eigenaar van het erf deze zelf weghalen en toe-eigenen. Hiervoor hoeft de buurman dus niet eerst te worden aangemaand, maar het spreekt echter voor zich dat in normale gevallen eerst overleg plaatsvindt tussen de ene en de andere buur.

Ten aanzien van vruchten die van bomen van een erf op een naburig erf vallen, behoren de vruchten toe aan degenen op wiens erf deze zijn gevallen. Let op! Dit geldt echter slechts indien de vruchten al van de boom zijn afgevallen. Er bestaat dus geen plukrecht van takken van bomen die over de erfgrens hangen. Indien u de vruchten van de boom van de buren wenst te plukken dan zult u hier dus nog steeds toestemming nodig hebben van uw buur.

Zoals vaak het geval is zijn voormelde situaties steeds afhankelijk van de specifieke omstandigheden van het geval en doet u er goed aan om u altijd te laten adviseren door een deskundige voordat u een scheidingsmuur laat aanleggen. Maak bovendien vooral goede afspraken met uw buren.

Johanneke G.J. Schelling is advocate bij SMS Attorneys at Law en onder meer gespecialiseerd in bouwrecht.

Mens & Werk

Veranderen moet je dóen

Ieder mens heeft wel eens het gevoel dat hij iets wil veranderen in zijn leven. Natuurlijk is het dan belangrijk om ook duidelijk te weten wat je wilt veranderen.

Tekst: Judice Ledeboer

Als je het niet meer naar je zin hebt op het werk, dan zal je daar iets aan moeten veranderen. Klagen heeft geen zin. Actie ondernemen wel. En dat kan op een paar manieren. Toch zijn er veel mensen die in situaties zitten die ze graag anders zouden willen zien, maar niet in actie komen om iets te ondernemen. Daar zit dikwijls een bron van angst achter, want op het moment dat er actie ondernomen wordt gaat er iets veranderen en dat vinden veel mensen dikwijls eng. Ze blijven liever in hun zogenoemde ‘comfort zone’ zitten, waarbij ze weten waar ze aan toe zijn, dan dat ze het lef hebben om iets te veranderen. Mensen met lef durven te veranderen, maar bij verandering is juist het gedrag de zwakste schakel tussen dat wat men graag wil bereiken en de resultaten.

Veranderingen lopen vaak vast omdat het niet lukt om gedrag blijvend aan te passen. En dan komen we bij het veranderen van gedrag. Dat is lastig, want gedrag is iets dat in de loop der jaren gevormd is en gedrag is dan ook niet in één dag te veranderen. Bij verandering van gedrag gaat het om verandering van patronen en dat neemt tijd. Ieder mens is een gevolg van wat hij genetisch heeft meegekregen en karaktereigenschappen en van de omstandigheden die hij heeft meegemaakt. Een voorbeeld: Iemand heeft als kind te weinig aandacht gehad en daarop reageert hij door juist veel aandacht te vragen. De kans is dan groot dat anderen hem juist gaan negeren. Dan gaat die persoon waarschijnlijk nog meer aandacht vragen en zo is het cirkeltje rond. De aandachtvragende persoon krijgt niet de aandacht die hij wil. Alle reden dus voor die persoon om het patroon dat hij gecreëerd heeft op te ruimen. Het vervelende is dat iemand zo’n patroon waarmee hij zichzelf duidelijk tekort doet, vaak niet bij zichzelf ziet. Hij merkt echter wel dat mensen hem negeren. De volgende vragen kunnen dan gesteld worden: Wil ik iets aan mezelf veranderen om meer contact met anderen te krijgen? En wat moet ik veranderen?

Bij organisaties is dat precies hetzelfde. De economie dwingt op dit moment veel bedrijven tot veranderen, maar dat lukt niet altijd. Belangrijk is natuurlijk om alle neuzen dezelfde kant op te krijgen. De organisatie flink door elkaar schudden en iedereen op een andere plek zetten werkt niet. Een verandering gebeurt ook niet door er alleen maar over te praten (of bij organisaties: te vergaderen). Als er echt iets veranderd moet worden moet dat gewoon gedaan worden. Er komt vanzelf beweging als de eerste stappen gezet zijn. Er gaat echter nog iets aan vooraf: spreekt de verandering iedereen aan? Zijn de omgevingsfactoren ondersteunend? Zijn de leiders inspirerend? En wat moet er gedaan worden om alle werknemers na de verandering goed te kunnen laten functioneren?

De angst die er bij veel werknemers is bij verandering binnen een organisatie is dikwijls gebaseerd op de vraag die zij zichzelf stellen: wat betekent deze verandering voor mij? Andere manager? Andere werkruimte? Andere collega’s? Kan ik het werk in mijn nieuwe functie wel aan? Vragen of de verandering goed is voor de organisatie of de wereld komen in eerste instantie niet bij de werknemers op. Begeleiding door managers en leidinggevenden is dan ook essentieel voor een goed verloop van een verandering. Dit vraagt veel geduld, flexibiliteit en een goede communicatie. De manager moet vooral in staat zijn om goed te kunnen uitleggen hoe de verandering gaat plaatsvinden en wat dat voor iedere werknemer betekent. De werknemers betrekken bij een verandering werkt ook positief, want intrinsieke motivatie is altijd sterker dan een opgelegde motivatie.

Om de medewerkers mee te krijgen is het goed om te onderzoeken wat de gedachten, gevoelens en overtuigingen zijn van de werknemers en in hoeverre die in de weg kunnen zitten. Mensen die met argumenten komen als ‘het ging toch goed zo, waarom moet er iets veranderen’, zullen met veel goed onderbouwde argumenten moeten worden overtuigd over de voordelen van een verandering. Zolang het gevoel van veiligheid er is, zoals ondersteuning door training als iemand in een andere functie moet gaan werken, of een goede werkomgeving zodat iemand veilig en prettig zijn werk kan doen met de juiste materialen, dan zal een verandering door iedereen als positief worden gezien. Mensen willen niet voor de gek gehouden worden en accepteren het niet als ze erop achteruit gaan. De medewerkers belonen (niet alleen met geld) door ze mee te laten denken, door ze te steunen en door waardering uit te spreken voor hun inzet, zal altijd positief werken in het veranderingsproces.

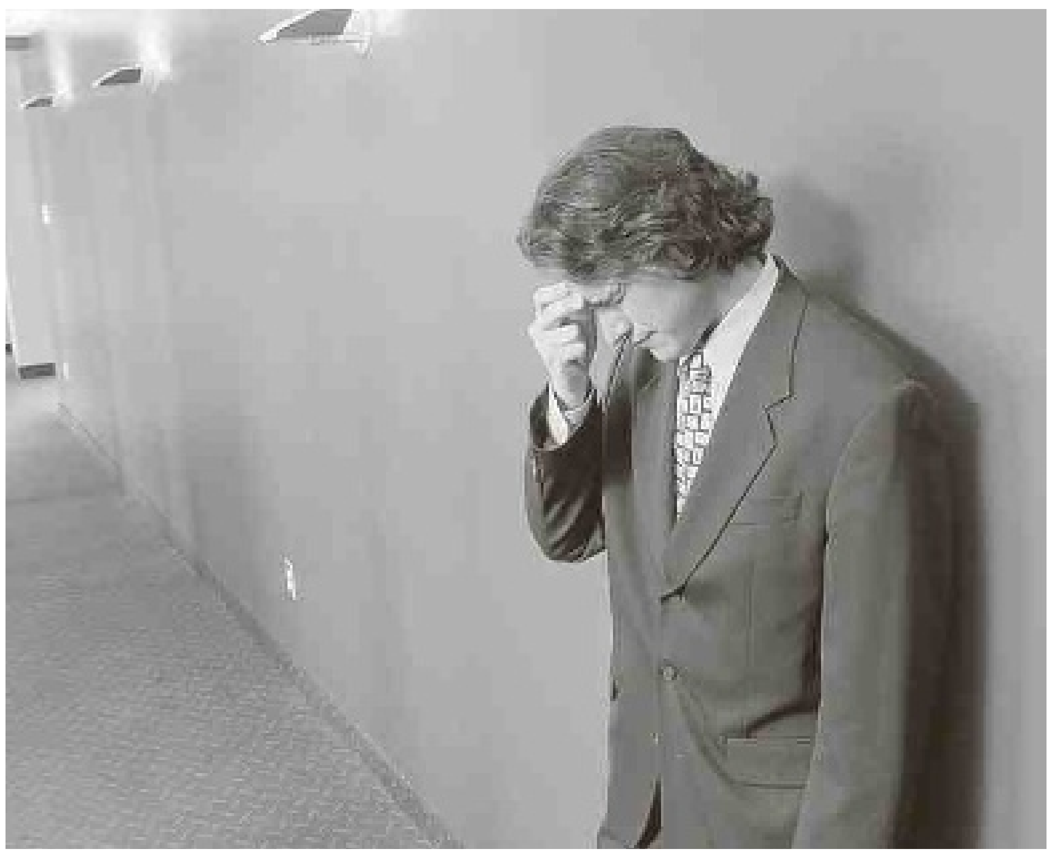

Over management

Organiseren, ondernemen, managen en leidinggeven

Bedrijfscultuur (4)

Tekst: Jan de Ruijter

Proactiviteit

Bij alle stimuli die de mens van buiten ontvangt, gebruikt hij de macht en vrijheid om een keuze te maken uit mogelijke reacties met gebruikmaking van zijn fantasie of verbeelding, zijn zelfbewustzijn, zijn geweten en zijn wilskracht. Met zijn fantasie of verbeelding creëert hij een oplossing, een reactie. Met zijn zelfbewustzijn kan hij oordelen over de gekozen reactie. Zijn geweten zegt hem of een gemaakte beslissing voldoet aan goede beginselen, principes, en zijn wilskracht geeft hem het vermogen zijn beslissing of reactie uit te voeren. Zo bepalen mensen zelf wat ze doen en hoe ze omgaan met gebeurtenissen en alles wat er om ons heen plaatsvindt. Proactiviteit berust op ons vermogen en onze vrijheid om zelf keuzes te maken en te beslissen. Elk mens kan zelf beslissen hoe te reageren op de omstandigheden van buitenaf, elk mens heeft de macht en de vrijheid om zijn eigen reactie te bepalen op wat er om hem heen gebeurt. Proactiviteit staat tegenover het zich het eeuwige slachtoffer voelen van omstandigheden en gebeurtenissen. Proactiviteit wordt steeds meer gezien als de noodzakelijke en onmisbare eigenschap om iets te bereiken en succesvol te zijn.

Voorbeelden van andere veelal gebruikte gemeenschappelijke waarden en gedrag zijn de navolgende waarden die als de gouden tien beschreven worden: respect, vertrouwen, integriteit, openheid, kwaliteit, verantwoording (accountability), inzet (commitment), enthousiasme, collegialiteit en het nakomen van beloftes.

In een goede bedrijfscultuur zien en ervaren we ook de volgende begrippen: continu leren, continu verbeteren, het goede voorbeeld geven (leading by example), de bereidheid en inzet van management om te helpen persoonlijke problemen van medewerkers op te lossen, een positieve houding van alle betrokkenen (positive mental attitude), een verre staat van delegeren en autoriseren, creativiteit en innovatie, afwezigheid van bureaucratie, de gemakkelijke toegang tot het management, medewerkers die betrokken zijn en in hoge mate zelfstandig werken, de ontwikkeling van een ieders talent, plezier en ‘exitement’ op het werk, vriendelijkheid, vergevingsgezindheid, geduld, eenheid, hechtheid en familiesfeer, passie in het werk, fatsoenlijk en gepast taalgebruik.

De vier slechte gewoontes die vermeden en bestreden moeten worden zijn ‘the four deadly C’s’, complaining, criticizing, comparing en competing. Dat zijn helaas veel voorkomende erg negatieve gedragsvormen die bestreden moeten worden en vervangen dienen te worden door positief gedrag, zoals problemen bespreken en bijdragen aan oplossingen, dingen verbeteren, je eigen richting en waarden volgen in plaats van je te vergelijken met anderen en teamwork, samenwerking, in plaats van onderling wedijveren.

Het Excel-systeem voegt daar gebaseerd op opgedane praktische ervaring vier andere gedragspatronen aan toe die vermeden dienen te worden: liegen, roddelen, arrogantie en jaloersheid, de vier ‘deadly sins’. Dat is gedrag waar niemand mee gediend is en dat onmiddellijk bestreden dient te worden.

De platinumregel

Het tweede onderdeel van de bedrijfscultuur in het Excel-systeem zijn de platinum, gouden, zilveren en bronzen regels, die gevolgd, geleefd en uitgestraald worden.

De platinumregel: ‘ons hoger doel is om bij te dragen aan het welzijn, de groei, ontwikkeling, en het geluk van al onze medewerkers en onze gemeenschap’.

Een bedrijf kan bijdragen aan een betere maatschappij en samenleving door betere managementpraktijken.

‘Werk leidt tot vooruitgang van de samenleving en onze families’, was al een frappant gezegde van Henry Ford begin 1900. Zoals eerder beschreven propageert het Excel-systeem het Rijnlands-bedrijfsmodel; het managen en exploiteren op basis van langetermijnmanagement waarbij rekening wordt gehouden met de belangen van alle stakeholders zoals het bedrijf, de financiers, de aandeelhouders, de medewerkers, en de samenleving. Dit in tegenstelling tot de Anglo-Amerikaanse bedrijfsexploitatie die gebaseerd is op kortetermijnmanagement en de kortetermijnwinst, de waarde van de aandelen op de beurs en de belangen van slechts de aandeelhouder. In een betere maatschappij dienen bedrijven goede werkgevers te zijn en hun bedrijf te exploiteren met erkenning van een ieders belang op de lange termijn, erkenning voor de bijdragen van de medewerkers en erkenning van de belangen van de omgeving en samenleving. In die bedrijven wordt de platinumregel hoog in het vaandel gehouden als vast gedrag van de bedrijfscultuur.

Bij goed geleide bedrijven praktizeert men de goede bedoeling om het leven van de medewerkers in al de verschillende facetten zoals familierelaties, fitness, hobbies en studies te verbeteren. Men begeleidt, coacht en helpt medewerkers in ‘whole-life success’.

Men probeert de belangen en doelen van de medewerker en de belangen en doelstellingen van de onderneming in goed overleg en samenwerking te combineren, samen te smelten en tegelijkertijd te bereiken. De medewerker kan op het bedrijf rekenen als een partner op zijn weg naar een beter, interessanter, zinvoller en meer bevredigend leven.

(Wordt vervolgd)

Jan G. de Ruijter is bedrijfsconsultant op Aruba.
Reacties: janderuijter@yahoo.com

Business Agenda

Curaçao

19 september: '5 Ways to Super Profits'
Woensdag 19 september van 18.30 - 20.30 uur geeft ActionCOACH weer een gratis workshop aan ondernemers en managers.
Om deel te nemen kunt u bellen naar 737-0956 of mailen naar dutchcaribbean@actioncoach.com.

21 september: GrowthCLUB planning workshop
Vrijdag 21 september is er alweer de dertiende GrowthCLUB op Curaçao. In
deze workshop plannen ondernemers en managers hun volgende kwartaal.
Voor meer informatie en aanmeldingen bel 737-0956 of mail
dutchcaribbean@actioncoach.com

17 oktober: 6 Steps to a Better Business
Gratis Workshop '6 Steps to a Better Business' op woensdag 17 oktober van 18.30 - 21.00 uur.
Tijdens deze workshop leren ondernemers de 6 stappen naar een succesvol bedrijf.
Om deel te nemen kunt u bellen naar 737-0956 of mailen naar
dutchcaribbean@actioncoach.com

Innovation Event Curaçao
Georganiseerd door het ministerie van Economische Ontwikkeling en InnovatieCentrum Curaçao. Voor iedereen, maar met name voor het bedrijfsleven, beleidsmakers en kennisinstituten

Vorm: Gedurende de dag zijn er lezingen en workshops door lokale en internationale sprekers, er is een informatietentoonstelling en er vindt een paneldiscussie plaats.
Datum: 20 september
Tijd: 08.00 - 17.00 uur
Locatie: WTC
Entree: gratis
Voor meer informatie, bezoek www.icc.an en volg ons op www.facebook.com/InnovationEventCuracao

14 en 15 november: Studie- en Beroepenmarkt Curaçao
Onder auspiciën van de Curaçaose Kamer van Koophandel en Nijverheid organiseert Mon Art Productions ook dit jaar weer de Studie- en Beroepenmarkt Curaçao. Jongeren en hun ouders krijgen de kans om al hun vragen te stellen over studeren en werken. Vertegenwoordigers van universiteiten, hbo's en mbo's/sbo's, bedrijven en organisaties zijn aanwezig om ze te helpen bij het maken van een keuze.
Locatie: World Trade Center
Meer informatie: www.curacaostudyfair.com/
Telefoon/fax: +599 9 462 2962.
Email: studieberoepenmarkt@gmail.com

TGIM
Eerste maandag van de maand: TGIM.
Thank God it's Monday is een informeel business happy hour. Iedere eerste maandag van de maand, maar nu op een nieuwe lokatie: De Netto Bar, Breedestraat, Otrobanda.
Van 17.00 tot 20.00 uur.

Aruba

24 september: 6 Steps to a Better Business
Gratis Workshop '6 Steps to a Better Business' op maandag 24 september van 18.30 - 21.00 uur.
Tijdens deze workshop leren ondernemers de 6 stappen naar een succesvol bedrijf.
Om deel te nemen kunt u bellen naar 564-3577 of mailen naar
aruba@actioncoach.com

5 oktober: GrowthCLUB planning workshop
Vrijdag 5 oktober is de eerste GrowthCLUB op Aruba. In deze workshop plannen ondernemers en managers hun volgende kwartaal.
Voor meer informatie en aanmeldingen bel 564-3577 of mail
aruba@actioncoach.com

26 - 28 september: Drug Abuse Congress 2012
Congres met de nadruk op de consequenties van verslaving/psychiatrie op familie, vrienden en omgeving van betreffende personen alsmede het effect op het toerisme. Bedoeling is de expertise te verbeteren van sociaal werkers en anderen die met drugsverslaafden en psychiatrische patiënten te maken hebben. Tevens worden de mogelijkheden van zorgverleners op Aruba besproken.
Locatie: Westin Aruba Resort & Casino, Aruba
Meer informatie: http://www.congresverslavingaruba2012.com/#!home/mainPage

28 - 30 september: Expo Cas
Alles wat u moet weten over bouwen, verbouwen en onroerend goed op Aruba. Deelnemers zijn onder meer 'gated communities', binnen- en buitenfinishing, makelaars, banken. Bijna 70 bedrijven zijn vertegenwoordigd tijdens de beurs. Diverse interessante prijzen. Evenement georganiseerd door Multi Media International N.V.
Locatie: Renaissance Convention Center
Openingstijden:
28 september: 17.00 - 22.00 uur
29 september: 12.00 - 20.00 uur
30 september: 12.00 - 20.00 uur
Meer informatie: www.expocas.net

3 - 5 oktober: Smart & Sustainable Aruba goes green
Thema van de conferentie van dit jaar is 'Smart and Sustainable'. Slim beleid maken, een update met betrekking tot de ontwikkeling van nieuwe 'smart' groene technologie. Met name onderwerpen als het opslaan van elektriciteit, elektrisch rijden en smart technologie om energieverbruik van huishoudens te verlagen.
Nederlandse, Amerikaanse, regionale en internationale experts op het gebied van wind-, zonne- en maritieme energietechnologie delen hun kennis en ervaring op het gebied van nieuwe 'proven technologies' op deze gebieden. De conferentie wil een platform zijn waar kennis wordt gedeeld door verschillende internationale partijen.
Locatie: Renaissance Aruba Resort & Casino, Aruba
Meer informatie: http://www.greenaruba.org

9 - 10 november: Aruba College Fair
De beurs biedt Arubaanse leerlingen informatie over opleidingen, scholen en meer. Georganiseerd door Aruba College Fair Foundation (ACFF).
Locatie : Renaissance Convention Center
Meer informatie: www.arubacollegefair.com

Internationaal

19 september: 2012 Global Services Summit
Thema: The New Agenda
Locatie: Grand Hyatt Washington in Washington DC.
Meer informatie: uscsi.org/about-csi/global-services-summit-2012

20 - 23 september: Caribbean Meeting & Incentive Travel Exchange
De Caribbean Meeting & Incentive Travel Exchange (CMITE) brengt vraag en aanbod op de Caribische incentive markt samen. Deelname aan CMITE is uitsluitend op uitnodiging. Evenement gebaseerd op afspraken.
Locatie: Iberostar Grand Hotel Rose Hall, Jamaica.
Meer informatie: caribbean.incentivetravelexchange.com

28 - 29 september: International Tourism Expo
Promotie en mogelijkheden verkennen.
Locatie: Convention Center Atlapa, Panama City
Contact: expoturismo@panacamara.org
Meer informatie: www.expotur.org

30 september - 2 oktober: JAPEX 2012
Jamaica Product Exchange (JAPEX) is voor Jamaica de belangrijkste beurs op het gebied van toerisme. Twee dagen met vooraf vastgestelde afspraken. Circa 150 Jamaicaanse deelnemers.
Locatie: Sunset Jamaica Grande Resort & Spa in Ocho Rios.
Meer informatie: www.japex.org/

28 - 29 september: International Tourism Expo
Deze expo is een goede gelegenheid om toerisme te promoten en de mogelijkheden te onderzoeken in Panama.
Locatie: Convention Center Atlapa, Panama City
Contact: expoturismo@panacamara.org
www.expotur.org

24 - 25 oktober: Green Energy Conference 2012
Locatie: San Francisco, Verenigde Staten
www.greeneconomygroup.com

De Business Agenda verschijnt wekelijks in de Ñapa. Informatie over zakelijke evenementen, zoals symposia, lezingen, trainingen en conferenties, zowel op Aruba, Bonaire als op Curaçao, is welkom op napa@amigoe.com.

Curaçaosche Hartstichting
Fundashon Kuida Nos Kurason
kurason@curweb.com
www.kurason.com
Tel/Fax 8683114

Beroep onder de loep

Wassef Sokkari Peña: cameraman en editor

In de rubriek 'Beroep onder de loep' vertellen mensen over hun ervaringen in hun beroep. Deze week: Wassef Sokkari Peña (27). Hij is cameraman en editor bij Master Media Management en werkt onder meer bij CBA Televison. Hij spreekt vloeiend Nederlands, Papiamentu, Spaans, Arabisch en Engels.

Wat houdt je beroep in?
"Ik ben nieuwseditor en cameraman. Ik maak opnames, bewerk beelden en maak beelden. Zelfstandig of met een journalist. Ik ben veel met nieuws bezig en kom op verschillende plekken. Dat maakt het werk heel leuk. Je zit dicht op het nieuws. Ik kan snel werken, dus dan wil ik ook het nieuws snel brengen."

Hoe lang ben je al cameraman en editor?
"Sinds begin vorig jaar toen Yves Cooper bij CBA-televisie begon en een cameraman zocht. Ik werkte toen bij de krant Brujula, maar ben meteen ingesprongen toen hij iemand nodig had. Ik heb inmiddels verschillende cursussen gevolgd en zowel van ervaren collega's geleerd als via YouTube. Maar ik heb het werk vooral in de praktijk geleerd."

Wat is het vervelendste dat je in je beroep hebt meegemaakt?
"Eigenlijk helemaal niets. Elke dag is interessant."

Wat is het leukste dat je hebt meegemaakt in je beroep?
"Opnames maken bij het Curaçao North Sea Jazz Festival. Dat is zo mooi om mee te maken. Het is echt iets groots. Ook de uitzending van 28 uur live televisie tijdens Dia di Bandera is bijzonder om mee te maken. Ik probeer er dan echt iets heel moois van te maken."

Waarom heb je het leukste beroep dat er is?
"Ik beschouw m'n werk niet als werk, maar als hobby. Daarom vind ik het niet erg als ik midden in de nacht uit bed wordt gebeld. Dan weet ik dat er iets bijzonders of spannends gebeurt en ga ik graag. Ik kijk veel naar andere zenders, zoals CNN en ABC. Om te kijken wat voor beelden ze maken, hoe ze editen. Dan probeer ik dat soms uit. Het liefst zou ik ooit bij Al Jazeera gaan werken. Het is een goede zender, niet partijdig. Laat alle kanten aan het woord. Er werken heel veel mensen en ze zijn superprofessioneel. Daar zou ik graag meer willen leren."

Wat was je geweest als je geen cameraman/editor was?
"Ik werkte vroeger bij passenger handling op de luchthaven. Ik vrees dat ik dit nog steeds zou doen als ik hier niet aan was begonnen." Met een grote lach: "Maar dan is dit veel leuker."

Bestemming Curaçao

'Op bezoek bij vrienden'

Naam:
Toine (52), Annette (52) en Dylan van der Pennen (23)
Komen uit:
Tilburg, Nederland
'Business or pleasure?':
Pleasure
Aantal dagen:
16
Verblijven bij:
Vrienden

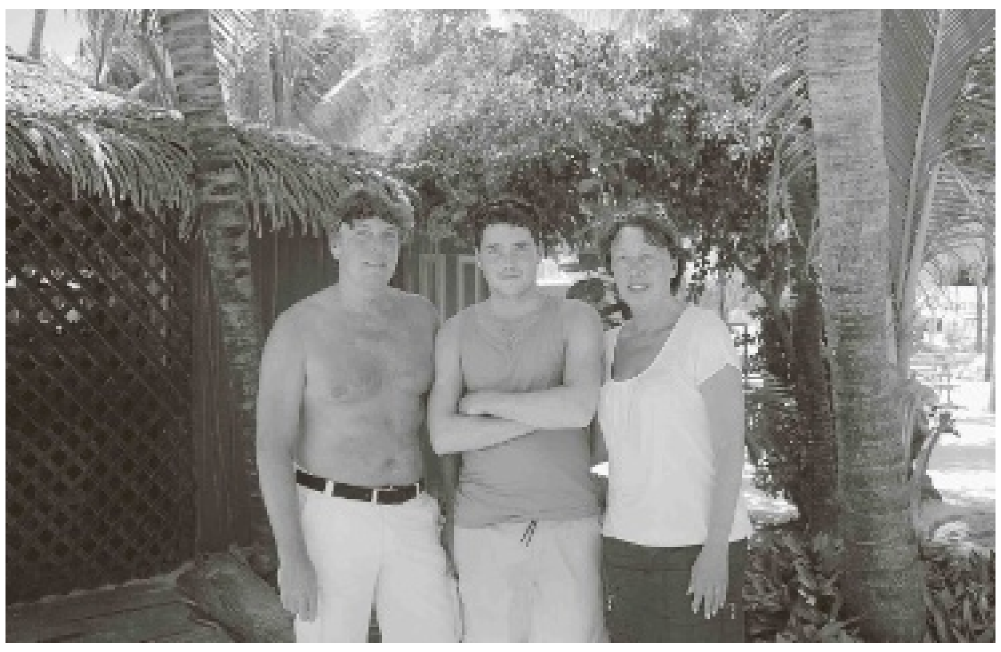

Vader en moeder Van der Pennen zijn inmiddels voor de vijfde keer op vakantie op Curaçao. Ze bezoeken het eiland graag. Ook omdat ze er vrienden hebben wonen. "Als we hier geen kennissen hadden, zouden we niet zo vaak zijn gekomen. Misschien één of twee keer. Daarna niet meer", zegt vader Toine van der Pennen.
Het gezin vindt Curaçao 'een prima vakantieplek' en geniet met volle teugen. Vooral van het strand. "Aardige mensen en heerlijk weer", aldus het gezin dat graag op het strand van Mambo vertoeft. "Lekker dicht bij het vakantieadres." Het verblijf in een huis in plaats van een hotel bevalt de familie Van der Pennen prima. Het huis is inmiddels een bekende omgeving en ze weten de weg op Curaçao.
"Maar we zouden hier niet willen wonen", zegt vader Toine. Op de vraag: 'Waarom niet?' reageert hij een beetje terughoudend. "Het weer is heerlijk en de mensen aardig, maar verder is er niet veel dat me aantrekt." Hij noemt de politieke situatie 'erg lastig'. Juist die ochtend kent Curaçao als unicum twee parlementsvoorzitters. "Ik volg het allemaal wel, maar het trekt me niet aan en het komt weinig uitnodigend over", aldus Van der Pennen, in het dagelijks leven bedrijfsleider van een herenmodezaak aan het NS-Plein in Tilburg. Toine gaat trouwens niet in andere heremodezaken kijken op het eiland om inspiratie op te doen of te vergelijken. "Wat dat betreft ben ik echt op vakantie." En: "Het is hier toch anders wat kleding betreft."
Eerder kwamen Toine en Annette samen naar het eiland, nu is ook zoon Dylan mee. De 23-jarige geniet van het verblijf bij zijn peettante, maar doet niet zo heel veel. "Slapen en zwemmen", zegt hij lachend. En uitgaan? "Hier niet. Dat doe ik wel weer als ik terug in Tilburg ben."
De familie Van der Pennen gaat rond de 21e september weer naar huis. Ze komen nog graag terug, maar weten niet wanneer en hoe vaak ze nog naar Curaçao zullen vliegen. "Zolang onze vrienden hier wonen, blijven we komen", sluit Toine met een glimlach af.

Boeken

Werken, iedereen wordt er beter van

Uit onderzoek weten we dat het aantal medewerkers dat thuis blijft vanwege stress door privéomstandigheden stijgt en het aantal chronisch zieken toeneemt. Een schrikbeeld voor ondernemers en voor de individuen die het treft.

Dit boek introduceert een vernieuwende methode die op een andere manier omgaat met ziek zijn en verzuim. Het gevolg: spectaculaire resultaten op het gebied van het terugbrengen van verzuim, tevreden medewerkers en een algehele productiviteit. Dit boek toont aan dat blijven werken - ook als je ziek bent - vaak een gezondere optie is dan thuisblijven. In deze methode beschouwt men werken dan ook als helende aanpak van ziekte. Thuis blijven kan, als je er maar sneller beter van wordt! Ondernemers die werken volgens de methode van oplossingsgericht verzuimmanagement slagen erin het verzuim fors te verlagen en tegelijkertijd de zorg voor hun medewerkers te verbeteren.

De mobiliteit van de medewerkers is in de verzuim-managementmethode van schrijfster Marleen Teunis essentieel. Sturen op mobiliteit bepaalt of u praat over terugkeer op een werkplek, wat cruciaal is voor het welzijn van de medewerker en voor reduceren van verzuim. Met feiten en cijfers laat Teunis zien dat het mogelijk is het verzuimpercentage terug te brengen tot maximaal 3 procent. Gegarandeerd en in elke organisatie, ook in sectoren met een hoog verzuim zoals onderwijs (6 procent) en zorg (5,5 procent).

Het implementeren van deze methode staat gelijk aan een ware cultuurverandering binnen de organisatie die het taboe doorbreekt om zieke medewerkers aan te spreken op hun verantwoordelijkheid. Met praktijkvoorbeelden, tips en adviezen laat Teunis zien hoe u op een positieve en oplossingsgerichte manier gesprekken voert waar werkgever en werknemer samen beter van worden. In financieel opzicht, maar ook voor wat betreft het persoonlijk welbevinden.

Titel: Werken, iedereen wordt er beter van, Oplossingsgericht verzuimmanagement
Auteur: Marleen Teunis
Uitgever: Kluwer
EAN: 9789013078527

Innovation Event Curaçao 2012

‘Generating innovative businesses through an innovative environment’

Dit jaar wordt op 20 september het eerste Innovation Event Curaçao georganiseerd. Het doel van dit event is om de samenleving, in het bijzonder het bedrijfsleven, maar ook beleidsmakers en kennisinstituten, bewust te maken van het belang van innoveren en hen te hierover te informeren en inspireren.

Tekst: Ministerie van Economische Ontwikkeling / InnovatieCentrum Curaçao

Praktische informatie

- Door wie?
Het Innovation Event Curaçao 2012 wordt georganiseerd door het Ministerie van Economische Ontwikkeling en InnovatieCentrum Curaçao.

- Waar en wanneer?
Het event vindt plaats op 20 september in het World Trade Center tussen 8.00 tot 17.00 uur.

- Hoe deelnemen?
Deelname aan het event is gratis en open voor iedereen, maar er dient wel vooraf geregistreerd te worden.
Dit kan via www.icc.an

- Programma
In de ochtend zullen er lezingen worden gegeven, waaronder een lezing door gastspreker Nalini Kotamraju. Zij zal zich buigen over innovatie binnen bedrijven en over hoe wetenschappers en beroepsuitoefenaars innovatie begrijpen en conceptualiseren. Daarna kan het publiek aan verschillende interactieve en praktische workshops deelnemen (door met name lokale trainers en met betrekking tot innovatie binnen bedrijven) en kan er een bezoek worden gebracht aan de informatietentoonstelling.
Vervolgens zal gastspreker Ryan Peterson zich richten op de rol van de overheid, privé sector en kennisinstituten met betrekking tot de stimulering van innovatie.

Aansluitend aan zijn lezing zal er een panel discussie plaatsvinden met vertegenwoordiging van de overheid, het bedrijfsleven en de UNA (Universiteit van de Nederlandse Antillen).

- Thema
Het thema van het event is “Generating innovative businesses through an innovative environment”, oftewel het genereren van innovatieve bedrijven middels een innovatieve omgeving.
Innovatie wordt vaak geassocieerd met uitvindingen en toepassingen van nieuwe technologie, maar innovatie gaat om meer dan dat. Innovatie draait om hoe een vernieuwing tot integrale verbetering leidt, dus in relatie tot haar omgeving. Daarnaast kan een innovatieve omgeving weer stimulerend zijn voor nieuwe innovaties. Innovaties staan dus nooit op zichzelf en zijn altijd gerelateerd aan hun context. Gedurende het event zal hier verder op in worden gegaan en zal er antwoord worden gegeven op de volgende vragen: ‘Wat houdt innovatie nou precies in?’ en ‘Hoe belangrijk is innovatie voor een bedrijf en voor een land?’

InnovatieCentrum Curaçao

Nalini Kotamraju

Een van de gastsprekers, Mw. Nalini Kotamraju (PhD), geboren op Curaçao, Assistant Professor in de Digital Media & Communication Research Group en de Interaction Design Research Group bij de IT University in Copenhagen, Denemarken, zal zich tijdens het event buigen over innovatie binnen bedrijven en over hoe wetenschappers en beroepsuitoefenaars innovatie begrijpen en conceptualiseren. Ze zal dit illustreren met innovatie voorbeelden uit de geschiedenis en theorieën over innovatieve omgevingen.
Verder zal vertellen over hoe innovatie tot stand komt en welke mythes en vooroordelen er bestaan rondom het begrip innovatie. De nadruk van haar beschouwing zal liggen op alledaagse innovatiegerelateerde processen bij bedrijven en organisaties, welke ze zal bespreken aan de hand van voorbeelden van industrieën, landen en bedrijven.
Tevens zal ze een workshop geven over “Business Model Canvas”. Dit is een hulpmiddel en leidraad, bestaande uit negen bouwstenen, op basis waarvan een business model kan worden beschreven en die een organsatie kan ondersteunen bij innovatie.

Business Model Canvas
Allereerst: wat is een business model? Op het meest basale niveau is een business model de logica waarmee een organisatie opereert en zichzelf in stand houdt. Hierbij spelen veel factoren een rol, waarvan veel factoren ook weer aan elkaar gerelateerd zijn. Omdat het omschrijven van een volledig business model daardoor vrij complex kan zijn, hebben twee academici (Osterwalder & Pigneur) een hulpmiddel ontwikkeld dat helpt bij het volledig en overzichtelijk in kaart brengen van het business model. Dit hulpmiddel wordt ‘Business Model Canvas’ genoemd.

Het Business Model Canvas is een schema met daarin kernwoorden en vragen, aan de hand waarvan de volgende negen bouwstenen van een bedrijf kunnen worden omschreven:
- Value propositions: Het aanbod van het bedrijf, vertaald naar waarde voor de klant;
- Channels: De manier waar op een bedrijf in contact komt met haar klanten;
- Customer relationships: Welke relaties er tussen bedrijf en klanten worden gecreëerd;
- Customer segments: De doelgroep;
- Revenue streams: De manier waarop het bedrijf inkomsten genereert;
- Key resources: de waarde creërende bronnen die onmisbaar zijn voor het bedrijf;
- Key activities: de kernactiviteiten die nodig zijn om waarde te kunnen creëren, verkopen en leveren.
- Key partners: Samenwerkingsverbanden met andere bedrijven;
- Cost structure: De meest kostbare activiteiten en middelen en de manier waarop op kosten wordt bespaard.

Door inzicht te krijgen in waar deze negen bouwstenen in een organisatie voor staan en door ook hun onderlinge relatie beter te leren begrijpen, is een ondernemer beter in staat om te innoveren en om op veranderingen in te spelen.

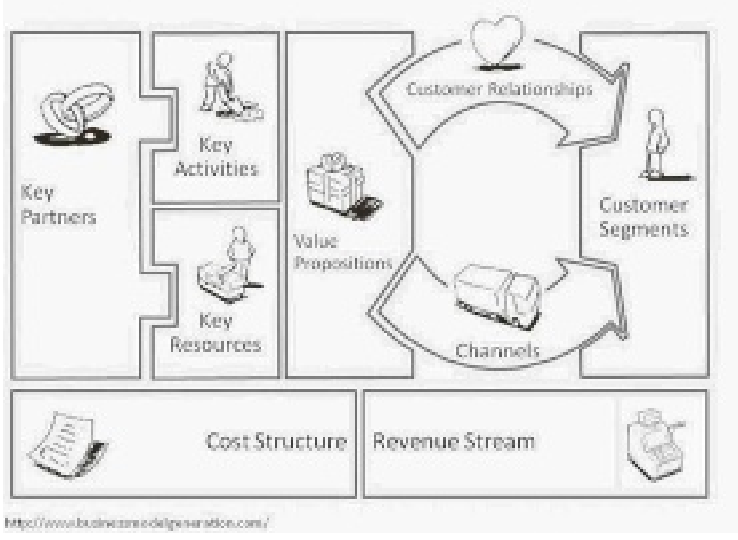

Ryan Peterson

Gastspreker Dr. Ryan Peterson (PhD, MSc.) uit Aruba, zal zich richten op de rol van de overheid, privé sector en kennisinstituten met betrekking tot de stimulering van innovatie.

Ryan Peterson is hoogleraar ‘Innovation Economics’ aan de Universiteit van Aruba, bekleed bij UNESCO een leerstoel als onderzoeker op het gebied van duurzame ontwikkeling in eilandstaten en is voorzitter van National Council for Innovation & Competitiveness (NCIC) op Aruba.

Tijdens zijn beschouwing zal Ryan Peterson enkele theorieën aandragen voor het versterken van het duurzaam innovatievermogen van kleine eiland-economieën (zoals Curaçao) en concluderen dat onze uitdagingen en beperkingen niet van fysieke of zelfs economische aard zijn, maar vooral verband houden met ideologie, identiteit, intellect en inbeeldingsvermogen. De ware maatstaf voor duurzaam innovatievermogen ligt, zoals Bob Marley het ook wel noemde, in ‘ the emancipation of mental slavery’, oftewel, de emancipatie van ‘geestelijke slavernij’.

Peterson zal onder andere ingaan op het belang en het ontwerp van innovatie strategieën voor kleine eiland economieën, met als doel de ontwikkeling en verduurzaming van hun concurrentiekracht.
Hierbij zal hij met name het strategische belang van institutionele innovatie veerkracht op de eilanden behandelen, aan de hand van verschillende voorbeelden uit de Cariben, waaronder voorbeelden uit Aruba, Barbados en de Cayman Islands.

Het Ministerie van Economische Ontwikkeling en InnovatieCentrum Curaçao nodigen u van harte uit om deel te nemen aan Innovation Event Curaçao 2012!
Voor meer informatie en registratie, bezoek www.icc.an of www.facebook.com/InnovationEventCuraçao

Martina Everts-Anthony

Van 13.30 tot 15.00 uur geeft mr. Martina Everts-Anthony, senior jurist bij het Bureau voor de Intellectuele Eigendom van Curaçao (BIE), een workshop over het belang van Intellectuele Eigendom voor ondernemingen en ook voor de Curaçaose economie.

Everts-Anthony is als jurist belast met de octrooiafdeling van BIE. Zij zal onder meer het verband uitleggen tussen innovatie en octrooirechten. Ook het merkenrecht komt aan de orde en ze zal uitleggen waarom bescherming van rechten goed aansluit op ondernemen met innovatief beleid. Heel kort samengevat: Als gevolg van innovatief beleid kan een onderneming zich met een uniek idee (bijvoorbeeld een uniek product of een unieke service) onderscheiden van de concurrentie. Het concurrentievoordeel van de onderneming wordt dan bepaald door de uniekheid van het product of de dienst. Door dit Intellectuele Eigendom met een octrooi te beschermen kan de onderneming haar voorsprong op de concurrentie vasthouden. Het octrooirecht biedt de rechthebbende namelijk een exclusief recht voor onder meer het vervaardigen, uitvoeren, invoeren en verhandelen van het Intellectuele Eigendom.

Het is uit de praktijk gebleken dat ondernemers, die zich bewust zijn van de diverse mogelijkheden die de Intellectuele Eigendom biedt bij gebruik maken, dit ervaren als een toegevoegde waarde voor het succes van hun onderneming. Voorbeelden hiervan zullen tijdens de lezing naar voren komen.

Conclusie: Met name in onze huidige, moderne maatschappij, waarin concurrentie groot is, is Intellectuele Eigendom een belangrijk instrument voor de continuïteit en het succes van iedere onderneming. Dit wordt wereldwijd door belangenorganisaties opgepakt, waarbij zij aandacht besteden aan de belangrijke rol die Intellectuele Eigendom voor de welvaart van landen heeft. Curaçao kan niet achterblijven in deze ontwikkelingen.

Innovatie beleid

Minister Nasser El Hakim werkt samen met het Ministerie van Economische Ontwikkeling aan het ten uitvoer brengen van innovatie op het eiland. Hierin wordt aandacht gegeven aan het creëren van de juiste omgeving voor innovatie.
Middels uitvoeringsinstanties, als door de overheid gesubsidieerde stichtingen, waaronder Innovatie-Centrum Curaçao en Stimul-IT, wordt er gewerkt aan het creëren van een innovatieve omgeving.
Stimul-IT heeft onlangs tijdens de Cross Media Conferentie van 5 september 2012 aangekondigd dat ze samen met TNO en iM-Movator gaan werken aan een samenwerkingsprogramma voor de stimulering van innovatie en om Curaçao te ontwikkelen tot een cross-media hub (portaal).
Volgens de minister zouden meer van dit soort samenwerkingverbanden met internationale maar ook regionale organisaties gestimuleerd moeten worden.
Andere aandachtsgebieden die de minister noemt zijn:
- het aantrekken van directe buitenlandse investeringen en multinationale bedrijven;
- certificering;
- het ondersteunen van bedrijven die willen exporteren;
- het verbeteren van de financiële infrastructuur/faciliteiten voor ondernemers en vernieuwers, bijvoorbeeld door middel van angel funds, venture capital en garantie regeling;
- het terugdringen van bureaucratie;
- aansluiting van onderwijssysteem op de marktvraag en bevordering van interesse in technologie en ondernemerschap (o.a. door Kenniscentrum Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (KBB) en Fundashon Negoshi Pikiña);
- het verbeteren van de onderzoeks- en ontwikkelingsinfrastructuur op het eiland;
- en samenwerking op regionaal en internationaal gebied (wel of niet door het sluiten van handelsverdragen).

Verzegeld kassasysteem:

‘Het geld moet hier blijven’

Vanaf 1 januari 2014 moeten ondernemers die veel contante verkopen doen, gebruik gaan maken van een verzegeld kassasysteem. Vorig jaar vond er een wetswijziging plaats ter verbetering van de controle op het in rekening brengen en afdragen van de omzetbelasting (ob) en dit heeft gevolgen voor de Curaçaose ondernemers, vooral voor de 4000 ondernemers die hun producten met name cash verkopen. Zij moeten een verzegeld kassasysteem aanschaffen.

Sherwin Casper

Tekst: Judice Ledeboer

Er mogen vanaf deze datum alleen systemen gebruikt worden die zijn goedgekeurd door de Stichting Overheidsbelasting Accountantsbureau (BAB). Daarom organiseert BAB op 18 en 19 september een expo waar leveranciers van verzegelde kassasystemen, verzegelde printers, software en boekhoudpakketten aanwezig zijn om de ondernemers te laten zien welke systemen er mogelijk zijn. Er zullen ook belastingadviseurs en administratiekantoren aanwezig zijn om hun diensten en de voordelen hiervan te presenteren. BAB heeft alle ondernemers op Curaçao uitgenodigd om naar deze expo te komen, zodat duidelijk wordt wat het systeem inhoudt en ook om miskopen te voorkomen, want op de beurs zijn alleen systemen die goedgekeurd zijn te zien.

De Ñapa sprak met de directeur van BAB, Sherwin Casper, die uitlegt wat de reden is van de implementatie van het verzegelde kassysteem en dat dit niet alleen geld opbrengt voor de staatskas, maar dat ook de ondernemers er voordeel van kunnen hebben. Het ‘Verzegelde Kassa Project’ is begin 2011 gestart en er zijn ruim 70 medewerkers werkzaam binnen dit project. Maar wat is een verzegeld kassasysteem?

> ‘Uit steekproeven onder 80 toko’s werd duidelijk dat 59 procent van de aankopen niet werd geregistreerd’

Geheugen

In het verzegelde kassasysteem worden alle omzetten geregistreerd en er wordt in de printer (voor facturen en bonnen) een geheugen aangebracht. Alle informatie blijft dus in dat geheugen en er kan in dat geheugen niet gemanipuleerd worden. De ondernemer kan het geheugen wel zelf lezen, zodat hij de omzet kan zien. Deze informatie stuurt de ondernemer naar BAB, die controles kan uitvoeren.
Maar waarom een verzegeld kassasysteem?
Momenteel loopt de belastingdienst miljoenen guldens aan inkomsten mis omdat er geen controle is op de juistheid van aangifte van de omzetten. Iedere ondernemer berekent op verkopen omzetbelasting die hij moet opgeven en afdragen aan de belastingdienst. Om een idee te krijgen van het wel of niet aanslaan van verkopen en het wel of niet afdragen van omzetbelasting zijn medewerkers van BAB dit jaar bij toko’s en minimarkten geweest om te kijken hoe de aankopen financieel werden verwerkt en of de kopers een bonnetje kregen. “De ondernemers waren op de hoogte van het toezicht van BAB-medewerkers en natuurlijk registreerden ze toen alle omzetten, maar we hebben steekproeven gedaan bij 80 toko’s en we keken naar de omzetten op dagen dat er geen medewerkers van ons stonden en toen werd duidelijk dat 59 procent van de aankopen niet werd geregistreerd. Wij krijgen dus slechts 41 procent van de omzet aangegeven”, zegt Casper. “Veel ondernemers geven geen bonnen of facturen af en soms wordt het geld gewoon nog in een sigarendoos bewaard. We lopen hierdoor vijf miljoen gulden aan omzetbelasting mis en vijf miljoen aan inkomsten- en winstbelasting in de sector van toko’s en minimarkets.”

BAB heeft advies ingewonnen in de Dominicaanse Republiek waar men al enige jaren ervaring heeft met het verzegelde kassasysteem. Sinds de introductie van verzegelde kasregisters zijn de belastingopbrengsten daar toegenomen. Reden voor het ministerie van Financiën op Curaçao om dit systeem ook hier toe te passen onder auspiciën van de Belastingdienst. Volgens Casper zullen deze kassasystemen de controle van BAB efficiënter maken.

Campagne

Bij de start van het project in 2011 is BAB ook met een bewustwordingscampagne richting de burger gestart. Veel, vooral kleine, ondernemers geven bij aankopen door de consument geen bonnen of facturen. Er is dus geen ‘bewijs’ van aankoop. Vanaf 2014 moeten alle ondernemingen die iets verkopen, een product of een dienst, een correcte factuur afgeven (zie kader). Door de consument erop te wijzen dat ze bij iedere aankoop een bon moeten vragen wordt de verkopende ondernemer gestimuleerd om bonnen en/of facturen te maken. Casper ziet dat er al een mentaliteitsverandering bij de ondernemers gaande is, maar het is volgens hem nog niet zoals het moet zijn. De bewustwordingscampagne werd vooral via de media gevoerd, waarbij de consument wordt aangemoedigd om altijd, bij alles wat ze kopen een bon te vragen.

Er zijn echter ook bedrijven die geen contante verkopen doen, maar de klant factureren door achteraf een factuur te sturen. Volgens Casper is dit een ander verhaal. Ook voor die bedrijven verandert er het een en ander per 1 januari 2014 op het gebied van het boekhoudkundig registreren van verkopen of het verlenen van diensten. “Er is op dit moment wetgeving in concept waarbij bedrijven verplicht worden om door BAB geautoriseerde facturen te gebruiken. De sleutel ligt bij het factuurnummer”, aldus Casper. “Alle bedrijven moeten bij opgave van omzet ook de factuurnummers doorsturen. De factuurnummers zijn van te voren geautoriseerd door BAB. Het systeem merkt alleen bijzonderheden op en dan wordt daarnaar gekeken. Zo willen we controle uitoefenen.” Het wetsvoorstel ligt nu bij de Directie Fiscale Zaken en moet nog behandeld worden.

> ‘Doel is om meer belastingopbrengsten te krijgen voor een betere samenleving’

Het gaat op het eiland om ruim 4000 bedrijven die cash-verkopen doen. De bedrijven zijn nu en in 2013 nog niet verplicht om een verzegeld kassysteem aan te schaffen, maar dat zijn de ondernemers per 1 januari 2014 wel. BAB heeft zelf 1400 verzegelde kassa’s aangeschaft. Op basis van een risico-analyse vindt er een selectie plaats en krijgen de ondernemers die geselecteerd zijn een verzegelde kassa ‘gratis’ in bruikleen. De overige ondernemers moeten zo’n systeem zelf aanschaffen.

Expo

Door het organiseren van de expo die volgende week plaatsvindt in het Renaissance-hotel in het Rif Fort wil BAB de ondernemers vooral stimuleren om zich voor te bereiden op het nieuwe kassasysteem. Tegelijkertijd wordt de burger intensiever benaderd om bonnen en facturen te vragen bij aankopen. Medewerkers van BAB gaan de wijken in en iedereen kan meedoen met het winnen van prijzen door hun bon in te leveren bij de organisatie van BAB die dan in de wijk aanwezig is. Met het inleveren van een factuur van een verzegeld kassasysteem kan men betere prijzen winnen dan met het inleveren van een factuur die nog niet afkomstig is uit een verzegeld kassasysteem. Hiermee hoopt BAB de consument bewust te maken van het vragen naar facturen van verzegelde kassasystemen. Bonnen waarop niet alle gegevens staan die op een ‘correcte’ factuur behoren te staan, kunnen sowieso niet meedoen aan het winnen van prijzen. De BAB-‘roadshow’ gaat vanaf eind oktober de wijken in.

Casper ziet ook duidelijk een voordeel voor de ondernemers als het verzegelde kassasysteem gebruikt gaat worden. “Het systeem kan ook gekoppeld worden tussen het kassasysteem en de financiële administratie. Hoe beter iemand zijn administratie voor elkaar heeft, des te beter de ondernemer zijn onderneming kan aansturen omdat hij betere informatie heeft. Hij weet wat hij verkocht heeft, wanneer hij bij moet bestellen en wanneer er pieken zijn in de verkoop.” Het voordeel voor de overheid is natuurlijk dat er meer inkomsten komen. Maar BAB heeft volgens de directeur ook de volgende gedachte: “Onze core-business is controle, als ondernemers hun verplichtingen niet goed nakomen. Wij corrigeren bij hen de aangegeven inkomsten en zorgen er dus voor dat ze meer gaan betalen. Als organisatie zijn wij ook gegroeid naar de gedachte van ‘des te beter het gaat met de ondernemer, des te meer ondernemers belasting betalen’. Wij willen ondernemers juist helpen om hun bedrijfsvoering beter te doen. Vroeger was de gedachte bij de Belastingdienst en de mensen die belasting betalen: jij hier en wij daar plukken. Zo is het niet meer. Wij willen juist ons steentje bijdragen. Wel met als doel om meer belastingopbrengsten te krijgen voor scholen, veiligheid, betere wegen, infrastructuur, de brandweer enzovoort.”

BAB verwacht dan ook alle medewerking van de bevolking. Van de ondernemers en van de consument. Indien men ziet dat een bedrijf geen factuur afgeeft en dat ook niet wil afgeven dan kan de consument dat melden, telefoon: 7342415 of 7342418. BAB gaat dan bij dat betreffende bedrijf kijken. Er zijn op het eiland ruim 14.000 ondernemers die graag hun diensten en/of producten willen verkopen. “Wij moeten als volk beseffen dat belastingen die niet worden afgedragen dikwijls naar buitenlandse rekeningen gaan. Dat is de rode draad van dit gehele traject. Het geld moet hier blijven. De belastinginkomsten zijn er niet om in eigen zak te steken. Het geld moet gebruikt worden voor een betere samenleving, een beter ‘Pais Kòrsou.”

Expo geregistreerde kassasystemen in de Renaissance-hotel op 18 en 19 september 2012 van 17.00 - 22.00 uur. De toegang is gratis.

Eisen aan een correcte factuur:

- Naam verkopend bedrijf
- Adres verkopend bedrijf
- Cribnummer verkopend bedrijf
- Volgnummer factuur
- Datum
- Omschrijving van het gekochte product of de verleende dienst
- Aantal van gekochte producten of verleende diensten
- Bedrag
- OB